

BEGROTING 2024

INCLUSIEF MEERJARIGE DOORKIJK

Datum: 10 november 2023

Versie: Algemeen bestuur 21 november

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
Begroting op hoofdlijnen.....	7
Begroting in één oogopslag	10
Kerngegevens	11
Opgave Strategie en omgeving	12
Gebiedsgericht werken	13
Innovatie en lobby	15
Klimaatmitigatie	18
Klimaatadaptatie.....	18
Biodiversiteit	19
Opgave Assetmanagement	21
Procesverbetering	22
Informatiemanagement	23
Levenscyclus kostenmanagement	24
Klimaatneutraal- circulair beheer & onderhoud	25
Opgave Waterveiligheid	26
Opgave Watersysteem	33
Reguleren van watertekort en wateroverlast	34
Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater	39
Vervullen van de maatschappelijke functie	41
Opgave Waterketen	46
Afname- en transportopgave	47
Zuiveringsopgave	48
Slibverwerkingsopgave	50
Duurzaamheidsopgave	50

Opgave Bedrijfsvoering	54
Relatiebeheer en huisvesting	55
Integraal informatiemanagement	55
Personeelsmanagement	57
Control, financiën en inkoop	58
Compliance	59
Paragrafen	61
Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	61
Uitgangspunten en normen	61
Waterschapsbelasting en netto lasten	63
Jaarresultaat	67
Incidentele baten en lasten	68
Kostentoekening	68
Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	69
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	71
Financiering en EMU-saldo	76
Verbonden partijen	80
Bedrijfsvoering	92
Openbaarheidsparaagraaf	92
Bijlagen	93
Begroting naar kostendragers	93
Overzicht kostensoorten	93
Begroting naar kosten en opbrengstsoorten	96
Financiële ontwikkelingen	99
Tarieven 2024	108
Lijst met afkortingen	109
Begroting naar beleidsproducten	110

Voorwoord

Met deze begroting voor 2024 willen we een solide basis leggen voor een toekomst waarin we als waterautoriteit onze steeds complexer wordende taken aanpakken.

Om te kunnen blijven zorgen voor veiligheid en voldoende en schoon water is het nodig dat we een flinke stap zetten. We verwachten dat er het komende jaar € 203 miljoen nodig is voor het betalen van alle waterschapswerk. Daarbij hoort dat we doorpakken in kwesties die in het verleden zijn vooruitgeschoven. Tegelijk willen we energie steken in ontwikkelingen die waardevol zijn voor de samenleving in ons werkgebied.

Veranderend klimaat

Het veranderende klimaat vraagt om scherpe keuzes en grote aanpassingen in ons watersysteem. We moeten extra investeren in maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit en om water vast te houden, te bergen en te verdelen. De samenleving vraagt van ons dat wij hierin als waterautoriteit het voortouw nemen. Die verantwoordelijkheid nemen we met overtuiging, maar we hebben daarbij anderen nodig.

Dat is in de eerste plaats onze omgeving. Gebiedsgericht samenwerken is een belangrijke pijler onder onze ambities. We zetten onze kennis en expertise in om met direct betrokkenen te zoeken naar toekomstbestendige oplossingen, zonder onze eigen doelen en planning uit het oog te verliezen.

Andere overheden

De manier waarop we optrekken met andere overheden leggen we vast in heldere afspraken. Zo werken we nauw samen met provincie en gemeenten in het Veenweideprogramma en het Fries Programma Landelijk Gebied. Leidraad daarbij is voor ons de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+. Deze 'blauwe omgevingsvisie' werken we in 2024 verder uit.

De serieuze opgaven waarvoor we staan overstijgen de draagkracht van afzonderlijke waterschappen. Daarom zetten we in op internationale kennisuitwisseling en ontplooiën we in 2024 een lobbystrategie richting Den Haag en Brussel. We proberen invloed uit te oefenen op het beleid en richten ons op cofinanciering van onze projecten uit bestaande en nieuwe budgetten.

Slimme technieken

We richten vanaf 2024 een nieuw onderhoudsmanagementsysteem in, dat gaat helpen bij het verbeteren van het beheer van onze assets: de grote en kleine waterstaatswerken die samen de fysieke infrastructuur vormen van Wetterskip Fryslân. Dat is belangrijk voor kostenbeheersing en het vooruitzicht dat er mogelijk fundamenteel andere keuzes nodig zijn voor een toekomstbestendig watersysteem.

Slimme technieken gaan een grotere rol spelen in ons werk. Om het toezicht op het slootonderhoud duurzaam en betaalbaar uit te voeren zetten we bijvoorbeeld in op artificiële intelligentie. Hiermee kunnen we veel efficiënter controles uitvoeren op basis van lucht- of satellietbeelden.

Primaire en regionale keringen

In 2025 krijgen we de verantwoordelijk voor de veiligheid van alle primaire keringen die ons werkgebied scheiden van IJsselmeer, Waddenzee en Noordzee. We nemen dan in principe de laatste schakels (dijk en duin op Vlieland en de duinwaterkeringen van Terschelling en Ameland) over van Rijkswaterstaat. De details en de te verwachten kosten van deze overdracht werken we uit in 2024.

We gaan voort met de voorbereiding van de versterking van de dijk tussen Koehool en Zwarte Haan en de keringen op Schiermonnikoog. Op het vasteland pakken we 35 kilometer aan regionale keringen aan.

Opvangen en vasthouden

Vele grote opgaven komen samen in het beheer van de Friese boezem en de deelsystemen. Het omgaan met wateroverlast en -tekorten zal een leidend thema zijn in het nieuwe boezemplan waaraan we in 2024 beginnen. Hierin denken we na over het vergroten van de gemaalcapaciteit aan de Waddenzee. Dat kan ons helpen in perioden van wateroverlast.

Net zo belangrijk is het om in natte tijden water vast te houden. We gaan na hoe we op de hogere zandgronden meer water kunnen conserveren en verstrekken subsidie voor maatregelen die hier aan bijdragen. We actualiseren in 2024 ons beleid voor grondwateronttrekkingen. Met It Fryske Gea werken we aan het inrichten van de Bouwepet als bergingsgebied voor boezemwater. In het project Wielsicht leveren we een zomerpolder op die kan dienen als noodberging.

Toekomstvisie Waterzuiveren

We geven de aanzet voor een Toekomstvisie Waterzuiveren die in 2025 klaar is. Hoofdvraag is hoe we noodzakelijke renovaties kunnen combineren met verduurzaming en de ambitie om grondstoffen terug te winnen. We evalueren wat we nu doen, kijken wat er aan nieuwe regels op ons afkomt en onderzoeken hoe we met extra nazuivering meer probleemstoffen, zoals medicijnresten, kunnen afvangen.

In Heerenveen nemen we in 2024 de nieuwe ontwateringsinstallatie voor zuiveringsslib in gebruik. We werken toe naar besluitvorming over de toekomstige eindverwerking van datzelfde slib. Inzet hierbij is de terugwinning van fosfaat.

Kaderrichtlijn water

We zijn kwaliteitsbeheerder voor alle oppervlaktewateren in ons werkgebied. De 24 waterlichamen die onderdeel zijn van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) hebben een extra beschermde status. Eind 2027 moeten we maatregelen hebben uitgevoerd om te voldoen aan een reeks doelen op het gebied van ecologie en chemie. In 2024 werken we door aan ons uitvoeringsprogramma en zetten we in op de aanpak van verontreiniging aan de bron. Om vast te stellen of we op koers liggen, voeren we in 2024 een evaluatie uit.

'Mei-inoar wurkje'

De voorbeelden hierboven illustreren hoe we in al onze taakgebieden inspelen op maatschappelijke en klimatologische ontwikkelingen. We nemen initiatief en zoeken naar samenwerking met andere partijen. Dat past bij het motto van het in 2023 gesloten coalitieakkoord: 'Mei-inoar wurkje oan wetter, foar no en foar letter!'

Luzette Kroon
Dijkgraaf

Oeds Bijlsma
Secretaris-directeur

Begroting op hoofdlijnen

Belangrijkste ontwikkelingen

Door internationale ontwikkelingen is er sprake van een onzekere financiële situatie. Hierdoor moeten we in de begroting 2024 rekening houden met een inflatie over 2024 van 3,0% en over 2023 nog 5,4%. Daarnaast nemen de energiekosten fors toe. Ook is er sinds begin 2023 sprake van een stijging van de korte en lange rente. De financiële ontwikkelingen zijn beschreven in de kaderbrief 2024-2028 en besproken in de vergadering van het algemeen bestuur van juli 2023. Op verzoek van het algemeen bestuur is er nog eens kritisch naar de financiële ontwikkelingen gekeken. Daardoor zijn de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering/informatiemanagement ten opzichte van de kaderbrief naar achteren geschoven (in 2024 € 1 miljoen lager) en is de ruimtevrager lobby vooralsnog gehalveerd. Eerder is door het algemeen bestuur besloten om de toerekening van bouwrente en overhead aan de investeringen per 1-1-2025 te stoppen. In deze begroting heeft het dagelijks bestuur dit besluit een jaar naar voren gehaald om de financiën van het waterschap zo snel mogelijk op orde te brengen. Hiermee dragen we bij aan het verlagen van de schuld en de kapitaallasten in de toekomst. Ook draagt dit bij aan een stabielere tariefsontwikkeling vanaf 2025. Uiteindelijk maakt dit dat de exploitatielasten en dus ook de tarieven toenemen ten opzichte van de kaderbrief. Door al deze ontwikkelingen zijn de kosten in 2024 per saldo € 6,4 miljoen hoger dan opgenomen in de kaderbrief.

Financieel beeld 2024 - 2028

Dit is de eerste begroting van het in maart 2023 gekozen bestuur. In het coalitieakkoord 'Mei-inoar wurkje oan wetter, foar no en foar letter!' heeft het bestuur keuzes gemaakt over de koers van het waterschap voor de komende jaren. Op financieel gebied is de koers toe te werken naar een sluitende begroting ten aanzien van de structurele lasten. Zolang er nog een surplus in de algemene reserve is, wil het bestuur de incidentele lasten dekken uit de twee taakreserves. De lasten van 2024 nemen ten opzichte van 2023 met circa € 27,5 miljoen toe tot € 203,2 miljoen. Deze toename wordt deels veroorzaakt door keuzes uit het verleden, door een aantal financiële ontwikkelingen en door de stijging van een aantal niet beïnvloedbare ontwikkelingen als een hoge inflatie, een stijgende rente en fors stijgende energiekosten en de keuze om het niet meer activeren van bouwrente en overhead aan de investeringen in 2024 in te laten gaan. Dit heeft tot gevolg dat de begroting 2024 sluit met een onttrekking uit de reserves van € 5,4 miljoen ter dekking van incidentele lasten. Voor de structurele lasten is de begroting met ingang van 2024 in evenwicht. Verderop in deze begroting wordt een en ander nader toegelicht.

Deze lastenstijging maakt dat er in 2024 sprake is van een hogere belastingopbrengststijging dan gebruikelijk. In de jaren na 2025 is de belastingstijging naar verwachting lager dan in 2024.

Staat van baten en lasten

In onderstaande staat van baten en lasten wordt de meerjarenbegroting van ons waterschap getoond.

Totaal belastingopbrengsten

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Belastingen	-164.285	-197.643	-205.934	-215.059	-223.881	-230.865
Totaal belastingopbrengsten	-164.285	-197.643	-205.934	-215.059	-223.881	-230.865

Totaal netto lasten

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Strategie & Omgeving	10.003	11.318	11.453	11.588	11.798	12.015
Asset management	2.931	3.192	3.256	3.220	3.295	3.336
Waterveiligheid	27.958	31.415	32.638	33.269	34.244	35.737
Watersysteem	76.027	87.726	89.166	90.711	93.143	95.258
Waterketen	45.759	51.809	53.729	57.007	58.860	60.293
Bedrijfsvoering	13.079	17.762	19.337	21.153	22.493	24.202
Totaal netto lasten	175.756	203.222	209.579	216.949	223.832	230.840

Begroot bruto resultaat	-11.471	-5.579	-3.645	-1.891	48	24
--------------------------------	----------------	---------------	---------------	---------------	-----------	-----------

Mutaties reserves	500	265	321	112	0	0
--------------------------	------------	------------	------------	------------	----------	----------

Begroot netto resultaat	-10.971	-5.314	-3.324	-1.779	48	24
--------------------------------	----------------	---------------	---------------	---------------	-----------	-----------

Onttrekking algemene reserve voor incidentele RV'ers	4.400	5.374	3.410	1.800	0	0
--	-------	-------	-------	-------	---	---

Begroot resultaat structureel	-6.571	60	86	21	48	24
--------------------------------------	---------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Ontwikkeling tarieven

Belastingopbrengsten zijn de belangrijkste inkomsten van Wetterskip Fryslân. De belastingen bepalen we voor de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. De ontwikkeling van de belasting stijgingen is als volgt:

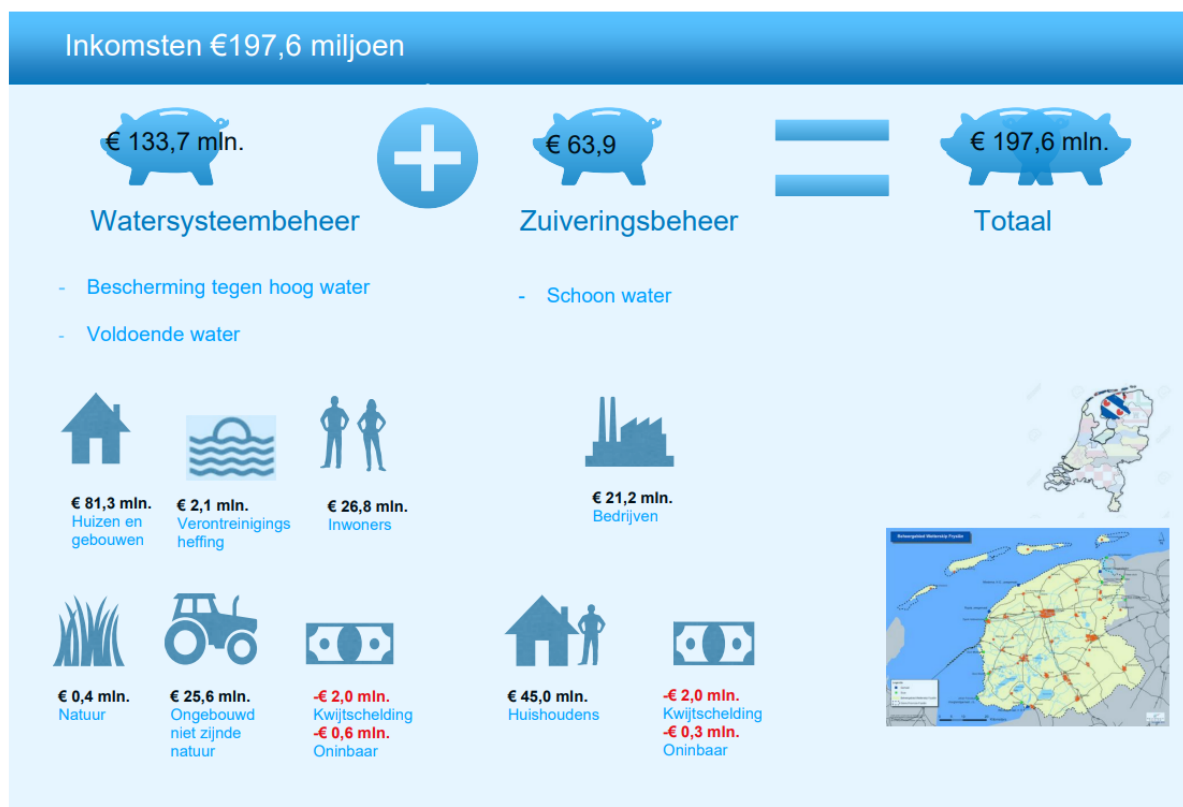
Belastinginkomsten stijging		2024	2025	2026	2027	2028
Watersysteembeheer	Belastingopbrengststijging	19,8%	4,0%	2,6%	4,5%	3,2%
Zuiveringsbeheer	Tariefstijging	17,6%	3,9%	7,5%	2,7%	2,4%

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de belastingdruk 2024 weer ten opzichte van 2023.

	2024	2023	Stijging in €	Stijging in %
Eenpersoonshuishouden (eigen woning)	€ 368,88	€ 303,02	€ 65,86	21,7%
Eenpersoonshuishouden (huurwoning)	€ 160,03	€ 166,07	€ -6,04	-3,6%
Meerpersoons huishouden (eigen woning)	€ 506,80	€ 420,30	€ 86,50	20,6%
Meerpersoons huishouden (huurwoning)	€ 297,95	€ 283,35	€ 14,60	5,2%
Agrarisch bedrijf	€ 6.742,58	€ 6.895,13	€ -152,55	-2,2%
1 hectare binnendijs bemalen	€ 104,16	€ 108,86	€ -4,70	-4,3%
MKB-bedrijf (zonder woning)	€ 1.089,55	€ 821,82	€ 267,73	32,6%
Natuur	€ 152,20	€ 173,40	€ -21,20	-12,2%
Wegbeheerder	€ 156.245,58	€ 163.283,42	€ -7.037,84	-4,3%
Meetbedrijf (> 1.000 ve)	€ 356.208,80	€ 300.681,13	€ 55.527,67	18,5%

De belastingdruk is een resultante van de twee verschillende heffingen: watersysteemheffing en zuiveringsheffing. De stijging is het gevolg van een toename van de belastingopbrengst voor de taak watersysteembeheer van 19,8% en de tariefstijging van de taak zuiveringsbeheer met 17,6%. Daarnaast speelt de nieuwe kostentoeiding ook een rol in de uiteindelijke stijgingspercentages per categorie. Zoals in de tabel is af te lezen, stijgen de te betalen belastingaanslagen voor een aantal categorieën minder dan de genoemde stijgingspercentages.

Begroting in één oogopslag

En wat betaal ik in 2024?*

Huur € 160,03	Huur € 297,95	Koop € 368,88	Koop € 506,80
 € 6.742,58	 € 152,20	 € 156.245,58	 € 356.208,80

Voorbeelden*

Koophuizen zijn op basis van WOZ waarde : €259.447

Eenpersoonshuishouden is op basis van 1 ve

Meerpersoonshuishouden is op basis van 3 ve

Bij agrarische bedrijfsgebouwen (zonder woning) is een WOZ waarde van: € 355.407 gebruikt

Bij natuurgebieden is 20 ha gebruikt

Bij wegbeheerder is 900 ha wegen gebruikt

Bij het meetbedrijf is 5000 ve en een WOZ waarde van: € 14.172.421 gebruikt

* ve =vervuilingseenheid

Uitgaven € 203,2 miljoen

€ 11,3 mln. Strategie en omgeving	€ 3,2 mln. Assetmanagement	€ 31,4 mln. Waterveiligheid
€ 87,7 mln. Watersysteem	€ 51,8 mln. Waterketen	€ 17,8 mln. Bedrijfsvoering

Verdeling van de lasten

 € 55,5 mln. Kapitaallasten	 € 56,8 mln. Personeelslasten	 € 93,4 mln. Goederen en diensten en overig	 € -2,5 mln. Overige lasten
---	---	---	---

Kerngegevens

346.000 ha Werkgebied	659.000 inwoners
3.082 km regionale waterkeringen	181 km primaire keringen
5.934 hoofdwatertangen	34.920 km overige waterlopen
301.400 ha stroomgebied Friese Boezem	1.579 km KRW lichaam
291.000 ha bemalen gebied	55.000 ha vrij afstromend
1.030 gemalen en uitwateringssluizen	3 zeegemalen
5.154 inlaten	5.769 stuwen
34 zwemlocaties in buitenwater	7.861 peilgebieden
85 mln m3 gezuiverd afvalwater	27 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's)
823 km persleidingen	275 rioolgemalen
Investeringen 2024 € 56,9 miljoen	€ 203,2 miljoen omvang begroting 2024

Opgave Strategie en omgeving

Portefeuillehouder(s):	Luzette Kroon, Cees Pieter van Burgsteden, Remco van Maurik, Gerben de Boer
Organisatie:	Opgave Strategie en omgeving

Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Planvorming

Waar zijn we van

De opgave Strategie en Omgeving wil bestuur en organisatie meer toerusten op de maatschappelijke ontwikkelingen die op ons afkomen en die van betekenis zijn voor het waterschapswerk, nu en in de toekomst. Klimaatverandering, het vorm geven aan een meer gebiedsgerichte aanpak, participatie, digitale ontwikkeling, het zijn een paar voorbeelden die voor het inrichten van ons werk van groot belang zijn. Door stil te staan bij de vraag wat mogelijk over enkele jaren de agenda bepaalt, kunnen we ons tijdig én beter voorbereiden op de voor ons relevante ontwikkelingen.

Trends en ontwikkelingen

Met andere overheden wordt samengewerkt aan een aantal strategische programma's, zoals het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) en de Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX), die bepalend zullen zijn voor de toekomstige inrichting van de provincie Fryslân en het Westerkwartier. Daarbij geldt de Friese uitwerking van de structurerende keuzes van de WaBos-brief in de Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) voor ons als een belangrijke inbreng. Het werken als één overheid krijgt ook steeds meer vorm door initiatieven als de Fryske Flexpool, een personele samenwerking tussen de gemeente Súdwest-Fryslân, gemeente Leeuwarden, Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân. Daarin werken we niet voor één specifieke overheid, maar voor meerdere organisaties in complexe en integrale opdrachten.

Een ander belangrijk thema is het vergroten van de betrokkenheid van de omgeving en de participatie door inwoners. Zo praten jongeren via ons jongerenraad mee over de toekomst van het waterbeheer. Ook hebben we oog voor wat er binnen onze organisatie gebeurt. De komst van een nieuw bestuur is bijvoorbeeld een moment om de samenwerking tussen bestuur en organisatie mogelijk te herijken. Met het opstellen van een uitvoeringsplan bij het coalitieakkoord wordt hier nader vorm aan gegeven.

Binnen deze opgave werken we met diverse interne en externe stakeholders samen. Door ons externe netwerk goed te kennen, leren we welke ontwikkelingen er gaande zijn en waar wij rekening mee moeten houden. Het gaat dan niet alleen om collega- overheden en maatschappelijke belangenorganisatie, maar ook om bijvoorbeeld kennisinstituten en de EU.

Doelenboom

In de doelenboom onderscheiden we vijf belangrijke thema's binnen deze opgave:

- gebiedsgericht werken
- innovatie en lobby
- mitigatie
- adaptatie
- biodiversiteit

Gebiedsgericht werken

Wat willen we bereiken?

Werken als één overheid

Ons waterschap is van en voor de samenleving. Ons werk begint bij wat nodig is voor die samenleving. We gebruiken onze kennis en de informatie over het watersysteem om praktische oplossingen te vinden, samen met de betrokkenen in een gebied. Daarbij letten we ook op wat voor de toekomst verstandig is. Ons werk kan niet los worden gezien van een breed maatschappelijk bewustzijn over hoe we met onze omgeving omgaan. Opgaven moeten ook steeds meer in samenhang en integraler worden opgepakt. We werken in de gebieden daarom nauw samen met provincie en gemeenten, als één overheid. Het participeren in verschillende regio-deals en het samen uitvoering geven aan het Uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust zijn hiervan voorbeelden.

Wat gaan we daar voor doen?

Zorgen voor duidelijk aanspreekpunt in elk gebied.

We zorgen voor een duidelijk aanspreekpunt in elk gebied om zichtbaar en aanspreekbaar te zijn en stellen criteria op per gebiedsproces met verschillende overheden. In gebiedsprocessen met een grote wateropgave nemen we initiatief en regie.

Intensiveren samenwerking met provincie en gemeenten.

We stellen duidelijke samenwerkingsovereenkomsten op met provincie en gemeenten.

Uitvoering geven aan Uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust.

We intensiveren de samenwerking met provincie en gemeenten en stellen daartoe duidelijke samenwerkingsovereenkomsten op (governance).

Wat willen we bereiken?

Participatie

De zorg voor de leefomgeving is een collectieve verantwoordelijkheid. Samenwerking tussen overheden en participatie met inwoners en bedrijven in een gebiedsgerichte aanpak zijn daarom essentieel. Zoals we dat bijvoorbeeld doen bij het NPLG en het herijken van het waterbeheerplan. Door de omgeving bij ons werk te betrekken, krijgen we tijdig de onderlinge belangen, meningen en creativiteit in beeld. Dit maakt de kwaliteit van ons werk beter en vergroot het draagvlak voor de maatregelen die we nemen. Daarnaast willen we maximaal aansluiten bij de initiatieven die er binnen een gebied zijn en zoeken naar kansen voor samenwerking.

Wat gaan we daar voor doen?

Vorbereiden discussienota voor toepassing principe Right to Challenge.

Op strategisch niveau wordt een discussiestuk voorbereid waar keuzemogelijkheden liggen om het Right to Challenge principe toe te passen. Afhankelijk van de uitkomsten kan dit leiden tot aanpassing van de inspraak- en participatieverordening.

Wat willen we bereiken?

Jongerenraad

In 2023 is de jongerenraad ingesteld om jongeren mee te laten denken over beleid en besluiten. Zo zorgen we ervoor dat het belang van komende generaties doorklinkt in wat we als waterschap vandaag doen. Jongeren zijn vaak onbevangen, hebben een heel andere kijk op de wereld en kunnen dat op een prikkelende en verfrissende manier verwoorden. Hun inbreng vergroot de kwaliteit van ons werk.

Wat gaan we daar voor doen?

Starten jongerenraad.

Vanaf 1 januari start de jongerenraad met advisering aan dagelijks bestuur. In 2024 gaat de jongerenraad twee adviezen uitbrengen.

Innovatie en lobby

Wat willen we bereiken?

Innovatie

Innovatie is een noodzakelijk onderdeel van ons waterschapswerk. Vanuit onze rol als waterautoriteit maken we verbinding met onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en de maatschappij om met nieuwe kennis en inzichten de klimaatopgaven aan te kunnen. Zo werken we samen met Wetsus en Centre of Expertise Water Technology (CEW). Ook innoveren we gezamenlijk met andere waterschappen zoals in het Waterschapshuis en bij STOWA.

We ontwikkelen het innovatieprogramma verder langs vier met elkaar verbonden lijnen: sociaal, digitaal, technisch en proces. Het programma digitale transformatie gebruiken we daarbij als voorbeeld. We zorgen voor meer regie in ons innovatieprogramma en brengen er meer focus in aan. We vergroten de zichtbaarheid door te laten zien aan welke innovaties we werken.

We willen bereiken dat innovatie binnen ons werk de ruimte biedt die iedere afzonderlijke medewerker ervaart om zaken beter slimmer of anders te doen. In het innovatieprogramma leggen we verbindingen tussen verschillende opgaves zodat mogelijk verschillende innovaties elkaar kunnen versterken.

Wat gaan we daar voor doen?

We maken een uitwerking hoe we het innovatief vermogen van onze organisatie ontwikkelen.

We komen met een nadere uitwerking hoe we nieuwe kennis en inzichten duurzaam kunnen inzetten.

Wat willen we bereiken?

Educatie

We kiezen voor een actieve opstelling in de quadruple helix (samenwerking onderwijs, overheid, bedrijfsleven en burger). Het is positief voor de toekomstige arbeidsmarkt, we worden zichtbaarder en het is ook een goede manier om onze dilemma's in het waterbeheer te delen. Naast stages bieden we educatieve excursies aan bij onze locaties. Daarnaast werken we samen met andere waterschappen aan het ontwikkelen van educatiemateriaal voor het onderwijs. Binnen onze eigen organisatie werken we samen met andere projecten om inwoners te bereiken met educatieve doelen. Door een verdere professionalisering van de educatiefunctie kunnen we nog gerichter onze functie richting het onderwijs vervullen.

Wat gaan we daar voor doen?

Professionaliseren educatiefunctie.

Naar aanleiding van een landelijk onderzoek van de UvW professionaliseren we de educatiefunctie door deze onder te brengen bij de vakgroep bestuursadvisering, communicatie en omgeving. Hierdoor zijn we minder kwetsbaar en zijn er betere verbanden met de andere externe aandachtsgebieden.

Wat willen we bereiken?

Lobby

Onze lobby richting Den Haag en Brussel is een belangrijk onderdeel van het financieel beleid. We zetten in op cofinanciering van onze projecten en zoeken daarin samenwerking met de provincie en de Unie van Waterschappen. We hebben de komende jaren te maken met grote en complexe opgaven, alleen al vanuit de Rijksbrief Water en bodem sturend. Die opgaven gaan over méér dan water alleen en overstijgen vaak ook de financieringskracht van afzonderlijke waterschappen. Via de lobby koppelen we bestaande Europese en landelijke budgetten aan deze grote opgaven en zetten we ook in op het beschikbaar komen van nieuwe middelen. We gaan er van uit dat onze inzet zichzelf terugbetaalt. Binnen de Unie van Waterschappen nemen we ook onze verantwoordelijkheid in het trekken van een aantal onderzoeks- en lobbydossiers.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen lobbystrategie.

We stellen met betrokkenheid van het AB een lobby-strategie op en voeren deze uit.

Wat willen we bereiken?

Internationale samenwerking

Het programma Blue Deal heeft één duidelijk doel: in 2030 20 miljoen mensen wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water helpen. De waterschappen, onder de naam Dutch Water Authorities, stellen zich daarbij op als een partner die helpt bij het zoeken naar oplossingen. We leren over en weer, waardoor ook de Nederlandse waterbeheerders hun werk kunnen blijven verbeteren. Wetterskip Fryslân levert een bijdrage aan het internationale samenwerkingsprogramma Blue Deal Mozambique. Het programma ondersteunt de drie Mozambikaanse waterschappen om hun taken op het gebied van planning en administratie, waterveiligheid, watervoorziening en waterkwaliteit te verbeteren. We ondersteunen de gemeente Beira bij haar taken wat betreft sanitatie en stedelijk waterbeheer. Het programma levert een bijdrage aan duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) als schoonwater, sanitatie en klimaatactie.

Naast de Blue Deal participeert Wetterskip Fryslân in het project Iwamamba. Doel is om het grondwaterbeheer in een deelgebied van het waterschap ARA Sul (één van de drie Mozambikaanse waterschappen) te verbeteren. Wij leveren hiervoor de expertise. Vanuit het Kennismakings- en Introductieprogramma Waterschappen Internationaal (KIWI) leveren we inzet bij het Blue Deal partnerschap in Peru.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoeren Blue Deal programma.

We voeren het Blue Deal programma uit en verzorgen de landelijke coördinatie van het partnerschap in Mozambique. Daarbij werken we samen met de Nederlandse ambassade in Mozambique.

Wat willen we bereiken?

Frysk

Wy geane troch mei it útfieren fan it Fryske taalbelied. Wy moedigje ús minsken oan om Frysk te praten en te antwurdzjen yn de taal dêr't wy yn oansprutsen wurde. Op oanfraach jouwe wy in Fryske oersetting fan de ynformaasje dy't wy biede fia ynternet.

Wat gaan we daar voor doen?

Mei oare oerheidsynstânsjes wurdt besjoen hoe't bestjoersgearkomsten yn de sprektaal ûndertitele wurde kinne.

Yn it earste fearnsjier 2024 wurdt de ûndertiteling fan bestjoersgearkomsten realisearre.

Klimaatmitigatie

Wat willen we bereiken?

Klimaatpartner

Watterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050.

We voeren de energie- en duurzaamheidsmaatregelen van ons klimaatprogramma uit in vijf sporen en hante- ren de uitgangspunten uit het programma voor al ons werk. De opgave strategie en omgeving staat voor uit- voering van spoor 5 - klimaatpartner.

De andere sporen - energie, fossielvrij, waterketen en infrastructuur – worden door de opgaven watersysteem, waterketen en bedrijfsvoering uitgevoerd.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoeren energie- en duurzaamheidsmaatregelen uit klimaatprogramma

We gaan door met onze proactieve en adviserende rol in de energietransitie en blijven regionale energiesa- menwerkingen opzoeken (spoor 5). We bestendigen onze actieve inbreng bij Circulair Friesland.

Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

Klimaatbestendig waterbeheer

We hebben in samenwerking met de provincie de Blauwe Omgevingsvisie (BOvi) 'Fryslân Klimaatbestendig 2050+' opgesteld. De BOvi is een integrale langetermijnvisie voor de toekomst van het Friese watersysteem. De visie geeft aan hoe het watersysteem en het waterbeheer richting kunnen geven aan toekomstige ontwikkelin- gen op het gebied van landgebruik en land(schaps)inrichting. De kaders van het Rijk hoe water en bodem stu- rend zijn bij de ruimtelijke ordening, zijn hierin vertaald naar Fryslân. We gebruiken de BOvi als input bij de tot- standkoming van het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG), de Novex - ruimtelijk arrangement, voor de herijking van het veenweideprogramma en actualisering van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI).

De visie maken we concreter door ons beleid daarop aan te passen en ons waterbeheerprogramma 2022-2027 te herijken. Onderdeel daarvan is onder andere het toetsen van onze watergebiedsplannen op klimaatbesten- dige maatregelen.

In praktische zin geven we invulling aan de visie binnen het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) met aandacht voor de klimaatbestendigheid van zowel nieuw als bestaand bebouwd gebied.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitwerken BOvi middels herijking Waterbeheerprogramma 2022-2027

Het waterbeheerprogramma 2022-2027 wordt in 2024 opgesteld en ter besluitvorming voorgelegd aan het AB.

Nieuwe regeling voor wateren buiten de hoofd en secundaire wateren

We werken, in overleg met betreffende gemeenten, de aanpak uit van deze nieuwe regeling.

Biodiversiteit

Binnen onze opgaven maken we gebruik van ecosystemendiensten die afhankelijk zijn van biodiversiteit. Planten zuiveren het water, houden oevers en dijken stevig en concurreren met exoten en blauwalgen. Daarmee wordt overlast door giftige stoffen, oeverafkalving, overmatige baggervorming, Amerikaanse rivierkreeften, Grote waternavel en blauwalgen verminderd of zelfs voorkomen. Natuurlijke beken houden water vast. De natuur werkt voor ons. Daarnaast moeten we voldoen aan wettelijke verplichtingen zoals de Kaderrichtlijn Water, Wet natuurbescherming en exotenbeleid.

Wat willen we bereiken?

Gezonde ecosystemen die bijdragen aan onze opgaven

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons regulier werk, het zit in het DNA van alle wetterskippers en draagt bij aan een effectief waterbeheer. Voor het oplossen van onze opgaven nemen we natuurlijke oplossingen mee in de afweging, we kijken dus breder dan alleen technische oplossingen. Biodiversiteit is een indicator voor een goede ecosysteemtoestand. We laten in de verschillende opgaven zien welke maatregelen wij op het gebied van biodiversiteit nemen.

Wat gaan we daar voor doen?

We verbinden de uitvoering met het kantoor

Dit doen we onder andere door middel van kennisuitwisseling binnen de organisatie maar ook met provincies, gemeenten en andere partijen. Ook dragen we onze kennis en acties uit naar buiten.

We verbeteren ons beleid rondom flora en fauna

We verbeteren ons beleid met onder andere beleid voor bevers en dassen en we verkennen de mogelijkheid voor het opstellen van beleid tegen kreeften.

We bestrijden invasieve exoten

We bestrijden invasieve soorten. Deze maatregel werken we uit in de opgave watersystemen.

We beschermen en verbeteren de kwaliteit van het oppervlaktewater

We beschermen en verbeteren de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deze maatregel werken we uit binnen de opgave watersysteem.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave strategie en omgeving opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Met betrekking tot de investeringen zijn de geplande investeringen vooralsnog opgenomen bij opgave strategie en omgeving. Als duidelijk is welke projecten of programma's we met dit geld gaan financieren, dan hevelen we de investering over naar de desbetreffende opgave.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Strategie & Omgeving						
Bestuur	7.696	7.685	7.715	7.873	8.090	8.248
Eigen plannen	1.830	2.449	2.518	2.495	2.462	2.503
Externe communicatie	94	96	97	97	98	99
Plannen van derden	882	1.089	1.123	1.123	1.148	1.164
Eindtotaal	10.502	11.318	11.453	11.588	11.798	12.015

Investeringen

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
Emissie loos, energie neutraal en duurzaam (investering)	A	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Klimaatadaptatie-pad (investering)	B	500	1.000	2.000	5.000	9.000
Totaal		5.500	6.000	7.000	10.000	14.000

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.

Opgave Assetmanagement

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Assetmanagement

Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Inrichting en onderhoud watersystemen

Waar zijn we van

De missie van de opgave assetmanagement is staan voor professioneel beheer en onderhoud van onze infrastructuur waarmee we bijdragen aan de strategische (beleids-)doelen van Wetterskip Fryslân. Op basis van betrouwbare informatie maken we keuzes, waarbij we kijken naar de prestaties die van onze assets worden verwacht, naar de risico's die Wetterskip Fryslân loopt bij achterblijvende prestaties en naar de kosten die met onze assets gemoeid zijn.

De ambitie van assetmanagement is om de komende jaren goed inzicht te krijgen in ons areaal. Waar bevinden de assets zich, wat is hun conditie en onderhoudshistorie, welke beheerplannen zijn nodig voor instandhouding en hoe zijn processen en datamanagement georganiseerd? Voor goed assetmanagement zijn kennis en draagvlak in de organisatie nodig, maar ook eigenaarschap bij bestuur en organisatie en voldoende middelen. Hebben we het areaal goed in beeld, dan kunnen we scenario's ontwikkelen. Scenario's die verschillende prestatie- en risicoprofielen beschrijven, zowel voor de korte als de lange termijn. Het strategisch assetmanagement plan is in 2023 vastgesteld, en zal tussen 2023-2030 worden geïmplementeerd.

Trends en ontwikkelingen

Hoge vervangingsinvesteringen

Uit een inventarisatie in 2022 is gebleken dat onze vervangingsinvesteringen tot hogere lasten zullen leiden dan in het verleden het geval was. Dit komt doordat veel assets een geringe boekwaarde hebben, omdat ze in het verleden voor een symbolisch bedrag overgenomen zijn. Dat betekent echter dat er ook niet op afgeschreven wordt, terwijl dat na vervanging uiteraard wel het geval zal zijn. Ons strategisch assetmanagement is erop gericht de effecten daarvan zo goed mogelijk te beheersen. Daarnaast is bij de opgave Bedrijfsvoering onder de noemer "Toekomst bestendig en financieel gezond waterschap" een maatregel opgenomen die behelst dat het integraal financieel beleid in 2024 herzien wordt. Daarbij zal ook het effect van de hogere vervangingsinvesteringen worden meegenomen.

Vervanging onderhoudssysteem

In de bestuurlijke aanvraag voor het uitvoeringsplan integrale informatievoorziening hebben we de vervanging van het onderhoudsmanagementsysteem Maximo opgenomen. Dit project is enerzijds geïnitieerd omdat het huidige systeem aan het eind van de levensduur is, anderzijds maakt de vervanging van Maximo procesverbetering mogelijk voor zowel het onderhoudsproces als het assetmanagementproces, het project loopt van 2024 tot 2028. In 2024 ligt de focus op het technisch realiseren van het systeem en het ontwerpen van de processen.

Doelenboom

Assetmanagement draagt bij aan de strategische (beleids)doelen van Wetterskip Fryslân en het professioneel beheer van onze infrastructuur. Op basis van betrouwbare informatie (metingen, inspecties en monitoring) maken we keuzes. Daarbij kijken we naar de prestaties die we van onze assets verwachten de risico's die we bij achterblijvende prestaties lopen en naar de kosten die we voor onderhoud en vervanging moeten maken. De opgave Assetmanagement omvat de maatregelen die nodig zijn om assetmanagement binnen Wetterskip Fryslân verder te brengen, de noodzakelijke kennis erover te ontwikkelen en binnen de organisatie te delen.

Procesverbetering

Wat willen we bereiken?

Verbeteren proces beheer en onderhoud RWZI's

We gaan voor de rwzi's de gegevens van preventief onderhoud uniform verder vastleggen. Dit is een van de randvoorwaarden voor het opstellen van scenario's met verschillende afwegingen tussen kosten, risico's en prestaties.

Wat gaan we daar voor doen?

We hanteren voor alle assets een uniforme werkwijze voor preventief onderhoud

We zetten ons beleid voort wat voor 2024 betekent dat de gegevens voor preventief onderhoud voor de rwzi's, uniform zijn vastgelegd.

Informatiemanagement

Wat willen we bereiken?

Legger & beheerregister

Het leggerproces is aangepast, zodat een bijna continu verwerkingsstroom plaatsvindt. Hierdoor is het mogelijk de legger jaarlijks vast te stellen en is het eenvoudiger om nieuwe assetgroepen in de legger op te nemen. Het vastleggen van het gebied en de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud is essentieel voor het verkrijgen van inzicht in de omvang van ons werk. Zo is het ook het mogelijk om derden aan te spreken op hun verplichtingen.

Wat gaan we daar voor doen?

Stedelijk water

De data over stedelijk water moeten onderdeel gaan uitmaken van onze legger. Dat is op dit moment nog niet het geval. Bij stedelijk water gaat het om alle waterstaatswerken in stedelijk gebied. Met de gemeenten maken we afspraken over het overnemen van het onderhoud van de wateren en de kunstwerken in het bebouwd gebied. Deze afspraken over het onderhoud, de onderhoudsplicht, de normering en de dimensionering van de waterhuishoudkundige objecten nemen we op in de legger. Voor het onderhoud dat gemeenten zelf uitvoeren, krijgen ze een financiële vergoeding. De informatie die is nodig is voor het onderhoud van het stedelijk water, nemen we in het beheerregister op.

Momenteel worden beleidsregels voor het opstellen van de legger in stedelijk gebied opgesteld. In 2024 zullen zij worden vastgesteld door het AB. Overeenkomstig de uitgangspunten van deze beleidsregels zal in 2024 voor twee gemeenten de legger worden gewijzigd. Dit zal in nauwe samenwerking met deze twee gemeenten gebeuren.

Natuurvriendelijke oevers

Inzicht in het areaal aan natuurvriendelijke assets. Natuurvriendelijke assets zijn natuurvriendelijke oevers, vispassages, luwe ondiepe waterzones. Dit zijn voorzieningen die zijn aangelegd om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

We nemen de natuurvriendelijke assets op in de legger. Die wordt in 2024 vastgesteld.

Walbeschoeiingen vaarwegen en overige oeverconstructies

We willen inzicht in de omvang, het type en de staat van onderhoud van alle oeverconstructies langs de boezem waar wij onderhoudsplichtig zijn. Alleen met deze informatie is het mogelijk om deze oeverconstructies op programmatische wijze te onderhouden.

Aan het eind van 2024 willen we alle verticale walbeschoeiingen langs vaarwegen in het beheerregister hebben opgenomen. In 2025 worden de overige oeverconstructies langs de overige wateren van de Friese boezem in het beheerregister opgenomen.

Wat willen we bereiken?

Schouw met artificiële intelligentie

Het slootonderhoud ontwikkelt in een rap tempo. Enerzijds moeten we steeds nadrukkelijker omgaan met periodes van droogte (vasthouden van water) of juist met hevige regenval (afvoeren van water), anderzijds moet bij het schonen van sloten steeds meer rekening gehouden worden met ecologie en biodiversiteit. Toezicht op tijdig en correct onderhoud is daarmee belangrijker dan ooit. Om het toezicht duurzaam en kosteneffectief uit te voeren willen we slimme technieken inzetten die ons daarbij ondersteunen. Met artificiële intelligentie (GeoAI) kunnen we (gedeeltelijk) op basis van lucht- of satellietbeelden toezicht houden.

Wat gaan we daar voor doen?

Artificiële intelligentie inzetten tijdens de schouw

In 2023 is in het westelijk deel van ons beheergebied ervaring opgedaan met deze techniek. In 2024 doen we dit in het oostelijk deel tijdens de schouw. Op basis hiervan wordt een business case opgesteld waarmee een keuze kan worden gemaakt over het al dan niet implementeren van GeoAI binnen het operationele proces.

Levenscyclus kostenmanagement

Wat willen we bereiken?

Kosten ontwikkelscenario's voor sifons

Veel sifons zijn in de jaren '70 en '80 aangelegd en hebben veelal een verwachte gemiddelde levensduur 50 jaar. De kans op falen de komende jaren steeds groter. Bij een deel van de sifons (sifons onder grote waterlopen of grotere diameter) heeft lekkage aanzienlijke gevolgen voor de omgeving en is herstellen moeilijk. Tot voor kort was het areaal qua omvang en staat van onderhoud niet goed in beeld, en waren geen kosten voor onderhoud en vervanging begroot. Sinds 2022 worden stappen gezet om dit te verbeteren.

Wat gaan we daar voor doen?

Pilot scenario analyse sifons

We doen onderzoek naar het aantal en de locatie van sifons om een representatief beeld te krijgen van de staat van onderhoud en wat de risico's en gevolgschade zijn bij falen.

In 2024 leveren we voor het gehele areaal aan sifons een aantal scenario's voor onderhoud en vervanging op, waaruit het bestuur kan kiezen. De voorgelegde scenario's zullen verschillen in de afweging tussen kosten, risico's en prestaties. Hierbij gebruiken we de in 2021 vastgestelde bedrijfsrisicomatrix.

Klimaatneutraal- circulair beheer & onderhoud

Wat willen we bereiken?

Fossielvrij onderhoud

Het klimaatneutraal programma omvat 5 sporen, spoor 2 betreft fossielvrij. Doelstelling van Wetterskip Fryslân is dat we in 2030 fossielvrij zijn bij onderhoud.

Wat gaan we daar voor doen?

Emissievrij materieel in 2030

In 2024 stellen we een routekaart en investeringsplan op voor de transitie naar emissievrij materieel richting 2030.

Wat willen we bereiken?

Grond-, weg- en waterwerken zijn in 2030 klimaatneutraal en circulair

Het klimaatneutraal programma omvat 5 sporen, spoor 4 betreft infrastructuur

Wat gaan we daar voor doen?

Vertaling assets in routekaart

We vertalen de opgestelde uitgangspunten van de assets om in 2030 klimaatneutraal- circulair te zijn naar een routekaart met bijbehorende acties.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Assetmanagement opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Asset management						
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	281	287	290	292	294	297
Beheersinstrumenten waterkeringen	683	743	767	760	784	792
Beheersinstrumenten watersystemen	1.966	2.162	2.199	2.168	2.216	2.247
Eindtotaal	2.931	3.192	3.256	3.220	3.295	3.336

Opgave Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Beleidsvelden

- onderhoud waterkeringen
- inrichting en onderhoud vaarwegen en havens
- monitoring & beoordeling
- planvorming & versterking

Waar zijn we van

Zorgen dat dijken, duinen en sluizen langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer ons nu én in de toekomst beschermen tegen overstromingen. Dat is door de recente klimaatscenario's meer dan relevant. Daarnaast beschermen we ook gebieden, steden en polders beter tegen wateroverlast door keringen in onze boezem op orde te brengen en te houden. Ook hier zijn klimaateffecten als perioden van droogte en extreme neerslag relevant.

We beheren, inspecteren en onderhouden onze keringen in een jaarlijks terugkerende cyclus. Dat is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. Daar waar onze dijken en keringen structureel niet voldoen aan de veiligheidseisen, versterken we deze.

Onze zeedijken – onze primaire keringen – maken onderdeel uit van het landelijke systeem en hebben een horizon van 2050. De oevers, kaden en regionale keringen in onze boezem moeten - als onderdeel van provinciale afspraken - voor 2027 op orde zijn.

We kijken hierbij altijd integraal naar onze dijken en keringen. Dat betreft landschap, flora en fauna, de economische belangen van onder meer landbouw en de leefbaarheid. Onze dijken en duinen hebben ook een publieke gebruiksfunctie. Dat betekent dat we naast het bewaken van de technische waterkerende functie, soms ook moeten meedenken met maatschappelijke initiatieven.

Trends en ontwikkelingen

De klimatologische veranderingen blijven voor ons belangrijk in 2024, waarbij de stijgende zeespiegel de druk op onze dijken vergroot. Maar ook de perioden van grote droogte heeft impact op keringen. De verschuiving naar meer duurzame landbouwpraktijken en ruimtelijke ontwikkeling in de provincie heeft gevolgen. We moeten blijven anticiperen op nieuwe technologische ontwikkelingen en innovaties in dijkbewaking en -versterking om onze keringen robuust en effectief te houden. Tot slot blijft maatschappelijke betrokkenheid en bewustwording van belang bij het behouden van draagvlak voor onze keringen zowel voor ons beheer alsook de versterkingen.

Doelenboom

Wat willen we bereiken?

Beheer en onderhoud: Zorgplicht op orde

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen. Het stormseizoen is de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het is van belang dat we klaar zijn voor hoog water.

Overdracht van eigendom en areaal

Binnen Nederland wordt gezocht naar een optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermt. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

In Fryslân zijn afspraken gemaakt over het beheer van oevers in vaarwegen (nautisch perspectief). Vanuit het lopende proces toedeling oevers vaarwegen dat eind 2023 wordt afgerond, worden wij expliciet beheerder van een areaal oeverconstructies langs vaarwegen en kanalen met een vaarwegfunctie.

Wat gaan we daar voor doen?

Rapportage zorgplicht

We stellen een jaarlijkse rapportage zorgplicht op. In deze rapportage doen we verslag van de staat van de keringen is, waar de risico's zitten en welke acties we uit hebben staan. Hiervoor is landelijk een dashboard ontwikkeld. Hier sluiten we op aan.

Memo 'Klaar voor stormseizoen'

Dit memo informeert het bestuur over de bevindingen van de najaarsinspectie; zijn gebreken hersteld, is de sluiting van kunstwerken getest, zijn bestrijdingsplannen op orde, enzovoort.

Uitwerking overdracht zandige keringen

In 2021 is opnieuw gestart met overdracht van de zogenaamde zandige keringen tussen Rijkswaterstaat en het waterschap. We werken de overdracht van de keringen in 2024 in detail uit. De kaders van het bestuursakkoord Water brengen met zich mee dat het we niet alle kosten vergoed krijgen. Dat maakt dat we zeer kritisch zullen zijn. Een voorstel voor deze overeenkomst wordt in 2025 aan ons algemeen bestuur en Rijkswaterstaat voorgelegd.

Toedeling oevers vaarwegen langs regionale waterkeringen

Oeverconstructies zijn vaak onderdeel van de waterkering of zijn functioneel aan het vaarprofiel dat ook van belang is voor de water aan- en afvoer. We passen het beheerregister aan en maken het daarbij inzichtelijk welke oeverconstructies onderdeel uitmaken van de water aan- en afvoer of van een regionale waterkering. In 2024 maken we een detailuitwerking van de overdracht zandige keringen en implementeren we de toedeling oevers vaarwegen.

Wat willen we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen hebben. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. We houden rekening met de klimaatmodellen die het Rijk/KNMI maken. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

Daarnaast verplicht de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De huidige beoordelingsronde is in 2020 gestart. Het onderdeel hoogtetoets hebben we in 2023 afgerond. De stabiliteitstoets en veiligheidsrapportage van de derde beoordelingsronde zijn eind 2023 klaar.

Wat gaan we daar voor doen?

Vervolgronde beoordeling primaire keringen

De aanpak en planning voor de actualisatie van de beoordeling van de Friese dijktrajecten (primaire waterkeringen) stellen we in 2024 op basis van de resultaten van de beoordeling en het nieuwe instrumentarium. Voor de aanpak is duidelijkheid nodig over de spelregels (beoordelingsinstrumentarium) die door het Rijk moeten worden afgegeven.

We richten ons de eerste jaren op de primaire waterkeringen die in de afgelopen ronde een voorlopig oordeel hebben gekregen. Inmiddels zijn we begonnen met de beoordeling van de IJsselmeerkering tussen Stavoren en Kornwerderzand.

Rapportage beoordelingen regionale keringen

In 2024 ronden we de beoordelingen op hoogte en stabiliteit van alle regionale keringen af. Op grond van deze beoordelingen onderzoeken we de omvang en aard van de werkzaamheden voor de periode na 2027. Tot die tijd voeren we het huidige afgesproken herstelprogramma uit.

We onderzoeken daarnaast of we de voorgeschreven beoordelingscyclus (iedere zes jaar) kunnen aanpassen naar een continue - of risico gestuurde beoordeling. Dat doen we in overleg met de provincies.

Wat willen we bereiken?

Versterken primaire keringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland gaat het om 1.500 kilometer aan dijken en 500 sluizen en gemalen. Voor ons waterschap gaat het om 181,5 kilometer dijk.

Programma dijkversterking Wetterskip Fryslân

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen programmatisch, integraal en gebiedsgericht. In nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en zoveel mogelijk optredend als één overheid, werken we aan het verenigen van meerdere opgaven zoals het PAGW en het FPLG. En we werken mee aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te kunnen voeren. We werken gedegen en gedragen ontwerpen uit, waarbij opgaven en initiatieven in het gebied waar mogelijk worden meegenomen.

We maken ons hierbij hard voor:

- een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven te realiseren
- het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Innoveren

Voor de lange termijn (honderd jaar vooruit) is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het verder stijgen van de zeespiegel. De ruimtelijke impact hiervan op onze kust en onze ruimtelijke landschap moeten we onderzoeken. In technische zin zijn er ook innovaties die we mogelijk kunnen gebruiken om slimmer en doelmatiger te werken.

Wat gaan we daar voor doen?

Werkwijze besluitmomenten bestuur voor dijkversterkingen

Het algemeen bestuur besluit over de inhoudelijke uitwerking van de plannen en stelt kredieten beschikbaar. In 2024 werken we samen met het algemeen en dagelijks bestuur uit wanneer het bestuur betrokken wordt bij het ontwerpproces en mijlpalen van de dijkversterkingsprojecten. Zo komen we tot een passende, getrapte besluitvorming.

Circulair grondgebruik: een praktische uitwerking voor toepassing gebiedseigen grond

Om voldoende klei te hebben voor de dijkversterkingen, onderzoeken we beschikbare grondstoffen binnen de regio. Ook kijken we of we dat alvast kunnen kopen en in beheer kunnen nemen.

Planuitwerking Koehool - Zwarte Haan

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Planuitwerking Zwarte Haan - Wierum

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Planuitwerking Wierum - Paesens-Moddergat

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

We gaan de primaire waterkering van Schiermonnikoog versterken. Dit betreft delen van de Waddenzeedijk en het duingebied. In 2022 is gestart met de verkenningsfase. Afronding van deze fase is in 2024 met een nota VKA en de voorkeursbeslissing.

Wat willen we bereiken?

Herstelprogramma regionale keringen

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 128 kilometer per 1 januari 2024. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat gaan we daar voor doen?

We verbeteren 35 kilometer aan regionale keringen

We continueren het herstellen van de regionale waterkering in meerdere projecten: rondom Leeuwarden en Sneek. In het zoekgebied Centraal (tussen Sneek, Drachten, Zoutkamp, Dokkum en Leeuwarden) starten we met het herstelprogramma. Dit draagt bij aan het complete areaal dat in 2027 gereed moet zijn.

Anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en innovaties

We doen mee met een aantal relevante pilots en innovatietrajecten.

- het onderzoek waterkerende landschappen van de WUR: zo gebruiken we de kennis die landelijk opgedaan wordt in het kennisprogramma zeespiegelstijging. We zijn actief betrokken bij het Deltaprogramma zodat we tijdig de Deltastrategieën aanpassen aan deze kennis. We nemen deel aan innovaties: Living Dikes, kwelderlandschappen, enzovoort
- KIA Living Dikes, Future Dikes, kwelder onderzoek: initiatieven die kennis opleveren om slim en doelmatig te werken, als het kan in de lopende projecten.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterveiligheid opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.690	28.363	29.325	30.033	30.916	32.309
Beheersinstrumenten waterkeringen	977	2.649	2.698	2.800	2.928	3.020
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100	87	89	92	96	98
Eigen plannen	191	316	526	344	304	310
Eindtotaal	27.958	31.415	32.638	33.269	34.244	35.737

Investerings

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
HWBP - Activeerbare bijdrage Landelijk Programma	A	5.700	5.300	5.300	6.100	6.400
HWBP KLM	B	2.500		25.000		
HWBP dijkverbetering Zurich-Koehool	B	300		800		7.000
Groot onderhoud primaire keringen	A	315	500	5.000	552	550
Progr. verbeterwerken regionale Keringen	A	8.299	8.299	8.299	8.299	8.299
Extra budget regionale keringen	A	950	950	950	950	950
Totaal		18.064	15.049	45.349	15.901	23.199

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.

Opgave Watersysteem

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Watersystemen

Beleidsvelden

- Inrichting en onderhoud watersystemen
- Planvorming

Waar zijn we van

Het watersysteem zorgt voor een juiste kwalitatieve en kwantitatieve verdeling van water. Het areaal bestaat 15.000 ha boezem, en circa 1.100 geautomatiseerde kunstwerken, 5.750 stuwen en 5.150 inlaten in de deelsystemen die we dagelijks inzetten. De 5.900 kilometer hoofdwatergangen en bijna 118.000 km schouwwateren zorgen voor een fijnmazig watersysteem waarin we landbouw, natuur en de mienskip in Fryslân bedienen.

Goed waterbeheer van de boezem staat in directe relatie met de zogenaamde deelsystemen van ons watersysteem. De deelsystemen onderscheiden zich in zandgebieden, veengebieden en kleigebieden met allemaal hun specifieke eigenschappen, geschiedenis en opgaven voor het waterbeheer.

Om watertekort op te vangen en wateroverlast te voorkomen maken we gebruik van de werking van de Friese boezem. Dit uniek watersysteem omvat een aaneengesloten stelsel van meren en kanalen. Via de boezem voeren we water vanuit de beken en polders af naar het Lauwersmeer, de Waddenzee en het IJsselmeer. Watertekorten vullen we aan vanuit het IJsselmeer en we verdelen dit in ons beheergebied door het handhaven van een goed oppervlaktewaterpeil in de 8.000 peilvakken.

Naast het reguleren van water, beschermen en verbeteren we ook het oppervlaktewater. Ongeveer de helft van het oppervlakte aan water in ons gebied is aangewezen als KRW-waterlichaam. Hiervoor gelden specifieke doelen voor de waterkwaliteit.

Samen met andere overheden, landbouw, natuur en de mienskip maken we plannen voor inrichten van bergingsgebieden voor water. Ook laten we zien dat we als waterautoriteit sturend willen en kunnen zijn voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Daarnaast doen we mee in het klimaatprogramma.

Trends en ontwikkelingen

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de programma's Nationaal OmgevingsVisie (NOVEX) en Water en Bodem sturend (WABOS) sturen op een watersysteem dat rekening houdt met klimaatverandering en dat "sturend" is voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt en opgenomen in de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ (ook wel BOVI). Op 18 juli 2023 heeft het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân de in samenwerking met de Provincie Fryslân opgestelde visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ vastgesteld.

Provincie Fryslân heeft (in samenwerking met o.a. Wetterskip Fryslân) per 1 juli 2023 het concept Fries Programma Landelijk gebied (FPLG) incl. Maatregelpakketten ingediend in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee beoogt Fryslân in aanmerking te komen voor financiële bijdragen uit het Transitiefonds. Besluitvorming over het FPLG (en daarmee de financiële bijdragen aan die transitie vanuit het Transitiefonds) zal medio 2024 plaats vinden.

Door het herijken van het Water beheer programma (WBP) in combinatie met een uitvoeringsplan voor de BOVI werken we aan de eerste fase van de adaptatiepaden “op weg naar een klimaatbestendig watersysteem in Friesland”. Op die manier houden we koers op het lange termijn perspectief zoals beschreven in de BOVI (FK2050+).

De deadline voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) komt snel dichterbij (2027). Er zijn zorgen over het halen ervan, zo is het Rijk onlangs een KRW Impulsprogramma gestart om goed voorbereid te zijn op de verantwoording die in 2027 volgt richting Europa. Dit Impulsprogramma vergt veel inzet vanuit het waterschap. We zijn volop bezig met het uitvoeren van maatregelen, het voorbereiden ervan en tegelijk het monitoren, bepalen van de toestand en zo nodig bijsturen op maatregelen. Zelf willen we ook onze voorgenoemen maatregelen evalueren in 2024. Dit staat op gespannen voet met wat derden van ons vragen, want niet alleen het Rijk vergt extra personele inzet. Ook in de pers en vanuit particuliere organisaties komt er steeds meer aandacht voor het halen van de doelen en naleven van de KRW bepalingen.

Doelenboom

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Wat willen we bereiken?

Boezemplan

In 2024 beginnen we met het opstellen van een nieuw boezemplan. Daarin beoordelen we nut en noodzaak van één of meer extra zeegemalen.

Wat gaan we daar voor doen?

Onderzoeken of er extra gemaalcapaciteit nodig is langs de Waddenzeekust

We bepalen in 2024 of het binnen de bestuursperiode noodzakelijk is om een beslissing te nemen over extra gemaalcapaciteit langs de Waddenzeekust. Na onderzoek wordt een voorstel aan het AB voorgelegd.

Wat willen we bereiken?

Duurzaam zoetwaterbeheer

We houden water op de hoge zandgronden zoveel mogelijk vast en stimuleren initiatieven daartoe. Dat betekent dat we zorgen dat op de hoge delen meer regenwater naar het grondwater kan zakken en dat in de lage delen, zoals de beekdalen, water vertraagd wordt afgevoerd. Hierbij houden we rekening met de gestelde eisen aan de waterkwaliteit.

Wat gaan we daar voor doen?

Afronden onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden.

We ronden het onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden af en gebruiken de uitkomsten in verdere uitwerking van waterconservering.

Uitvoeren pilots met hogere peilen.

We voeren pilots uit met hogere peilen in het voorjaar, samen met grondeigenaren en rayonbeheerders.

Wat willen we bereiken?

Vergroten boezemberging

We vergroten voor 2035 de bergingscapaciteit van de boezem. Daarvoor realiseren we bergingsgebieden en breiden het oppervlakte voor de Friese boezem uit. Hierbij werken we samen met provincie, natuurbeheer en andere partijen om te bepalen welke gebieden we daarvoor gaan inrichten. De hectares hangen nauw samen met de actualisatie van het boezemplan.

Wat gaan we daar voor doen?

Inrichten bergingsgebied Bouwepet

In 2024 richten we samen met It Fryske Gea en de provincie het bergingsgebied Bouwepet in.

Opleveren project Wielsicht

In 2024 werken we aan de oplevering van het project Wielsicht. Hier werken we samen met It Fryske Gea en provincie Fryslân (N2000) om dit gebied in te richten als zomerpolder. Zo kan het ingezet worden als berging bij extreme noodgevallen. 's Winters is er een open verbinding met de boezem en dit zorgt voor boezemuitbreiding. Ook worden er luw ondiep waterzones aangelegd voor de Kaderrichtlijn water (KRW).

Verkennen potentiële bergingsgebieden

Samen met de terreinbeheerorganisaties en de provincie verkennen we de potentiële bergingsgebieden Himpensermar, de Binnenmieden- en Weeshuispolder en Dulf Mersken.

Wat willen we bereiken?

Actualisatie en realisatie wateroverlastbeleid deelsystemen

In 2023 is de toetsing aan normering regionale wateroverlast afgerond. Dit geeft inzicht in de (klimaat)robuustheid van de deelsystemen. Dit inzicht gebruiken we om wateroverlastbeleid te actualiseren. Bij deze actualisatie hanteren we de uitgangspunten uit de visie Fryslân Toekomstbestendig 2050+. De vaststelling van dit beleid wordt voorgelegd aan het AB.

Wat gaan we daar voor doen?

Actualiseren wateroverlastbeleid deelsystemen.

We toetsen en actualiseren de huidige gebiedsplannen op klimaatbestendige maatregelen.

Realiseren waterberging in combinatie met andere opgaven.

In lopende projecten realiseren we de bestaande opgave waterberging zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven en in overleg met de streek.

Wat willen we bereiken?

Peilbesluiten

We leggen voor een deel van het beheergebied peilbesluiten vast. De vrij afstromende gebieden zonder wateraanvoer maken daar geen deel meer van uit. Het gaat om verschillende typen peilbesluiten:

- revisiepeilbesluiten naar aanleiding van de vastgestelde watergebiedsplannen. Het gaat dan om vastlegging van de werkelijke veldpeilen, een “foto” van de actuele peilsituatie.
- partiële peilbesluiten naar aanleiding van peilaanvragen door inwoners, n.a.v. gebiedsprocessen of ambtelijke peilwijzigingen op initiatief van het waterschap zelf.

In 2024 werken we de achterstand die bij de revisiepeilbesluiten is opgelopen grotendeels weg. Een extern bureau zal drie revisiepeilbesluiten opstellen voor de gebieden Noardlik Westergoa, Súdwesthoeke en de Greidhoeke.

Wat gaan we daar voor doen?

Actualiseren nota peilbeheer

We updaten de nota Peilbeheer en vullen deze aan met onder meer het beleid vanuit veenweide en andere ontwikkelingen in het peilbeleid. Deze nieuwe aanvullingen leggen we voor aan het AB, tenzij het DB hierin is gemandateerd.

Opstellen revisiepeilbesluiten

We stellen 7 revisiepeilbesluiten op: Greidhoeke, Noardlik Westergoa, Koningsdiep West (deelgebied groen), Linde, Âlde Feanen en Tusken Ie en Swemmer en Twijzel. Daarnaast behandelen we circa 15 partiële wijzigingen, afhankelijk van het aantal ingediende vragen.

Wat willen we bereiken?

Goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur.

Met baggeren zorgen we voor een goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur. We voeren baggerwerken uit in de hoofdwateren/(boezem)vaarten (waaronder E- en F-vaarwegen). Daarbij toetsen we ook de kwaliteit van het baggerslib om te beoordelen of we slib moeten afvoeren naar depots voor verontreinigde bagger.

Wat gaan we daar voor doen?

Baggeren hoofdwatergangen en (boezem)vaarten.

In 2024 voeren we in onderstaande(boezem)vaarten en hoofdwateren baggerwerken uit of bereiden we deze voor.

We baggeren :

- Ferwerter/Jislumerfeart
- Bakkefeanster/Haulerwyksterfeart
- Gietersevaart
- Nannewiid (kwaliteit baggeren)
- Plusminus 250 hoofdwateren in landelijk gebied

We werken weilanddepots af naar aanleiding van baggerwerkzaamheden 2023:

- Klynsmafeart (Echtenerbrug)
- Heksleat/Bantsleat (Bantega)
- Schoterlandse Compagnonsvaart
- Roptafeart
- P. Bouwesleat (Lytse Gaastmar E vaarweg)

Wat willen we bereiken?

Actieve kunstwerken

De komende jaren ligt de focus op het gebied de Greidhoeke. De Greidhoeke ligt grofweg tussen de steden Leeuwarden, Franeker, Bolsward en Sneek. In het gebied staan 191 gemalen. Dit is 20% van het totale areaal. De gemalen komen voor een groot gedeelte uit de jaren '80 en '90.

Wat gaan we daar voor doen?

Gemalen reviseren, vervangen en/of amoveren

We gaan in het ons hele beheersgebied een aantal gemalen reviseren, vervangen en/of slopen op basis van afwegingen die opgesteld zijn in beleid en assetmanagement:

- 8 gemalen vervangen
- 1 gemaal opheffen (koppeling met ander gemaal)
- 3 gemalen reviseren
- 2 stuwen automatiseren

Wat willen we bereiken?

Peilbeheer

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. Bij iedere asset geldt het peil uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets wordt gecontroleerd of het juiste peil is ingesteld. Tijdens periodes van droogte kijken we waar nodig en waar mogelijk af van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) water tekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van wateroverlast anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen om extra berging te creëren.

Wat gaan we daar voor doen?

Controle op "goed peilbeheer"

Om te bepalen of het peilbeheer goed wordt uitgevoerd, sturen we op twee indicatoren:

- het aantal meldingen van inwoners die klachten hebben over het gehanteerde peil
- staan de peilen goed ingesteld op basis van de peilbesluiten kaart.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wat willen we bereiken?

Waterkwaliteit KRW-waterlichamen

Vanuit de Europese Kader Richtlijn Water (KRW) worden eisen gesteld aan de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit. Overheden hebben de verplichting hun bevoegdheden in te zetten om hieraan te voldoen.

In 2021 is voor de periode 2022-2027 een nieuwe KRW-beslisnota vastgesteld. De KRW-beslisnota bevat voor 24 waterlichamen een totaal van 116 maatregelen die uitgevoerd moeten worden. In het uitvoeringsplan is de programmering van de uitvoering van de maatregelen uit de KRW-beslisnota opgenomen. Volgens bestuurlijk besluit voeren we, eventueel samen met de provincie, 82 van de 116 maatregelen uit. De maatregelen bestaan uit aanleg natuurvriendelijke zones, visvriendelijk maken van kunstwerken, ecologisch beheer en onderhoud, waterkwaliteitsbaggeren t/m verkennen van verdergaande zuivering afvalwater, aanpak landbouw via het Deltaplan agrarisch waterbeheer (DAW) en aanpak overstorten i.s.m. gemeenten. Ook worden de vergunningen geactualiseerd.

Wat gaan we daar voor doen?

Realiseren KRW maatregelen

In 2024 realiseren we geprogrammeerde maatregelen. Het effect van deze maatregelen blijven we monitoren, ook in relatie tot nieuwe ontwikkelingen als de bufferzones.

Evalueren KRW

In 2024 evalueren we de uitgevoerde en geplande maatregelen uit de KRW beslisnota 2024-2027 en stellen deze zo nodig bij.

Wat willen we bereiken?

Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën:

1. wateren in landelijk gebied
2. wateren in natuurgebied
3. wateren in bebouwd gebied

Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee gaan we de komende jaren samen met de provincie aan de slag.

In 2024 wordt de methodiek voor het beschermen en verbeteren van wateren in de bebouwde omgeving, gemeente voor gemeente, gezamenlijk verder toegepast. We koppelen het bepalen van doelen aan het opstellen van zogenoemde beheer- en onderhoudsplannen binnen het programma stedelijk water. Hierin leggen we ook de afspraken over waterkwantiteitsbeheer vast. Voor het beschermen en verbeteren van wateren in natuurgebied starten we met de provincie in 2024 met het uitvoeren van een werkprogramma.

Wat gaan we daar voor doen?

Vaststellen doelen en maatregelen met gemeenten

Prestatie indicatoren voor wateren in bebouwd gebied:

2024 Uitwerken van Leeuwarden en Noardeast-Fryslân

2025 Uitwerken van Fryske Marren en Waadhoeke

2026 Uitwerken van Heerenveen, Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Achtkarspelen en Dantumadiel

2027 Uitwerken van Harlingen, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Waddeneilanden

Toezicht lozingen recreatievaart

Naar verwachting wordt het lozingsverbod voor de recreatievaart per 2025 handhaafbaar door verplichte verzegeling van de lozingsvoorzieningen. Als dat het geval is, stellen we in 2024 een plan op voor het organiseren van het toezicht hierop.

Wat willen we bereiken?

Zwemwater

Wij monitoren jaarlijks de waterkwaliteit van zwemwateren. We stellen verbeterplannen ('zwemwaterprofielen') op voor zwemwateren die nog geen 'goed' of 'uitstekend' scoren. Samen met onze partners nemen we maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het kan hierbij om praktische maatregelen gaan, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de betrokken partijen zoals gemeenten, exploitanten en de provincie Fryslân. In sommige gevallen is er meer onderzoek naar de oorzaken van verontreinigingen nodig. Hierover maken we afspraken met de betrokken partijen.

Wat gaan we daar voor doen?

Actualiseren van circa vijf zwemwaterprofielen

Afhankelijk van de meetresultaten zwemwaterkwaliteit actualiseren we in 2024 circa vijf zwemwaterprofielen.

Wat willen we bereiken?

Biodiversiteit

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons reguliere werk en draagt bij aan schoon en voldoende water in het watersysteem

Wat gaan we daar voor doen?

Bestrijding exotische waterplanten

We bestrijden de exotische waterplanten zoals de grote waternavel, waterteunisbloem en watercrassula. Deze planten vormen een bedreiging voor de wateraanvoer en waterafvoer in ons beheergebied. Naast de dreiging voor de waterkwantiteit hebben zij een verstikkende werking op gewenste waterplanten zoals bijvoorbeeld op de beschermde soort krabbescheer.

Pilot Amerikaanse rivierkreeft

De aankomende drie jaar (2023-2025) voeren we een pilot uit naar de verspreiding en soorten Amerikaanse rivierkreeften in ons beheergebied. Door de schade die ze aan waterplanten kunnen toebrengen, zorgen de uitheemse rivierkreeften ervoor dat natuurherstel moeizamer optreedt. Daarnaast hebben ze een negatieve impact op vissoorten.

Vervullen van de maatschappelijke functie

Wat willen we bereiken?

Wetterskip Fryslân als waterautoriteit

We willen dat Fryslân klimaatbestendig is, zoals in onze blauwe omgevingsvisie (BOvi) omschreven. Bovendien streven we ernaar om met onze BOvi externe impact te hebben op het beleid en de plannen van derden. Op deze manier willen we onze maatschappelijke rol als waterautoriteit voor het watersysteem vervullen en samenwerken aan een klimaatbestendig Fryslân in 2050.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitwerken visie Fryslân klimaatbestendig 2050+

In 2024 werken we door het herijken van het waterbeheerplan 2022-2027 de visie Fryslân klimaatbestendig 2050+ uit.

Daarom worden de aanpassingen voor veen, zand, klei, bebouwd gebied, Friese Boezem en Waddeneilanden verder ontwikkeld voor bijdrage aan onze inbreng in de gebiedsgerichte aanpak voor het FPLG. In dat kader wordt ook een aanpak ontwikkeld voor de BOvi benodigde aanpassing/bijstelling van ons interne beleid, regels en normen.

Actualiseren beleid grondwateronttrekkingen

In kader van duurzaam beheer zoet water actualiseren we in 2024 ons beleid voor grondwateronttrekkingen. Dit beleid leggen we voor aan het AB.

Opstellen beregeningsregeling grondwater

In kader van duurzaam beheer zoet water stellen we een beregeningsregeling grondwater op. Dit beleid leggen we voor aan het AB.

Wat willen we bereiken?

Watertoets

De Unie van Waterschappen heeft een nieuwe concept handreiking watertoets 2.0 opgesteld (2023). Deze handreiking geeft aan hoe art. 5.37 Besluit kwaliteit leefomgeving onder de Omgevingswet (weging waterbelang) opvolger van de watertoets - optimaal kan bijdragen aan de nieuwe positie van het waterbelang in de ruimtelijke planvorming.

Wat gaan we daar voor doen?

Actualiseren Leidraad watertoets

We gaan de Leidraad Watertoets (2013) actualiseren en in lijn brengen met onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) 'Fryslân klimaatbestending 2050+'.

Wat willen we bereiken?

Gebiedsgericht werken

Ons waterschap is van en voor de samenleving. We werken in gebieden nauw samen met gemeenten en provincie, als één overheid. Ieder vanuit eigen taken en bevoegdheden. We leggen hierover afspraken vast, ook over de inzet van procesgelden en menskracht door het waterschap.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen samenwerkingsovereenkomsten GGA

In het kader van de gebiedsgerichte aanpak (GGA) om te komen tot uitvoering van het FPLG in de verschillende deelgebieden binnen Fryslân stellen we duidelijke samenwerkingsovereenkomsten op met de provincie en gemeenten.

Wat willen we bereiken?

Meer water vasthouden in de bodem

We werken samen met de landbouw aan het vergroten van het waterbergend vermogen van de bodem.

Wat gaan we daar voor doen?

Werken aan waterbergend vermogen van de bodem

Met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) geven we hieraan invulling. Het halen van dit doel hangt af van de beschikbaar middelen die vrij worden gegeven via deze programma's.

Wat willen we bereiken?

Funderingen

Er is een maatschappelijk, financieel en juridisch aanvaardbare oplossing voor woningen met funderingsproblemen in het veenweidegebied. Via het bestuurlijk overleg funderingen wordt het bestuur geïnformeerd.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoeren Aanpak funderingsproblematiek

We geven tot en met 2029 uitvoering aan de Aanpak Funderingsproblematiek o.a. door:

- Een Fries Funderingsloket op te zetten, waar inwoners van het veenweidegebied voor raad en daad terecht kunnen
- Een subsidieregeling voor funderingsonderzoek en funderingsherstel in te voeren
- De Code rood-gevallen in de Grote Veenpolder adequaat te helpen met hun funderingsherstel
- Aandacht te houden voor bijzondere gevallen en hun financieringsbehoefte
- Innovatie in funderingsherstel te stimuleren
- Bestuurlijke en ambtelijke lobby richting het Rijk om meer aandacht en middelen voor de Funderingsaanpak te verkrijgen.

Wat willen we bereiken?

Veenweiden

In zes gebiedsprocessen werken we samen met partners aan plannen of maatregelen om de veenweidedoelen te realiseren. Belangrijke doelen zijn onder andere het aanpassen van het watersysteem aan klimaatverandering en een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoeren van de gebiedsprocessen volgens Veenweideprogramma

In het ontwikkelgebied Aldeboarn de Deelen ronden we samen met de partners het gebiedsplan af. We werken aan het gebiedsplan voor Idzegea. Dat ronden we naar verwachting in 2025 af. De vastgestelde inrichtingsvariant voor het gebied Hegewarren werken we verder uit. In de andere kansrijke gebieden werken we samen met betrokkenen verder aan proeven en pilots om ervaring op te doen met veranderingen in het waterbeheer en het grondgebruik.

Implementatie aanpak hoogwatercircuits

De in 2022 vastgestelde aanpak van hoogwatercircuits brengen we verder in de praktijk. We werken beleidsregels uit, richten de gegevensregistratie in en in een eerste selectie van urgente hoogwatercircuits starten we met planvoorbereiding.

Vaststellen compensatiesystematiek Veenweiden

De compensatiesystematiek veenweiden wordt gezamenlijk met Provincie gemaakt en voor bestuurlijke vaststelling voorgelegd. Met dit instrument kan in de gebiedsprocessen de vermogens- en inkomensschade als gevolg van de peilverhogingen worden bepaald.

Wat willen we bereiken?

Klimaatneutraal en circulair

Wetterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050.

Wat gaan we daar voor doen?

Gemalen zoveel mogelijk inzetten op momenten dat er veel, vooral duurzame stroom aanwezig is

Gemalen zoveel mogelijk inzetten op momenten dat er vooral veel duurzame stroom aanwezig is. Op basis van de pilot uit 2023 gaan we dit bij meer gemalen toepassen.

Slim malen met getijdensturing

Energie besparen door het gemaal aan te sturen op basis van eb en vloed. Bij gemaal Ropta aan de Waddenzeedijk heeft dit het afgelopen jaar gezorgd voor ruim 25% minder energiegebruik. In 2024 gaan we dit ook voor het Miedemagemaal bij Zwarte Haan inrichten.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Watersysteem opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Watersysteem						
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	772	1.270	1.290	857	875	891
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	23.577	25.933	26.213	26.637	27.414	28.076
Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	5.373	5.803	5.174	5.855	5.957	6.044
Beheer hoeveelheid water	25.339	29.301	30.461	31.078	32.033	32.982
Beheersinstrumenten watersystemen	872	1.020	1.042	1.057	1.085	1.104
Eigen plannen	7.323	10.474	10.687	10.847	11.078	11.229
Monitoring watersystemen	6.213	6.873	7.105	7.051	7.173	7.307
Plannen van derden	384	447	458	468	479	487
Toezicht	1.523	2.013	2.057	2.080	2.128	2.156
Vergunningen en meldingen	3.487	3.390	3.458	3.537	3.644	3.692
Handhaving	942	991	1.007	1.026	1.052	1.064
Adviezen vergunningen	221	211	214	218	224	226
Eindtotaal	76.027	87.726	89.166	90.711	93.143	95.258

Investerings

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
Kunstwerken actieve waterbeheersing	A	12.250	12.250	13.250	13.250	13.250
Inrichting watersystemen	A	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750
KRW- inrichtingsmaatregelen	A	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200
Uitvoeringsplan Veenweide Visie	A	400	500	1.200	1.200	1.200
FPLG-gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken	B			10.000	10.000	10.000
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	B	400	400	400	300	300
Zeegemalen	B		2.000			
Totaal		17.000	19.100	28.800	28.700	28.700

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.

Opgave Waterketen

Portefeuillehouder(s):	Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Waterketen

Beleidsvelden

- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
- Planvorming

Waar zijn we van

Schoon en gezond water is van groot belang. Voor de bescherming van de volksgezondheid en de kwaliteit van onze leefomgeving. Maar ook voor recreatie, natuur en economie. Vanuit de opgave waterketen leveren we hier een belangrijke bijdrage aan. Belangrijke basis daarvoor is de Beleids- en Beheernota Zuiveren die in 2019 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De maatregelen binnen deze opgave financieren we vanuit de opbrengsten van de zuiveringsheffing zoals we die elk jaar in de Heffingsverordening vaststellen.

We zuiveren het huishoudelijk en industrieel afvalwater in ons beheergebied. Zo dragen we bij aan een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en een duurzame leefomgeving voor mens en dier. Dit doen we door het beheren, onderhouden en continu verbeteren van onze zuiveringsinstallaties en bijbehorende transportstelsels. Een bijdrage aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is een belangrijke ambitie voor ons.

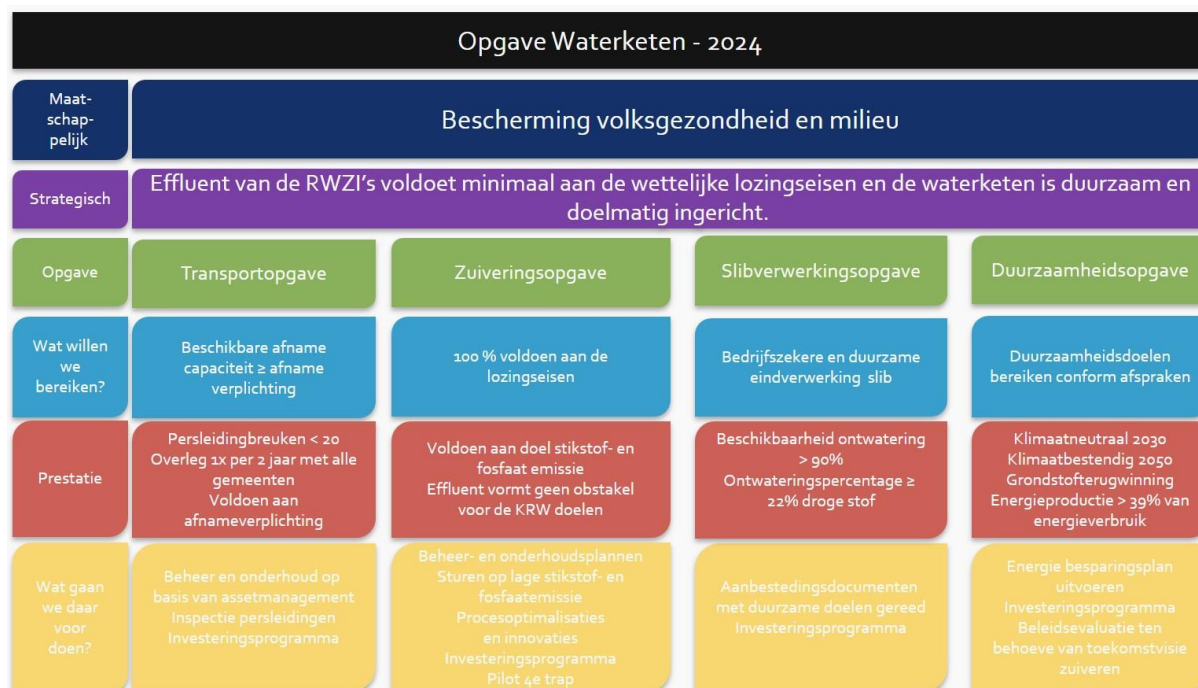
Trends en ontwikkelingen

Samen met onze waterpartners, waarvan gemeenten de belangrijkste zijn, zorgen we voor een goed functionerende infrastructuur die ook rekening houdt met klimaatverandering (klimaatadaptatie). Het afkoppelen van hemelwater door gemeenten is een belangrijke maatregel om het (vuilwater)riool te ontlasten en het hemelwater langer vast te houden in stedelijk gebied. Hierdoor verbeteren de zuiveringsprestaties, wordt de grondwaterstand aangevuld en vermindert het aantal riooloverstorten.

Het terugwinnen van grondstoffen, reststoffen en energie uit het afvalwater is een steeds belangrijker onderdeel van de zuiveringsopgave. We dragen inhoudelijk en financieel bij aan onderzoek om dit mogelijk te maken en spelen een belangrijke rol bij het succes van circulariteit.

We willen de uitstoot van CO₂ terugbrengen naar nul in 2030, we willen in 2025 energieneutraal zijn, en in 2050 zijn we klimaatbestendig. Ook de uitstoot van lachgas en methaan vanuit het zuiveringsproces en de slibverwerking draagt bij aan de klimaatverandering. Het gaat daarbij om ongeveer 40% van onze totale bijdrage aan de klimaatvoetafdruk. Ongeveer 70% van ons elektriciteitsverbruik vindt plaats binnen de opgave Waterketen. Een groot deel van onze duurzaamheidsdoelstellingen zullen we daarom binnen deze opgave moeten realiseren. Met het uitvoeren van de slibstrategie verwachten we een grote bijdrage te kunnen leveren. Met een mix van eigen opwek van elektriciteit uit biogas, zonne- en windenergie hebben we een belangrijke stap gezet. Omdat we niet overal onze uitstoot op nul kunnen krijgen, gaan we door met besparen en opwekken.

Doelenboom

Afname- en transportopgave

Wat willen we bereiken?

Inspecties persleidingen

We beheren 814 kilometer persleidingen. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud. Er ligt nog ongeveer 22 kilometer aan persleidingen van asbestcement. De rest van ons areaal bestaat uit kunststof leidingen die een levensduur hebben van circa 70 jaar. Het overgrote deel hiervan is in de jaren 70 van de vorige eeuw aangelegd.

We gaan de persleidingen grondig inspecteren. Dit betekent zowel uitwendige als inwendige inspectie. Hierbij gaat het om de persleidingen die niet van kunststof zijn. Het vervolg van deze inspectie doen we in 2025, als er vanuit het inspectierapport blijkt dat dit nodig is.

Wat gaan we daar voor doen?

We inspecteren en vervangen persleidingen

In 2024 wordt één inspectie als pilot uitgevoerd aan één persleiding. Hieruit zal een inspectierapport worden opgemaakt.

Door middel van nieuwe onderzoeksmethoden brengen we in 2024 de restlevensduur van de meest kritische en kwetsbare asbestcement persleidingen in kaart. Op basis daarvan wordt een meerjarig vervangingsprogramma voor persleidingen opgesteld voor de kadernota 2025-2029.

Zuiveringsopgave

Wat willen we bereiken?

Investeringsprogramma waterketen

In 2024 gaan we verder met de uitvoering van het investeringsprogramma voor de waterketen. Het programma omvat investeringen in het transporteren van afvalwater en het zuiveren van afvalwater. Bij het zuiveren van afvalwater hoort ook de verwerking van zuiveringslib. Dit draagt bij aan de doelen die voor de waterketen zijn opgesteld.

Lopende projecten worden in 2024 voortgezet of afgerond. We starten ook nieuwe projecten. Het programma actualiseren we jaarlijks. Hierbij verbeteren we het programmeringsproces doorlopend. Zo ontstaat steeds een realistischer en stabielere programmering. Een stabiele programmering maakt onze bedrijfsvoering meer voorspelbaarder, zowel wat betreft de inzet van personeel als financiële middelen.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoering geven aan investeringsprogramma waterketen

In 2024 gaan we een deel van de nieuwe slibontwateringsinstallatie (SOI) in Heerenveen in gebruik nemen. Daarnaast gaan we verder met het uitwerken van technische varianten van oplossingen voor rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) in Franeker, Sint Annaparochie en Akkrum. Naast de genoemde lopende projecten starten we met de verkenning voor rwzi Leeuwarden. We kijken naar de vervanging van het beluchtingssysteem en een aanpassing van het influentwerk. Daarnaast kijken we naar de (onderhoud)status van andere werken, zodat werk met werk gemaakt kan worden.

Wat willen we bereiken?

Reduceren emissies stikstof en fosfaat

In de KRW-maatregelen 2022 -2027 is als algemene maatregel de vermindering van de emissie van nutriënten van rwzi's opgenomen. De doelen die hiervoor waren opgenomen in de beleid- en beheernota zuiveren uit 2019, namelijk de emissies van stikstof en fosfor uit rwzi's met respectievelijk 5% en 15% te verminderen, hebben we inmiddels bereikt. Uit watersysteemanalyses blijkt dat wij op een aantal lozingspunten van rwzi's de emissie van stikstoffen en fosfaten verder kunnen verlagen.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen reductieplan emissies

Om deze verbeteringen te realiseren doen we onderzoek naar de technische mogelijkheden en brengen de bijbehorende kosten in beeld. De uitkomsten leggen we in 2024 bij de evaluatie van de KRW ter besluitvorming voor aan het bestuur.

Wat willen we bereiken?

Reduceren microverontreiniging in afvalwater

Op onze rwzi's worden microverontreinigingen, zoals bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en microplastics, gedeeltelijk uit het afvalwater verwijderd. Een deel van deze micro's kan niet worden verwijderd en wordt via het effluent geloosd op het oppervlaktewater. Dit leidt tot normoverschrijdingen van de KRW-stoffen. In de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater wordt ingezet op de verplichte verwijdering van deze stoffen vanaf 2035.

In 2024 komen we specifiek voor deze problematiek met een voorstel tot het plaatsen van een demonstratie-installatie(s)/pilotinstallatie(s) op een nog te selecteren locatie. Dit doen we om kennis en ervaring op te doen met toepasbare technieken.

Wat gaan we daar voor doen?

Onderzoek naar de toepassing van extra nazuivering op RWZI's (4de zuiveringstrap)

In 2023 zijn we binnen het KRW-programma begonnen met het onderzoeken van probleemstoffen waaraan zuiveringen mogelijk een bijdrage leveren. We willen weten welke zuiveringstechnieken hierbij kunnen helpen.

Gelijktijdig met het advies over nutriëntenvermindering uit de zuiveringen leggen we ook voor deze stoffen bij de behandeling van dit onderwerp bij het bestuur een voorstel voor.

In 2024 doen we verder innovatieonderzoek naar het toepassen van ferraat. Dit gaat in samenwerking het Centre of Expertise Water Technology (CEW).

Wat willen we bereiken?

Vaststellen toekomstvisie waterzuiveren

Het bestuur vraagt om een toekomstvisie waterzuiveren. Deze gaan we in 2025 opstellen. Hiervoor maken we in 2024 voor het bestuur een startnotitie en een Plan van Aanpak van hoe we deze visie gaan opstellen. Het doel is dat we eind 2025 een vastgestelde toekomstvisie hebben op zuiveringen.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen nieuw beleid

In 2024 starten we met een beleidsevaluatie van de huidige beleid- en beheernota zuiveren (vastgesteld in 2019). Gelijktijdig kijken we naar wat er aan nieuw beleid op ons afkomt. De uitkomsten delen we, met een procesvoorstel voor een vervolg, met het bestuur. In 2025 stellen we een toekomstvisie voor de waterketen op en stellen deze vast. We betrekken het bestuur hier nauw bij. In de visie gaan we in op hoe om te gaan met de noodzakelijke renovaties in combinatie met verduurzaming en de wens om grondstoffen terug te winnen.

Slibverwerkingsopgave

Wat willen we bereiken?

Opvolging slibafzetcontract

Eind 2026 loopt ons huidige slibverwerkerscontract af. We zijn in 2020 gestart met een onderzoek naar welke duurzaamheidsverbeteringen we binnen het huidige contract konden doorvoeren en welke mogelijkheden we hebben voor de jaren 2027 en verder. In 2021 heeft het toenmalige bestuur de herijkte slibstrategiestudie vastgesteld. Deze studie liet zien dat het voor het klimaat niet verstandig is om grootschalig slib te vergisten. Het is beter om zoveel mogelijk energie in het slib te laten zitten en deze er bij de slibeindverwerker pas uit te halen.

In 2022 hebben we onderzocht welke eindverwerkers van slib bij onze slibstrategie passen. Het was een beperkt aantal, maar ze passen wel bij ons. Ook zijn er bedrijven die zich aan ons willen binden via een partnerschap. Het algemeen bestuur heeft in 2022 een voorkeur uitgesproken voor een nieuwe aanbesteding, maar een aandeelhouderschap is niet uit te sluiten.

Wat gaan we daar voor doen?

Bepalen hoe wij slib gaan afzetten in de toekomst

In 2024 vragen we het bestuur een keus te maken tussen aanbesteding of aandeelhouderschap. In 2024 moeten we deze beslissing nemen om marktpartijen voldoende tijd te geven om zich voor te bereiden op de benodigde verwerkingscapaciteit.

Duurzaamheidsopgave

Wat willen we bereiken?

Energiebesparingsplan per RWZI opstellen en uitvoeren

In het najaar van 2023 zijn alle rwzi's beoordeeld aan de hand van de erkende maatregelen lijst (EML) 2023. In deze lijst zijn door de Rijksoverheid energiebesparende maatregelen beschreven die, onder bepaalde voorwaarden, binnen vijf jaar worden terugverdiend.

Doelstelling is dat in het energiebesparingsplan per rwzi de volgende maatregelen zijn opgenomen:

- alle erkende maatregelen die in het najaar van 2023 nog niet zijn uitgevoerd.
- meer specifieke besparingen gerelateerd aan het zuiveringsproces.
- bouwkundige maatregelen aan verwarmde bedrijfsgebouwen die nodig zijn voor een aardgasvrije verwarming, bijvoorbeeld een warmtepomp.

Wat gaan we daar voor doen?

Nul-meting uitvoeren per RWZI locatie

De Multisite-aanpak wat een wettelijke verplichting in zich had en waar de Unie samen met het Ministerie en de Omgevingsdiensten aan werkte is buiten ons toedoen niet gelukt. Dit heeft een vertraging opgeleverd. Nu pakken we de rapportageverplichting per RWZI op met de FUMO. Dit geeft extra werk t.o.v. de eerder voorgestelde landelijke aanpak, wat niet voorzien was. Op alle rwzi's voeren we in 2024 eerst een nulmeting uit. Deze verwerken we in de nieuw op te stellen energiebespaarplannen per asset.

Wat willen we bereiken?

Inzetten op terugwinnen van grondstoffen

De rwzi van de toekomst is niet alleen een zuivering, maar ook een energie- en grondstoffenfabriek. In 2050 wil Wetterskip Fryslân circulair zijn (eigen beleid). We werken aan het sluiten van kringlopen, zoals het terugbrengen van (micro)nutriënten naar het voedselsysteem. Vereniging Circulair Friesland wil een onderzoeksprogramma (SNUK) opzetten om de kringloop van humane reststromen te ontwikkelen. Wij hebben hierbij een cruciale rol, maar er zijn nog barrières op het gebied van technologie, kennis, regelgeving, samenwerking en economie. Ons waterschap neemt ook deel in het landelijke project kringloopsluiting nutriënten afvalwater en proceswater (KNAP) van de Wageningen University & Research (WUR). Dit project richt zich ook op het sluiten van de keten met betrekking tot nutriënten. Een voorbeeld hiervan is Spoordok Leeuwarden.

Wat gaan we daar voor doen?

Deelname aan landelijk project Kringloopsluiting Nutriënten Afvalwater en proceswater

We nemen deel aan het landelijk project Kringloopsluiting Nutriënten Afvalwater en Proceswater (KNAP) van 2023 tot en met 2028. Diverse deelonderzoeken zullen resulteren in onderzoeksrapporten.

Deelname aan Fries programma Sluiten Nutriënten Kringlopen van Circulair Friesland

We nemen deel aan het Friese programma Sluiten Nutriënten Kringlopen (SNUK) van Circulair Friesland. Samen met de deelnemende partijen, onder ander uit de agrarische sector, willen we kennis uitwisselen en kansen voor samenwerking in beeld brengen om kringlopen te kunnen sluiten. Het programma SNUK zal in 2024 nader worden uitgewerkt.

Starten project SWITCH20 in Sneek

Als de LIFE subsidie wordt toegekend, starten we met de uitvoering van het project SWITCH20 in Sneek. Dit is een vervolg op het project Waterschoon. Het project behelst het onderzoek doen naar nieuwe technologie op het gebied van decentraal zuiveren van afvalwater. De beoogde doorlooptijd zal zijn van maart 2024 tot aan 2028.

Verkennen toepassing nieuwe sanitatie in Leeuwarden

We verkennen de toepassing van de nieuwe sanitatie in de wijk Spoordok in Leeuwarden om daarmee grondstoffen, energie en water terug te winnen uit afvalwater.

Fosfaat terugwinning uit slibas

In 2024 zetten we in op fosfaat terugwinning bij de aanbesteding van de slibeindverwerking.

Wat willen we bereiken?

Evaluatie samenwerkingsonderzoek demo-installatie PHA2Use

Wetterskip Fryslan is één van de consortiumpartners in het project PHA2USE. Naast ons waterschap zijn dit de waterschappen Brabantse Delta, Hollandse Delta, Scheldestromen en De Dommel. Daarnaast zijn HVC, Paques Biomaterials en Stowa partner. In dit project maken we een bioplastic uit afvalwater. Dit bioplastic heeft dezelfde producteigenschappen als plastics die commercieel te krijgen zijn, maar een fossiele oorsprong hebben. In 2022 is in Dordrecht (bij HVC Groep) een demonstratiefabriek in gebruik genomen. Dit was een belangrijke stap om te kijken naar wat op laboratoriumschaal lukt, ook op een grotere schaal kan slagen. De voortekenen zijn goed, maar we hebben nog tot de zomer van 2024 nodig om alle onderzoeken af te ronden. Deze afronding is voor het project ook een belangrijk moment om te beslissen of we verder gaan.

Wat gaan we daar voor doen?

Evaluatie samenwerkingsonderzoek demo-installatie PHA2Use

In 2024 loopt de demonstratiefase van het project af. Op dat moment ligt er een businesscase en weten we wat de kansen voor een succesvolle vervolgfase zijn. Welke rol de waterschappen in een volgende fase gaan spelen is op dit moment nog niet duidelijk. Ook het bedrijfsleven is hierbij betrokken, vanuit Fryslân is dit bijvoorbeeld Paques Biomaterials in Balk. In 2024 delen we de uitkomsten met het bestuur en kijken we naar het vervolg en naar welke betrokkenheid gewenst is vanuit ons.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterketen opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Waterketen						
Afvalwaterbehandeling door derden	610	170	520	520	520	520
Belastingheffing	660	693	703	716	735	743
Eigen plannen	1.466	1.102	1.132	1.133	1.156	1.170
Getransporteerd afvalwater	5.456	6.673	6.957	6.976	7.231	7.457
Gezuiverd afvalwater	26.150	29.779	30.604	31.222	32.532	33.467
Verwerkt slib	11.337	13.215	13.630	16.251	16.489	16.734
Regulering lozingen	80	178	183	189	197	201
Eindtotaal	45.759	51.809	53.729	57.007	58.860	60.293

Investerings

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
Rwzi's en transportstelsel	A	8.850	22.000	18.100	26.500	13.000
Groot onderhoud en KAM	A	1.900	1.900	1.900	1.900	1.900
KRW maatregelen	A	500	500	500	500	500
RWZI Franeker	B		2.000	51.000		
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK	B	2.800	4.300	7.900	5.400	5.400
Waterschoon 3.0	B	500				
Totaal		14.550	30.700	79.400	34.300	20.800

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.

Opgave Bedrijfsvoering

Portefeuillehouders:	Frank Jorna, Remco van Maurik, Luzette Kroon, Monique Plantinga, Gerben de Boer
Organisatie:	Opgave Bedrijfsvoering

Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Heffing en invordering
- Planvorming

Waar zijn we van

De opgave Bedrijfsvoering beoogt de primaire processen van Wetterskip doeltreffend te ondersteunen volgens de verwachting van de doelgroepen. In zijn algemeenheid wil bedrijfsvoering zowel intern als naar buiten toe een ontvankelijke en wendbare dienstverlener zijn.

Binnen de opgave onderscheiden we een vijftal bedrijfsfuncties: Relatiebeheer en huisvesting, Informatiemanagement, Personeelsmanagement, Control, Financiën en Inkoop (CFI) en Compliance (voldoen aan wet en regelgeving).

Trends en ontwikkelingen

Belangrijke ontwikkelingen binnen de bedrijfsfunctie Relatiebeheer en huisvesting zijn het voortdurend verbeteren van klanttevredenheid, het verkorten van de doorlooptijd van klachtenafhandeling, het ontwikkelen en handhaven van servicenormen. In 2030 willen we volledig fossielvrij zijn. Om dat te bereiken gaan we door met de vergroening van ons wagenpark en materieel. Zolang we nog diesel gebruiken, kopen we blauwe diesel. De voertuigkeuzes voor het personenwagenpark zijn al fossielvrij. We kiezen voor blauwe diesel en elektrisch.

Bij Informatiemanagement speelt de transitie naar cloudoplossingen, steeds meer datagedreven te werken, het beheersen van de ICT-kosten per medewerker, het verminderen van het aantal gebruikte applicaties en de overgang naar een kleiner aantal standaard applicaties die goed met elkaar kunnen communiceren. Ook belangrijke in deze context is, is de mate waarin al onze medewerkers de competenties bezitten om datagedreven te kunnen werken.

Bij de bedrijfsfunctie Personeelsmanagement zijn er grote uitdagingen op het gebied van voldoende gekwalificeerd nieuw personeel. Daarnaast zetten we de komende jaren in op het ontwikkelen van het leidinggevende kader en het aantrekken van jong personeel door het aanbieden van stages en het opzetten van een trainee-programma.

Control, Financiën en Inkoop (CFI) richt zich op het verder verbeteren van de financiële voorspelbaarheid en het beter geven van inzicht van de voortgang van de begroting.

De bedrijfsfunctie Compliance richt zich vooral op het in brede zin dat wil zeggen in het voor alle onderdelen van het Wetterskip voldoen aan wet en regelgeving. Dit uit zich voor wat betreft de onderdelen informatieveiligheid en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) door het willen voldoen aan de wettelijke eisen en de afspraken die op landelijk niveau samen met de andere waterschappen hierover zijn gemaakt. Concreet willen we een volgende stap zetten in het volwassenheidsniveau van onze informatieveiligheid en het voldoen aan de eisen die gelden voor de AVG.

Doelenboom

Relatiebeheer en huisvesting

Wat willen we bereiken?

Zorgen voor een duurzame werkomgeving

Huisvesting gaat over de instandhouding (bouwkundig beheer en onderhoud) en het gebruik (facilitair) van onze gebouwen. We werken aan meer grip op de instandhouding van de gebouwen. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen de technische gebouwen noodzakelijk voor het uitvoeren van onze taken als Wetterskip, zoals de rioolgemaal en de overige gebouwen. De laatste categorie valt onder de verantwoordelijkheid van de opgave bedrijfsvoering. We willen een verdere verduurzaming en verbetering van de gebruiksmogelijkheden van de werkplekken en de vergaderruimtes. Het doel is dat onze medewerkers werken in een prettige aan de tegenwoordige eisen aangepaste werkomgeving.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen onderhoudsplan

We stellen een meerjarenonderhoudsprogramma voor de gebouwen op. De consequenties van dit onderhoudsplan worden financieel vertaald en aan het algemeen bestuur voorgelegd ter besluitvorming.

Integraal informatiemanagement

Informatiemanagement zorgt voor een toekomstbestendige inrichting van de informatievoorziening en het ontwikkelen en uitvoeren van informatiebeleid. Daardoor kan de organisatie op elk moment over de gewenste gegevens beschikken. Dit is noodzakelijk om onze doelstellingen als Wetterskip ten aanzien van Veilig, Volgende en Schoon te kunnen realiseren.

Hierbij zijn ICT-infrastructuur, beschikbare applicaties en het optimaal functioneren daarvan randvoorwaardelijk.

Wat willen we bereiken?

We willen toewerken naar een integrale informatievoorziening

Van de toepassing van veel kleine applicaties willen we naar marktconforme grote applicaties die goed op elkaar aansluiten en informatie opleveren die makkelijk toegankelijk is. Dit moet leiden tot een veel eenvoudiger gebruik kunnen maken van informatie door alle onderdelen van de organisatie. De komende periode zal een belangrijke slag gemaakt moeten worden in het goed op elkaar aan laten aansluiten van de diverse systemen, maar ook in het goed laten werken van de verschillende organisatieonderdelen met de mogelijkheden die deze vooruitgang gaat bieden. Dit moet leiden tot een nog beter en efficiënter functionerend Wetterskip.

Wat gaan we daar voor doen?

Vervangen en herinrichten belangrijkste bronapplicaties

We vervangen onze belangrijkste primaire bronapplicaties en richten deze vervolgens in, zodat we integraal, gebiedsgericht informatie kunnen leveren. Het gaat daarbij om de vervanging van het financieel pakket, vervanging van het onderhoudsmanagementsysteem Maximo, vervanging van het Geo Informatie Systeem (GIS), vervanging onderdelen Proces Automatisering (PA) en vervanging van het informatiesysteem Laboratorium (LIMS).

Wat willen we bereiken?

Voortdurend verbeteren in steeds meer digitale wereld

We willen vanuit het programma Digitale Transformatie (DT) een bijdrage leveren aan het tot stand brengen van concrete innovatieve projecten en een innovatieve mindset, die bijdraagt aan vernieuwing en verbetering van werkprocessen.

Wat gaan we daar voor doen?

Advies over overdracht programma digitale transformatie

Het programma digitale transformatie loopt tot en met 2024. Daarom leggen we in het tweede kwartaal van 2024 een evaluatie voor aan het algemeen bestuur. Ook schrijven we een advies over borging van de resultaten en het vervolg. De evaluatie wordt uitgevoerd met de drie pijlers van het programma:

- pijler 1: werken aan een goede informatiepositie.
- pijler 2: Inzetten van slimme technieken in onze werkprocessen.
- pijler 3: werken aan bewustzijn en samenwerking binnen en buiten de organisatie, als het gaat om digitale transformatie.

Wat willen we bereiken?

Samenwerken en inkoop van ICT-technologieën met andere waterschappen

Op het gebied van ICT werken we samen met andere waterschappen via de gemeenschappelijke regeling van het Waterschapshuis. Door samenwerking wordt onderlinge kennisdeling tussen waterschappen versterkt, bijvoorbeeld op het gebied van implementatie en adaptatie van nieuwe ICT-technologie. We beoordelen kritisch aan welke projecten we wel en niet deelnemen. Daarnaast sluiten we met het oog op de financiële voordelen van gezamenlijk inkopen via het Waterschapshuis overeenkomsten.

Wat gaan we daar voor doen?

Invulling geven aan samenwerking en inkoop met het Waterschapshuis

In 2024 zetten we de samenwerking en inkoop met het Waterschapshuis voort:

- er komt een nieuw koersplan en bedrijfsplan. Dat past het Waterschapshuis aan de herziene vraag vanuit de sector aan.
- er wordt een gezamenlijke dienstverlening ontwikkeld op het gebied van informatieveiligheid (24/7 bewakingsoptie).
- het Waterschapshuis wordt verder doorontwikkeld als kennis en expertisecentrum voor de waterschappen.

Personeelsmanagement

Wat willen we bereiken?

Competente medewerkers in een aantrekkelijke werkomgeving

Wetterskip Fryslân zet continu in op de ontwikkeling van een aantrekkelijke, innovatieve, toekomstbestendige en lerende organisatie met een gezond en veilig werkklimaat.

Gezond en vitaal, gemotiveerd en met plezier werken is de kern van duurzaam werken. We richten onze activiteiten op de ontwikkeling van wendbare en weerbare medewerkers. Competente medewerkers die verantwoordelijkheid nemen voor hun werk, duurzame inzetbaarheid en ontwikkeling van talenten. Talentontwikkeling die ingezet kan worden bij het bereiken van de organisatiedoelen. Daar past een houding van levenslang leren bij.

Een strategisch personeelsplan (SPP) voor de hele organisatie en voor elk onderdeel van de organisatie (directe, opgave, vakgroep) is de basis van onze strategische personeelsplanning. Hierdoor wordt het onder andere mogelijk op tijd in te spelen op personeelsbehoeften.

Wat gaan we daar voor doen?

Werken aan een goed kwantitatief en kwalitatief personeelsbestand

- Extra inzet op werving
- Starten management development programma's (leidinggevend en potentiële leidinggevend)
- Starten traineeprogramma
- Inzetten op vergroten digitale vaardigheden
- Uitvoering geven aan bezuinigingstaakstelling door 40% van de loonkosten van medewerkers die met AOW gaan te besparen.

Control, financiën en inkoop

Een toekomstbestendig financieel beleid en betaalbaar waterschap is een belangrijke ambitie in ons coalitieakkoord. De dynamiek van ontwikkelingen in onze omgeving verandert. Het is belangrijk hierop zo goed mogelijk in te blijven spelen en ons hierop aan te passen. In de Kaderbrief 2024-2028 hebben we de bekende effecten van onzekerheden en risico's zo goed mogelijk vertaald in het effect op de netto lasten.

Wat willen we bereiken?

Werkend risicomanagementproces

Bij een passend en werkend risicomanagementproces houden we ruime aandacht voor de Governance en de Risicorapportage. Ook wordt aansluiting gezocht bij andere aanverwante aandachtsgebieden zoals: Informatiebeveiliging (BIO); Privacy (AVG); Rechtmatigheid en Fraude/ Integriteit.

Wat gaan we daar voor doen?

Opzetten risicomanagement

In 2023 zijn we gestart met het professionaliseren van risicomanagement. Dit wordt in 2024 voortgezet en verdiept en zal resulteren in een risicomanagementproces dat afgestemd is op de P&C cyclus.

Wat willen we bereiken?

Een toekomstbestendig en financieel gezond waterschap

In 2023 hebben we een nieuwe financiële applicatie geïntroduceerd, samen met een applicatie voor de totstandkoming van P&C-producten. In 2024 borgen we deze nieuwe applicaties. Daarnaast optimaliseren we onze processen om de juiste stuur- en verantwoordingsinformatie tijdig, juist en volledig te kunnen genereren. Dit draagt in belangrijke mate bij aan het verhogen van de voorspelbaarheid van de begroting.

We nemen in de optimalisatie van onze processen ook de wijzigingen die voortvloeien uit de verslaggevingsvereisten (het waterschapsbesluit en de besluit beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen) mee. In deze doorontwikkeling en optimalisatie van de planning -en controlproducten houden we ook rekening met de wensen en behoeften van het algemeen bestuur.

Wat gaan we daar voor doen?

Herijken integraal financieel beleid

In 2024 herijken we de nota integraal financieel beleid met afspraken over onder andere de schuldenpositie en financiële projectbeheersing. Deze herijkte nota wordt op tijd aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Wat willen we bereiken?

Versterken financiële beheersing van projecten

Vanwege de toenemende omvang en complexiteit van projecten is het van belang om de (financiële) sturing en beheersing waar mogelijk te verbeteren. We moeten zowel lopende als afgeronde projecten nauwlettend volgen en leren van onze ervaringen. Als lerende organisatie kunnen we lessen uit het verleden gebruiken om beter te sturen in de toekomst. Een goede financiële projectadministratie geeft inzicht in de kosten en baten van onze projecten, en draagt bij aan een financieel gezond en toekomstbestendig waterschap.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen kaders en inrichten financiële projectadministratie

We stellen kaders op voor de financiële projectadministratie en richten onze processen daarop in.

Wat willen we bereiken?

Inkoop- en aanbestedingsbeleid laten aansluiten op visie en wetgeving

De aandacht voor diversiteit, maar ook aandacht voor de regionale bedrijven, trekken we door in het werk dat we inkopen en aanbesteden. Bij gebiedsgerichte aanpak werken we graag met mensen en partijen uit het gebied om zo optimaal kennis en ervaring uit het gebied te benutten. We zullen ons inkoop- en aanbestedingsbeleid op dit punt herzien. Daarin leggen we ook nadruk op onder andere innovatie, verduurzaming en sociaal-maatschappelijk ondernemen.

Wat gaan we daar voor doen?

Actualiseren aanbestedingsbeleid

We herzien het inkoop- en aanbestedingsbeleid voor grotere inzet van regionale bedrijven. Dit inkoop- en aanbestedingsbeleid leggen we aan het algemeen bestuur.

Compliance

Als Wetterskip Fryslân willen we voldoen aan wet en regelgeving (compliance). Dat uit zich door het willen voldoen aan de afspraken die zijn gemaakt over digitale veiligheid en weerbaarheid en het willen voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbeheer (AVG).

Sinds 2020 is er vanuit de Europese Unie aan de Network and Information Security (NIS2) richtlijn gewerkt. De NIS2-richtlijn gaat over een verbetering van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten en geldt ook voor de overheid. Deze richtlijn wordt momenteel in nationale wetgeving omgezet. Binnen de waterschappen in Nederland geldt al vanaf 2018 de Baseline Basis op Orde (BBOO) als het minimale ambitieniveau waaraan de waterschappen willen voldoen. Deze wordt periodiek aangepast en bijgesteld.

Wat willen we bereiken?

Uitvoering geven aan Baseline Basis Op Orde (BBOO) en de AVG

In 2021 is door alle waterschappen de verbeterde BBOO goedgekeurd waarin is vastgelegd welk minimumniveau van digitale volwassenheid de waterschappen willen bereiken. BBOO omvat 23 specifieke maatregelen, waaronder de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die moeten worden gerealiseerd. Deze maatregelen zijn ingedeeld in vier thematische domeinen zoals geïdentificeerd door de Unie van Waterschappen (UvW): Informatie op orde, informatiebeveiliging en privacy op orde, digitale dienstverlening op orde & organisatie en samenwerking op orde.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoering geven aan BBOO

Alle 23 maatregelen die genoemd zijn in de BBOO zijn uitgevoerd, wat zichtbaar wordt in een voortgangsrapportage.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Bedrijfsvoering opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Bedrijfsvoering						
Belastingheffing	2.909	3.110	3.208	3.476	3.562	3.562
Bestuur	1.293	1.781	1.814	1.846	1.880	1.912
Eigen plannen	411	465	474	484	494	503
Invordering	1.798	1.922	1.983	2.149	2.202	2.202
Onvoorzien	150	150	150	150	150	150
Overige baten en lasten	6.019	10.334	11.709	13.048	14.206	15.873
Eindtotaal	12.580	17.762	19.337	21.153	22.493	24.202

Investerings

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
Vervanging hard- en software		571	410	410	410	410
Vervanging materieel, voertuigen en overig		589	1.454	1.517	682	815
Laboratorium		616	216	270	270	270
Totaal		1.776	2.080	2.197	1.362	1.495

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.

Paragrafen

Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

Sinds het vorig begrotingsjaar zijn er verkiezingen geweest. Dit heeft geresulteerd in een nieuw algemeen bestuur met 19 nieuwe algemeen bestuursleden. Het nieuwe algemeen bestuur heeft een coalitieakkoord gesloten, genaamd "mei-inoar wurkje oan wetter, foar no en foar letter!"

Dit bestuur kiest er voor dat de kosten en opbrengsten in evenwicht moeten zijn, zonder inzet van de reserves. Alleen incidentele kosten kunnen worden gedekt uit de algemene reserves. Tevens is besloten om met het activeren van bouwrente en overhead op uren met ingang van 2024 te stoppen. Zo worden de financiën van het waterschap zo snel mogelijk op orde gebracht en worden minder kosten naar de toekomst doorgeschoven. Ook draagt dit bij aan een stabielere ontwikkeling van de tarieven vanaf 2025.

Volgens planning is in 2023 de kostentoedeling (verdeling van de belastingbetaling over de verschillende betalende categorieën van de taak watersysteembeheer) geactualiseerd en door het algemeen bestuur vastgesteld en treedt in werking in 2024.

Ook heeft het dagelijks bestuur de kostenverdeling (verdeling van de kosten over beide waterschapstaken) opnieuw tegen het licht gehouden. De laatste actualisatie stamde uit 2008. Deze nieuwe verdeling van kosten is gebruikt voor het opstellen van de begroting 2024 en het bepalen van de benodigde belastingopbrengsten.

Uitgangspunten en normen

Hierna geven we de ontwikkelingen weer van de financiële parameters inflatie, cao, energie en rente. We werken met zo goed mogelijke macro-economische voorspellingen op basis van de Europese Centrale Bank, het Centraal Plan Bureau en de externe treasurer.

Inflatie

Voor de inflatieverwachtingen in de begroting sluiten we aan bij het streven van de Europese Centrale Bank (ECB) om de Geharmoniseerde Consumentenprijsindex (HICP) op middellange termijn op of onder de 2% te houden om de prijsstabiliteit te handhaven. De ECB geeft in haar publicatie (d.d. 15 juni 2023) aan dat de verwachting van maart 2023 licht naar boven moet worden bijgesteld. Deze cijfers zijn in onderstaande tabel opgenomen en iets hoger dan waar in de kaderbrief 2024-2028 mee is gerekend.

2023	2024	2025	2026	2027	2028
5,4%	3,0%	2,2%	2,0%	2,0%	2,0%

Cao en werkgeverslasten

De personeelslasten stijgen als gevolg van cao-verhogingen en stijgingen van werkgeverslasten. Er zijn nog geen nieuwe cao-afspraken voor na 2023 gemaakt. Daarom wordt voor de jaren 2024 en verder gerekend met een jaarlijkse verhoging van totaal 3%. Zodra een nieuwe cao is afgesloten, bekijken we de impact hiervan op de begroting en zullen, indien nodig, een begrotingswijziging aan het algemeen bestuur voorleggen.

Energie

Voor het transport en zuiveren van afvalwater, het verpompen van overtollig water uit de poldersystemen naar de boezem, afvoer vanuit de boezem en onze bedrijfsvoering is veel energie nodig. Wetterskip Fryslân heeft in 2022 bijna 48 miljoen kWh aan elektriciteit gebruikt.

We zijn continu op zoek naar mogelijkheden om het energieverbruik terug te dringen en onze energiebehoefte duurzaam op te wekken. Vanaf 2021 wordt jaarlijks ongeveer 10 miljoen kWh met zonnepanelen op de rwzi's opgewekt. In 2023 zijn we via WF Deelnemingen B.V. medeaandeelhouder geworden van Windpark Hiddum-Houw BV. Dit zorgt ervoor dat 100% van onze jaarlijkse hoeveelheid elektriciteit duurzaam wordt opgewekt.

De elektriciteitskosten zijn samengesteld uit een kale elektriciteitsprijs, energiebelasting, transportkosten en BTW. Vanaf 1-1-2024 wordt elektriciteit ingekocht via coöperatie OVEF. Eind augustus zijn de te verwachte prijzen voor 2024 gecommuniceerd. In tegenstelling tot het huidige contract zijn er géén vaste tarieven voor een geheel kalenderjaar. De tarieven worden bepaald door de EPEX spot markt en zijn per uur variabel. Deze dynamische tarieven zijn op dit moment lager dan wanneer er wordt gekozen voor een vast tarief per kWh. De verwachting is dat het (gemiddelde) tarief per kWh ongeveer 28% hoger zal liggen dan het tarief voor 2023. Door (daar waar het kan) meer elektriciteit tijdens goedkope uren te gebruiken, kan de prijsstijging worden gedempt.

De energiebelasting is opgebouwd uit een aantal schijven, waarin de ruim 1.000 aansluitingen van Wetterskip Fryslân, via een rekenmodel, worden gegroepeerd in complexen. Dit zorgt voor een jaarlijkse vermindering op de energiebelasting ten opzichte van het nominale bedrag aan energiebelasting voor de ruim 1.000 aansluitingen. De transportkosten van elektriciteit zijn in 2023 met ongeveer 50% gestegen ten opzichte van 2022. De grootscheepse uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet in Nederland brengt ook in 2024 een forse tariefstijging (naar verwachting tussen 20 en 25% ten opzichte van de tarieven van 2023) bij de regionale netbeheerder met zich mee.

In de begroting 2024 houden we rekening met € 11,6 miljoen aan kosten voor elektriciteit. De forse stijging ten opzichte van 2023, die deels al in de kaderbrief 2024-2028 was meegenomen, wordt veroorzaakt door een stijging van het leveringstarief, een stijging van de energiebelasting en een stijging van de kosten van het netbeheer. De onvoorspelbaarheid van deze ontwikkelingen maakt dat de post energie lastig te begroten is. Daarom is in de operationele risico's in de risicoparagraaf hiervoor een post opgenomen.

Rente

De renteontwikkeling is geactualiseerd op basis van de meest recente gegevens en inzichten van onze externe treasurer. De centrale banken zijn doorgedaan met het verhogen van de rentes. Voor de begroting 2024 en de volgende jaren is rekening gehouden met de volgende ontwikkeling van de rente:

Parameters	2024	2025	2026	2027	2028
Korte rente <1 jaar	3,60%	3,00%	2,80%	2,70%	2,80%
Lange rente > 1 jaar	3,30%	3,25%	3,20%	3,25%	3,30%

Korte rente

Kortlopende rentetarieven hangen af van de ontwikkelingen op de geldmarkt en dus van het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De geldmarktrente is momenteel sterk in beweging. Er is sprake van een inverse rentecurve, waarbij korte looptijden duurder zijn dan lange looptijden. Voor het begrotingsjaar 2024 gaan we uit van een korte rente van 3,60% die geleidelijk daalt naar 2,80% in 2028.

Lange rente

De kapitaalmarktrente is afhankelijk van de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Hier spelen dus de verwachtingen over de economie, de inflatie en politieke ontwikkelingen een belangrijke rol. Het beleid van Wetterskip Fryslân is om, evenals in voorgaande jaren, optimaal te profiteren van de lage korte rentestand. We houden de lange rente tussen een zekere bandbreedte nauwlettend in de gaten. Zodra bij een rentestijging de bandbreedte wordt doorbroken, bespreken we in de treasurycommissie of er aanleiding is om actie te ondernemen om bijvoorbeeld (een deel van) de kasgeldleningen om te zetten in een lange lening. Voor het begrotingsjaar 2024 gaan we uit van een percentage voor de lange rente van 3,30%. De verwachting is dat de lange rente ongeveer op dit percentage zal blijven.

Waterschapsbelasting en netto lasten

Netto lasten naar taak en opgave

Voor het bepalen van de belastingopbrengsten zijn de netto lasten verdeeld over de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de netto lasten naar taak weer voor de periode 2024-2028.

In 2024 komen de totale netto lasten uit op € 203,2 miljoen. Dit is € 27,5 miljoen hoger dan het begrotingsjaar 2023 en € 6,8 miljoen hoger dan opgenomen in de kaderbrief 2024-2028. De belangrijkste oorzaken van de hogere lasten zijn:

bedragen x € 1.000

Hogere energielasten	€ 5.100
Ruimtevragers begroting 2023 met gevolg vanaf 2024	€ 1.400
Ruimtevragers begroting 2024	€ 7.100
Inflatie	€ 3.300
Toename rentelasten door hogere percentages	€ 500
Stoppen met realiseerbaarheidsafname	€ 2.000
Stoppen met risicovol begroten	€ 1.000
Stijging CAO en werkgeverslasten	€ 1.800
Afschaffen activeren bouwrente en overhead op uren	€ 5.300
Totaal	€ 27.500

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Watersysteembeheer	120.615	137.982	141.897	144.480	149.141	153.987
Zuiveringsbeheer	55.141	65.240	67.682	72.469	74.692	76.853
Totaal	175.756	203.222	209.579	216.949	223.832	230.840

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de netto lasten naar opgave weer voor de periode 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Strategie & Omgeving	10.003	11.318	11.453	11.588	11.798	12.015
Asset management	2.931	3.192	3.256	3.220	3.295	3.336
Waterveiligheid	27.958	31.415	32.638	33.269	34.244	35.737
Watersysteem	76.027	87.726	89.166	90.711	93.143	95.258
Waterketen	45.759	51.809	53.729	57.007	58.860	60.293
Bedrijfsvoering	13.079	17.762	19.337	21.153	22.493	24.202
Eindtotaal	175.756	203.222	209.579	216.949	223.832	230.840

Netto belastingopbrengsten

Belastingopbrengsten zijn de belangrijkste inkomsten van Wetterskip Fryslân. De belastingen bepalen we voor de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Op basis van de benodigde belastingopbrengsten en de heffingseenheden bepalen we de tarieven, via de kostentoedeling, voor de verschillende categorieën.

Heffingspercentages naar taak

In 2024 stijgt de belastingopbrengst voor de taak watersysteembeheer met 19,8%. Voor de taak zuiveringsbeheer stijgt het tarief met 17,6%. Hierna schetsen we de ontwikkeling per taak.

Watersysteembeheer

De kosten voor de uitvoering van de taak watersysteembeheer financieren we uit de volgende twee heffingen:

Watersysteemheffing

Deze heffing heeft betrekking op de kosten van het watersysteembeheer, inclusief het beheer van de waterkeringen. De watersysteemheffing voor de diverse categorieën belastingbetalers berekenen we op basis van de in oktober 2023 door het algemeen bestuur vastgestelde kostentoedelingsverordening:

Categorie	Percentage
Ingezetenen	20,0%
Gebouwd	60,6%
Ongebouwd	19,1%
Natuur	0,3%

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing is gebaseerd op de kosten voor het reguleren (monitoring, vergunningverlening en handhaving) van directe lozingen op het oppervlaktewater (passief waterkwaliteitsbeheer).

De hoogte van de verontreinigingsheffing is gebaseerd op de kosten van het passieve waterkwaliteitsbeheer, verdeeld over de woningen en bedrijven die direct op het oppervlaktewater lozen. De heffingsmaatstaf voor de verontreinigingsheffing is een tarief per vervuilingseenheid.

In onderstaande tabel is aangegeven welke belastingopbrengststijgingen voor de taak watersysteembeheer zijn gehanteerd.

Stijgingspercentage belastingopbrengst watersysteembeheer	Oorspronkelijke begroting	Meerjarige doorkijk (indicatief)				
	2024	2025	2026	2027	2028	
Watersysteembeheer	19,8%	4,0%	2,6%	4,5%	3,2%	

Zuiveringsbeheer

De opbrengst van de zuiveringsheffing gebruikt het waterschap om de zuivering van afvalwater te betalen. De kosten verdelen we over de gebruikers van een bedrijfsruimte of een woonruimte. De heffingsmaatstaf voor de zuiveringsheffing is een tarief per vervuilingseenheid (ve).

Stijgingspercentage belastingopbrengst zuiveringsbeheer	Oorspronkelijke begroting	Meerjarige doorkijk (indicatief)				
	2024	2025	2026	2027	2028	
Zuiveringsbeheer	17,6%	3,9%	7,5%	2,7%	2,4%	

Voor beide taken geldt dat we de stijgingspercentages die we na 2024 hanteren bij het opstellen van de kaderbrief 2025-2029 herzien op basis van de dan bekende (financiële) ontwikkelingen. Het algemeen bestuur stelt de percentages jaarlijks bij de begrotingsbehandeling van het desbetreffende jaar definitief vast.

Belastingopbrengsten naar taak

Bovenstaande heffingspercentages voor de taak watersysteembeheer en tarieven voor de taak zuiveringsbeheer leiden samen met de verwachte kwijschelding en oninbaarheid tot onderstaande netto belastingopbrengsten.

bedragen x € 1.000

Netto belastingopbrengsten	Oorspronkelijke begroting	Meerjarige doorkijk (indicatief)			
		2024	2025	2026	2027
Watersysteembeheer	133.718	139.103	142.722	149.194	153.993
Zuiveringsbeheer	63.925	66.832	72.337	74.687	76.872
Totaal	197.643	205.934	215.059	223.881	230.865

Belastingdruk

De belastingdruk is een resultante van de twee verschillende heffingen: watersysteemheffing en zuiveringsheffing. De stijging is het gevolg van de stijging van de belastingopbrengst voor de taak watersysteem van 19,8% en van de tariefstijging voor de taak zuiveringsbeheer van 17,6%.

Bij het doorrekenen van de belastingdruk doen we aannames over de ontwikkeling van de heffingseenheden. Door het Noordelijk Belastingkantoor zijn op basis van de begroting 2023 en de realisatie in 2023 geactualiseerde gegevens over de omslagseenheden aangeleverd.

Een aantal uitgangspunten lichten we toe:

- De WOZ-waarde is gestegen. De heffing voor 2024 is gebaseerd op de WOZ-waarden per 1-1-2023 waarvan de waarderingskamer een prognose van de mutatie heeft gegeven. Op basis van deze gegevens en de prognose van de WOZ-waardeontwikkeling over 2023 gaan we voor 2024 uit van een WOZ-waardestijging van 8,0% ten opzichte van de WOZ-waarde zoals die in de begroting 2023 is gehanteerd.
- In de tabel hierna is rekening gehouden met de kostentoedelingspercentages die in 2023 door het algemeen bestuur zijn vastgesteld. Deze percentages gelden vanaf 1 januari 2024.
- Voor de watersysteemheffing is uitgegaan van een belastingopbrengststijging van 19,8%; voor de zuiveringsheffing is uitgegaan van een tariefstijging van 17,6%.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de belastingdruk 2024 weer ten opzichte van 2023.

	2024	2023	Stijging in €	Stijging in %
Eenpersoonshuishouden (eigen woning)	€ 368,88	€ 303,02	€ 65,86	21,7%
Eenpersoonshuishouden (huurwoning)	€ 160,03	€ 166,07	€ -6,04	-3,6%
Meerpersoons huishouden (eigen woning)	€ 506,80	€ 420,30	€ 86,50	20,6%
Meerpersoons huishouden (huurwoning)	€ 297,95	€ 283,35	€ 14,60	5,2%
Agrarisch bedrijf	€ 6.742,58	€ 6.895,13	€ -152,55	-2,2%
1 hectare binnendijs bemalen	€ 104,16	€ 108,86	€ -4,70	-4,3%
MKB-bedrijf (zonder woning)	€ 1.089,55	€ 821,82	€ 267,73	32,6%
Natuur	€ 152,20	€ 173,40	€ -21,20	-12,2%
Wegbeheerder	€ 156.245,58	€ 163.283,42	€ -7.037,84	-4,3%
Meetbedrijf (> 1.000 ve)	€ 356.208,80	€ 300.681,13	€ 55.527,67	18,5%

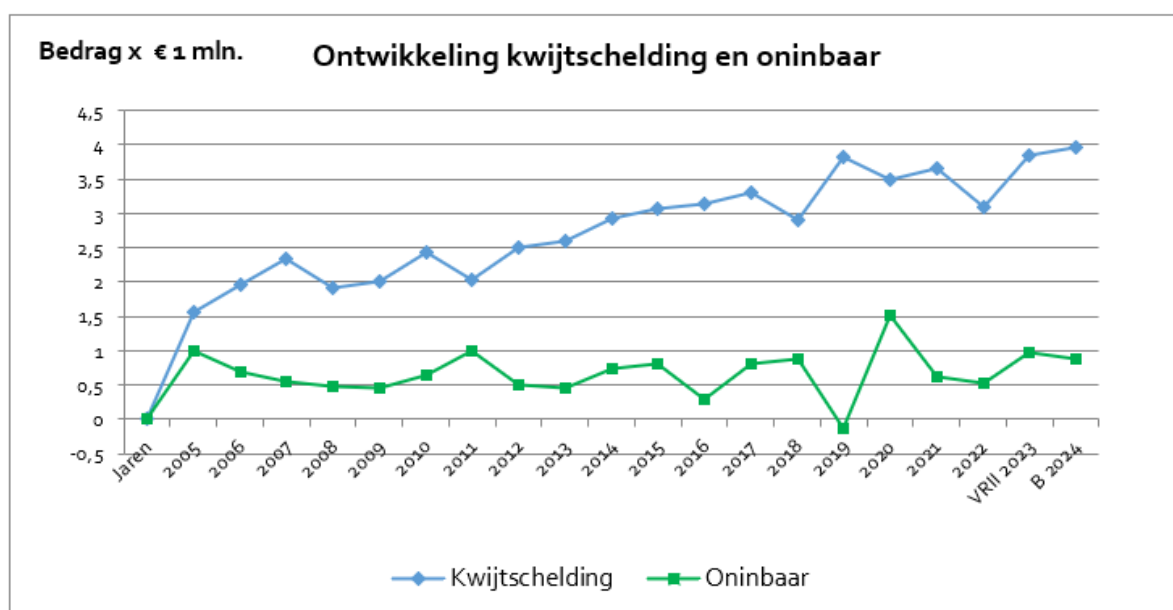
De belastingdruk is een resultante van de twee verschillende heffingen: watersysteemheffing en zuiveringsheffing. De stijging is het gevolg van de stijging van de belastingopbrengst voor de taak watersysteem van 19,8% en van de tariefstijging voor de taak zuiveringsbeheer van 17,6%.

Kwijtscheldingsbeleid

Over het kwijtscheldingsbeleid hanteert Wetterskip Fryslân vanaf de begroting 2022 een 100%-norm. Dit wil zeggen dat Wetterskip Fryslân ervan uitgaat dat een inkomen op bijstandsniveau minimale ruimte biedt om naast de bestaanskosten de lokale lasten, waaronder de waterschapsbelastingen, te voldoen.

De kwijtscheldingsregeling (opgenomen in de heffingsverordeningen en kwijtscheldingsverordening) is alleen van toepassing op woonruimten en betreft de belastingaanslagen voor de verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing en de ingezetenenomslag van de watersysteemheffing. Kwijtschelding wordt verleend, indien de middelen om een aanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare tijd kunnen worden verwacht. Om te beoordelen of voldaan is aan bovengenoemde voorwaarden, vindt een individuele toetsing plaats. Op grond van de Regeling kwijtschelding belasting medeoverheden kunnen wij er voor kiezen om personen die voor kwijtschelding in aanmerking komen toe te staan dat zij over wat extra financiële middelen (bijv. spaargeld) mogen beschikken zonder dat dit hun recht op kwijtschelding in de weg staat. Met ingang van 2023 wordt door ons bij de kwijtschelding rekening gehouden met deze verruiming van de vermogensnorm. Ook ondernemers kunnen voor hun privé-waterschapsbelastingaanslag in aanmerking komen voor kwijtschelding. Voor de ondernemer gelden dezelfde eisen als voor de particulier voor betalingscapaciteit en vermogen.

Navolgende grafiek geeft de ontwikkeling weer van de post kwijtschelding en oninbaar over de jaren 2005 tot en met 2024. Tot en met 2022 komt de informatie uit de betreffende jaarrekeningen. De informatie van jaar 2023 is gebaseerd op de tweede voortgangsrapportage 2023 en 2024 is gebaseerd op begrote cijfers.

Jaarresultaat

Bij het bepalen van het jaarresultaat maken we onderscheid tussen het resultaat vóór onttrekking en na onttrekking uit de bestemmingsreserves. Het resultaat na onttrekking verrekenen we met de algemene reserves.

Jaarresultaat Wetterskip Fryslân

Bij het bepalen van het jaarresultaat maken we onderscheid tussen het resultaat vóór onttrekking en na onttrekking uit de bestemmingsreserves. Het resultaat na onttrekking verrekenen we met de algemene reserves. Het bestuur wil met ingang van 2024 werken met een sluitende begroting. Hiervan is sprake als de structurele netto lasten en netto belastingopbrengsten, zonder inzet van de algemene reserve, met elkaar in evenwicht zijn.

Jaarresultaat Wetterskip Fryslân

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto lasten	175.756	203.222	209.579	216.949	223.832	230.840
Netto belastingen	-164.285	-197.643	-205.934	-215.059	-223.881	-230.865
Jaarresultaat voor onttrekking	-11.471	-5.579	-3.645	-1.891	48	24
Onttrekking bestemmingsreserves	500	265	321	112	0	0
Jaarresultaat na onttrekking	-10.971	-5.314	-3.324	-1.779	48	24
Onttrekking algemene reserve voor incidentele rv'ers	4.400	5.374	3.410	1.800	0	0
Totaal resultaat	-6.571	60	86	21	48	24

Jaarresultaat Watersysteembeheer

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto lasten	120.615	137.982	141.897	144.480	149.141	153.987
Netto belastingen	-112.367	-133.718	-139.103	-142.722	-149.194	-153.993
Jaarresultaat voor onttrekking	-8.248	-4.263	-2.794	-1.759	54	6
Onttrekking bestemmingsreserves	500	265	321	112	0	0
Jaarresultaat na onttrekking	-7.748	-3.999	-2.473	-1.647	54	6
Onttrekking algemene reserve voor incidentele rv'ers	3.000	4.053	2.537	1.667	0	0
Totaal resultaat	-4.748	54	63	20	54	6

Jaarresultaat Zuiveringsbeheer

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto lasten	55.141	65.240	67.682	72.469	74.692	76.853
Netto belastingen	-51.918	-63.925	-66.832	-72.337	-74.687	-76.872
Jaarresultaat voor onttrekking	-3.223	-1.315	-850	-132	-5	19
Onttrekking bestemmingsreserves	0	0	0	0	0	0
Jaarresultaat na onttrekking	-3.223	-1.315	-850	-132	-5	19
Onttrekking algemene reserve voor incidentele rv'ers	1.400	1.321	873	133	0	0
Totaal resultaat	-1.823	6	23	1	-5	19

Incidentele baten en lasten

Incidentele ruimtevragers ten laste van algemene reserve

bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Uit begroting 2023</i>					
Exotenbestrijding	1.500	1.500	1.500		
Financieel pakket, incl. datapakhuis	500				
Slibafzet	400	500			
Better wetter	50	50	50		
Programma Harlingen	50				
Boezemplan	40	240	50		
Upgrade telemetrie	300	50			
Risicomanagement	200	200			
<i>Uit Kaderbrief 2024-2028</i>					
Integrale informatievoorziening incid.1	1.684	PM*			
Integrale informatievoorziening incid.2		220	100		
Infrastructuur incidenteel		PM*	PM*		
Oeverconstructies	450	450			
Project waterschoon 2 jaar verlengen	50	50			
Inspectie asbestcement persleidingen	150	150	100		
Totaal	5.374	3.410	1.800	0	0
<i>Naar taak</i>					
Watersysteembeheer	4.053	2.537	1.667	0	0
Zuiveringsbeheer	1.321	873	133	0	0
Totaal	5.374	3.410	1.800	0	0

* Indien het resultaat 2023 voordelig uitvalt, wordt deze RV in 2025 en 2026 ten laste van de algemene reserve gebracht.

Gezien het feit dat de algemene reserve nog ruim boven de minimum norm blijft, worden de incidentele ruimtevragers ten laste van de algemene reserve gebracht. Dit met dien verstande dat de reserves te allen tijde boven de minimum norm blijven.

Kostentoerekening

Het doel van de kostentoerekening is de kosten via (hulp)kostenplaatsen toe te rekenen aan de diverse werkplanproducten. De werkplanproducten rekenen we aan de twee taken (kostendragers) watersysteembeheer en zuiveringsbeheer van het waterschap toe. De kosten op de taken vormen de basis voor de op te leggen waterschapsbelastingen.

Voor de verdeling van de kosten van de diverse (hulp)kostenplaatsen hanteren we verschillende verdeelsleutels. Per (hulp)kostenplaats is een verdeelsleutel toegepast die het beste past bij het karakter van de betreffende kostenplaats. Deze methodiek sluit aan bij de BBP-systematiek zoals die door de waterschappen in het algemeen wordt gebruikt. Hierna geven we de verdeelsleutel per (hulp)kostenplaatsen aan.

Hulpkostenplaats	Verdeelsleutel
Rente	Procentueel
Werkplaatsen	Procentueel
Kantoren	Aantal werknemers
ICT	Aantal werknemers
Facilitaire zaken	Aantal werknemers
Laboratorium	Procentueel

Ondersteunende organisatieonderdelen

Het doel van de kostentoekening is de kosten via (hulp)kostenplaatsen toe te rekenen aan de diverse werkplanproducten. De werkplanproducten reken we aan de twee taken (kostendragers) watersysteembeheer en zuiveringsbeheer van het waterschap toe. De kosten op de taken vormen de basis voor de op te leggen waterschapsbelastingen.

Voor de verdeling van de kosten van de diverse (hulp)kostenplaatsen hanteren we verschillende verdeelsleutels. Per (hulp)kostenplaats is een verdeelsleutel toegepast die het beste past bij het karakter van de betreffende kostenplaats. Deze methodiek sluit aan bij de BBP-systematiek zoals die door de waterschappen in het algemeen wordt gebruikt. Hierna geven we de verdeelsleutel per (hulp)kostenplaatsen aan.

Primaire vakgroepen

De toerekening van de primaire vakgroepen vindt plaats op basis van de bestede uren. Door de registratie en administratieve verwerking van de bestede uren rekenen we de kosten toe aan de werkplanproducten en investeringsprojecten.

Werkplanproducten

De meeste werkplanproducten hebben een duidelijke relatie met de kostendragers (taken) van het waterschap. Deze werkplanproducten rekenen we voor 100% toe aan de kostendrager waarmee ze een duidelijke relatie hebben. De werkplanproducten die geen eenduidige relatie hebben met een kostendrager rekenen we op basis van, door het algemeen bestuur vastgestelde verdeelsleutels, toe aan de kostendragers (taken). Voor het vaststellen van de begroting 2024 heeft het algemeen bestuur een besluit genomen over een geactualiseerde tabel met een verdeling van de zogenaamde gemengde werkplanproducten.

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Het beleid over de reserves en voorzieningen is vastgelegd in de nota integraal financieel beleid. Op grond van dit beleid staan er op de balans de volgende reserves:

- Algemene reserves
- Reserves voor tariefegalisatie
- Overige bestemmingsreserves

Algemene reserves

Algemene reserves dienen om onvoorziene fluctuaties op korte termijn op te kunnen vangen. Op 4 oktober 2022 heeft het algemeen bestuur het risicomanagementbeleid van Wetterskip Fryslân opnieuw vastgesteld. Aan de hand hiervan is de omvang van het weerstandsvermogen per taak in deze begroting opnieuw berekend. De minimumnorm voor de reserve van de taak watersysteembeheer komt uit op € 3,77 miljoen en voor de taak zuiveringsbeheer op € 3,66 miljoen. Hiermee acht het algemeen bestuur voldoende weerstandscapaciteit te hebben om te kunnen anticiperen op mogelijke risico's. De hoogte van de bedragen is gebaseerd op een analyse van de incidenten die zich in de afgelopen acht jaar hebben voorgedaan. Voor een verdere toelichting op het weerstandsvermogen wordt verwezen naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing".

In navolgende tabellen wordt het verloop van de algemene reserve weergegeven. Hierbij zijn de tarieven en belastingopbrengsten gehanteerd zoals gemeld in paragraaf Netto lasten.

Bestemmingsreserves

Bij het vaststellen van de jaarrekening kan het bestuur bedragen vanuit het resultaat bestemmen voor een specifiek doel; de bestemmingsreserves. Deze afgezonderde bedragen kunnen alleen worden besteed aan het doel waarvoor ze zijn afgezonderd. Hieronder is een overzicht van de verwachte onttrekkingen uit de bestemmingsreserves in 2024 opgenomen. In onderstaande tabel zijn alleen bestemmingsreserves opgenomen waarvoor een mutatie in het begrotingsjaar is meegenomen.

bedragen x € 1.000

Bestemmingsreserve	Stand 1-1-2024	Onttrekking 2024	Stand 31-12-2024
Groot onderhoud sluizen Lauwersoog	556	218	339
Onderhoud Noorderpier Harlingen	627	47	580
Totaal onttrekking bestemmingsreserves		265	

Voorzieningen

Voorzieningen zijn bedoeld voor het afdekken van (toekomstige) verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs valt in te schatten. In 2024 zijn zes arbeidsgerelateerde voorzieningen opgenomen in de begroting. Hieronder staat een overzicht met de stand aan het begin van het jaar 2024 en de verwachte mutaties in 2024.

bedragen x € 1.000

	Omschrijving	Stand 1-1-24	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-24
1	Pensioenvoorziening voormalig bestuur	3.970	200	310	3.860
2	Wachtgeld voormalig bestuur	465		125	340
3	Voormalig personeel	137	25	20	142
4	Jubilea gratificatie	814	75	80	809
5	Persoonsgebonden opleidingsbudget	625		125	500
6	Thuiswerkplek	134		40	94
Totaal		6.145	300	700	5.745

Toelichting op voorzieningen

1 Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van (oud-)bestuursleden zijn in eigen beheer van het waterschap. De kosten van de uit te betalen pensioenen komen ten laste van het waterschap. Voor deze verplichtingen is een voorziening gevormd. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de actuariële berekening waarmee de pensioenen zijn berekend. De voorziening is getroffen voor de (oud-)bestuursleden en hun nabestaanden die recht op pensioen hebben en de oud-bestuursleden die op dit moment nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt.

2 Wachtgeld voormalig bestuur

Bij eerdere verkiezingen zijn een aantal bestuursleden niet teruggekeerd. De leden van het dagelijks bestuur die niet terugkeren in het dagelijks bestuur hebben recht op wachtgeld. Er is een inschatting gemaakt van het bedrag dat in de komende jaren moet worden uitgekeerd. Voor 2024 is een onttrekking aan de voorziening van € 125.000.

3 Voormalig personeel

Wetterskip Fryslân is eigenrisicodrager voor werkloosheid. We dragen daarom geen WW-premie af. Indien zich personele kwesties voordoen, treffen we daarvoor een voorziening. De afronding van enkele personele kwesties vanwege onder andere arbeidsongeschiktheid heeft geleid tot een uitstroom van een aantal medewerkers. De ontstane aanspraken zijn in een voorziening tot uitdrukking gebracht. In 2024 onttrekken we een bedrag van afgerond € 20.000 aan de voorziening.

4 Jubilea gratificatie

Deze voorziening is gevormd voor alle, uit hoofde van de geldende arbeidsvoorwaarden opgebouwde rechten van werknemers en bestuursleden op jubilea-uitkeringen. De voorziening is bepaald voor de huidige werknemers. Daarbij is rekening gehouden met de kans op vertrek.

5 Persoonsgebonden opleidingsbudget

De regeling persoonsgebonden basisbudget voor opleiding, ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit is per 1-1-2021 verlengd voor een periode van 5 jaar en een bedrag van € 6.000 per werknemer. Aan het eind van elk jaar beoordelen we hoe groot de voorziening moet zijn om de waarschijnlijk toekomstige aanspraken te kunnen dekken.

6 Thuiswerkplek

Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een Arbo technische en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben tot op heden middelen aangechaft en gedeclareerd. De verwachting is dat deze medewerkers dat alsnog in de periode 2023 tot 1 april 2025 gaan doen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijke voorschriften

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat volgens het Waterschapsbesluit ten minste:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met daarbij een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserves en bestemmingsreserves. Deze informatie is te vinden in paragraaf 'Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen'.
2. Een inventarisatie van de risico's.
3. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's. De wetgever stelt overigens geen eisen aan het weerstandsvermogen; het waterschap is vrij om deze te bepalen. In deze paragraaf wordt het door het AB op 4 oktober 2022 vastgestelde beleid gevolgd.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van WF wordt gevormd door de algemene reserves en ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Stand reserve per 31-12	norm	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Watersysteembeheer	3.770	15.214	11.215	8.742	7.095	7.149	7.154
Zuiveringsbeheer	3.660	6.323	5.007	4.157	4.026	4.020	4.039
Totaal	7.430	21.537	16.223	12.899	11.120	11.169	11.193

Risico's

De risicoparaagraaf geeft een inventarisatie van de risico's. Het betreft risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van Wetterskip Fryslân. In 2023 is risicomanagement verder doorontwikkeld. Inmiddels hebben er diverse risicosessies en risicogesprekken plaatsgevonden. De uitkomst hiervan is gebruikt om invulling te geven aan deze risicoparaagraaf.

Bij het inzichtelijk maken van risico's wordt een onderscheid gemaakt in:

- Risicovolle ontwikkelingen: bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog erg onzeker zijn. Veelal gaat het om de lange termijn.
- Strategische risico's: risico's die van invloed zijn op het behalen van strategische doelen. Hieraan valt merendeels (nog) geen bedrag te koppelen. Veelal spelen deze risico's op de middellange termijn.
- Operationele risico's: risico's die zich in het komende begrotingsjaar kunnen voordoen met een aanzienlijk financieel effect (> € 100.000). Deze risico's worden zo goed als mogelijk gekwantificeerd en worden meegenomen bij het bepalen van de minimale weerstandscapaciteit.

Risicovolle ontwikkelingen

Risicovolle ontwikkelingen zijn bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn, maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog erg onzeker zijn. Veelal gaat het om de lange termijn. De voornaamste ontwikkelingen die in dit kader van belang zijn, worden hieronder weergegeven.

Stikstofproblematiek

Door de landelijke aanpak van stikstofproblematiek kan krimp, maar ook weerstand in de landbouwsector ontstaan. Dit kan tot gevolg hebben dat er minder medewerking is vanuit de agrarische sector bij het realiseren van onze doelstellingen. Een heel ander effect is dat onze vergunningaanvragen meer tijd vragen, omdat deze getoetst moeten worden aan de stikstofuitstoot van de betreffende werkzaamheden.

FPLG

Vanuit Fryslân is voor het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) een claim van meer dan € 5 miljard ingediend. Voor ons waterschap zitten hier doelen voor KRW en klimaatopgaven in. Op landelijk niveau overstijgt het totaalbedrag aan ingediende aanvragen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Hierdoor ontstaat het risico dat niet de volledige aanvraag wordt gehonoreerd. Ook de tweede kamer verkiezingen kunnen hier effect op hebben.

Klimaatverandering

Het programma voor klimaatadaptatie houdt integraal rekening met mogelijke gevolgen en benodigde maatregelen, met expliciete aandacht voor alle taken van ons waterschap. Deze uitdagingen kunnen leiden tot sterk stijgende kosten voor onze taken. Door meer rekening te houden dat water en bodem sturend zijn, zoals in onze blauwe omgevingsvisie uitgewerkt, proberen we excessieve kostenstijgingen te beperken.

Maatschappelijke polarisatie

Omgevingsprocessen worden steeds belangrijker, maar ook moeilijker. Belangen liggen uit elkaar en er is minder draagvlak om consensus te vinden. Hierdoor kost het meer moeite, tijd en geld om zaken te realiseren.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2024 staat een tussentijdse evaluatie van de voortgang van de Kaderrichtlijn Water (KRW) gepland. Een mogelijke uitkomst kan zijn dat het algemeen bestuur besluit tot extra maatregelen. Dit kan resulteren in een aanvraag voor extra financiële middelen in 2024. Hiernaast trekt de voortgang van KRW veel maatschappelijke aandacht. Dit kan leiden tot verzoeken op basis van de Wet open overheid (WOO), verzoeken om informatie en zelfs juridische procedures. De personele inzet die nodig is om hiermee om te gaan, zal deels afkomstig zijn van hetzelfde personeel dat werkt aan de KRW-maatregelen. Dit kan vertraging veroorzaken. Bovendien kunnen eventuele juridische procedures resulteren in bijkomende kosten.

Exotenbestrijding

Nieuwe regelgeving vereist dat kosten voor invasieve exotenbeheersing binnen projecten en overige werken voortaan gefinancierd worden uit het exploitatiebudget voor exotenbestrijding (en niet meer vanuit het projectbudget), wat mogelijk extra budgetaanvragen tot gevolg heeft. Ook hebben we te maken met de kreeftenproblematiek die zich landelijk voordoet en nu ook in Fryslân steeds relevanter wordt. Momenteel loopt in Fryslân een meerjarige pilot. Het is raadzaam om parallel aan de pilot voorbereidende stappen te ondernemen, zoals het raadplegen van andere waterschappen, kennis inwinnen voor snel inzetbare preventieve maatregelen, onderzoeken of een relatief eenvoudige (her)inrichting en impact van natuur en biodiversiteit effect heeft op de stand van de rivierkreeft, overleg met beroeps- en sportvissers, en het identificeren van eventuele wettelijke belemmeringen. De kosten, of dit binnen de huidige formatie kan worden behandeld of dat dit extra kosten met zich meebrengt, worden nog beoordeeld en kan leiden tot een aanvraag voor extra budget.

Strategische risico's

Als gevolg van	Kan het gebeuren dat	Met mogelijk gevolg dat	Beheersmaatregelen
Personeel			
De krapte op de arbeidsmarkt, vergrijzing, onderbezetting, kennis ligt bij 1 persoon	Er onvoldoende en/of onvoldoende geschoold en deskundig personeel beschikbaar is (in de toekomst)	De continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar komt; er vertragingen in werkzaamheden optreedt; de kwaliteit van de uitvoering van taken achteruit gaat; wettelijke taken niet uitgevoerd kunnen worden.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategische Personele Planning: acties worden in de organisatie uitgezet en gemonitord 2. Het wervingsproces heeft continue aandacht
Geen ecologische ruimte Waddengebied			
Op basis van formele planologische gronden mag niet aan de dijk in het waddengebied gewerkt worden terwijl informeel natuurorganisaties en beleidsmakers bij het rijk hier wel ruimte voor geven	er geen (ecologische) ruimte is om te werken in het waddengebied	- er een grote onzekerheid is of en op welke manier aan de dijken in het waddengebied gewerkt mag worden - er uitgeweken moet worden naar een ander alternatief (met onbekende financiële gevolgen).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er wordt externe juridische expertise ingehuurd 2. Er wordt contact gelegd met Europees Parlement waarbij afgestemd wordt welke speelruimte er is
Onvoldoende samenwerking overheden m.b.t. slib- en grondstromen			
Het feit dat overheden steeds meer samenwerken op het gebied van slib en grond maar dat dit nieuw is voor hen	de samenwerking onvoldoende lukt	- de uitvoering vertraagd wordt - de kosten substantieel stijgen	Er is opdracht verstrekt aan het HWBP om hier beleid op vast te stellen
HWBP niet binnen bestuurlijk vastgestelde kaders			
De eerste informatie uit het programmeringsproces lijkt er sprake te zijn van een forse toename van de opgaven van het landelijke HWBP programma zowel in scope (=km) als in geld (gemiddelde prijs per km)	de te realiseren opgaven niet binnen de huidige bestuurlijke vastgestelde kaders (tijd en geld) door de alliantie (rijk en alle waterschappen) van het HWBP kunnen plaatsvinden	als de opgave inderdaad ca 1.800 km bedraagt i.p.v. 1.500 km en de gemiddelde realisatiewaarde per km ook richting € 10 miljoen gaat i.p.v. € 7 miljoen, er een flinke budgetoverschrijding zal zijn.	Er zullen binnen afzienbare tijd besluiten op bestuurlijk niveau genomen moeten gaan worden; houden we als alliantie 2050 aan als einddatum, dan zullen de bedragen die ingelegd moeten gaan worden door de alliantiepartners – en WF - verhoogd moeten gaan worden. Schuiven we datum 2050 naar achteren, dan komt onze eigen programmering mogelijk op losse schroeven te staan.

Onvoldoende snelheid realiseren bergings- en retentiegebieden			
Het lang duren van procedures om te komen tot realisatie (onvoldoende draagvlak)	Er onvoldoende snelheid is in het realiseren van bergings- en retentiegebieden	Toenemende kans op overstromingen.	1. Er wordt met betrokken partijen continue gesproken om eerder gemaakte afspraken toch door te laten gaan 2. De benodigde hoeveelheid retentiegebieden wordt geanalyseerd
Ongewenste stoffen op zuiveringen			
Het ontbreken van voldoende instrumenten voor WF voor de bronaanpak voor ongewenste lozingen.	(er onnodig veel) ongewenste stoffen op zuiveringen komen	Het zuiveringsproces verstoord wordt en de kwaliteit afneemt.	Er wordt, naast bestuurlijke deelname aan de FUMO, periodiek overlegd met de FUMO om het belang onder de aandacht te houden.
Minder lozingen op rwzi's			
Het afhaken van grote lozers	Er minder lozingen komen op rwzi's	De belastingopbrengst daalt; Overcapaciteit rwzi's ontstaat; De samenstelling van het afvalwater ongunstig beïnvloed wordt	Door gesprekken met grote lozers wordt een vinger aan de pols gehouden en naar gezamenlijke oplossingen gezocht
Vervangingswaarde assets onvoldoende			
Het ontbreken van een vervangingswaarde in de financiële administratie (a.g.v. verkrijging assets 'om niet')	de afschrijvingen feitelijk te laag zijn	Bij vervanging in het kader van instandhouding de kapitaallasten fors toenemen.	1. Het algemeen bestuur is volledig geïnformeerd over dit risico 2. In begroting en Meerjarenplannen wordt hier rekening mee gehouden
Onvolledig beeld assets en de kwaliteit ervan			
Onvoldoende data omtrent assets; Onvolledigheid legger	Volledig inzicht in de assets en de kwaliteit ervan ontbreekt	De betrouwbaarheid van de assets achteruit gaat (door geen en/of te laat onderhoud) en de voorspelbaarheid van de resterende levensduur onvoldoende nauwkeurig is.	Binnen het traject van het doorontwikkelen asset management is dit opgenomen als een belangrijk actiepunt. De voortgang hierop wordt continu gemonitord.

Operationele risico's met mogelijk effect > € 100.000

Hieronder vindt u een overzicht van de operationele risico's die een mogelijk effect hebben van > € 100.000. Het gaat hierbij om het restrisico dat overblijft na implementatie van beheersmaatregelen.

Begroting*	Risico	Kans**	Mogelijk financieel effect in €	Risicobedrag in €***	Verschil met begroting 2023
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	10.000.000	2.000.000	Geen
WS/WK	Afwijkingen t.o.v. aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	M	3.000.000	1.500.000	Kans van H naar M
WK	WF moet claims betalen m.b.t toerekening opbrengsten i.v.m. effluentheffing	H	800.000	720.000	Nieuw
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	LM	2.500.000	500.000	Geen
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	2.500.000	1.250.000	Kans van L naar M
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijv. een ransomware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat processen van WF uitvallen en/of data gestolen wordt	M	2.000.000	1.000.000	Geen
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	L	1.100.000	220.000	Kans van M naar L
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	1.000.000	500.000	Nieuw
WS/WK	Prijsstijging contracten	L	1.000.000	200.000	Kans van M naar L
WS/WK	Stijging energiekosten	M	750.000	375.000	Mogelijke impact verhoogd
Totaal				8.265.000	

***) Begroting**

WF kent een afzonderlijke begroting voor de taken: Watersystemen en Waterketen. Aangegeven wordt voor welke begroting het risico speelt. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening is gebruikt om de benodigde weerstandsvormogen per taak uit te rekenen.

*****) Betekenis Kans**

H: hoog: het risico heeft een grote kans van voordoen en wordt voor 90% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,9). Bij een hoge kans is de inschatting > 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet.

M: midden: het risico heeft een middelgrote kans van voordoen en wordt voor 50% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,5). Bij een midden kans is de inschatting tussen de 30% en 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet

L: laag: het risico heeft een kleine kans van voordoen en wordt voor 20% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,2). Bij een lage kans is de inschatting < 30% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet

******) Risicobedrag**

Het risicobedrag ontstaat door het effect te vermenigvuldigen met de kans corresponderende vermenigvuldigingsfactor

Op basis van een inschatting op kans en impact bedragen de mogelijke effecten van de operationele risico's € 8.265.000. Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor samenloopfactor van 0,9. Hiermee bedraagt de minimale weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân € 7.430.000.

Opgesplitst naar taak is dit:

Taak	Bedrag
Watersysteembeheer	€ 3.770.000
Zuiveringsbeheer	€ 3.660.000

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Het 'weerstandsvormogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvormogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) worden jaarlijks in kaart gebracht. Bij de bepaling van de weerstandsratio wordt rekening gehouden met het gegeven dat risico's zich nooit allemaal met een maximale omvang zullen voordoen. Daartoe wordt de kans van voordoen bepaald. Alleen bedragen boven de € 100.000 worden meegenomen in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij wordt tevens rekening gehouden het gegeven dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenloopercentage. Dit samenloopercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, bepaald op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: $\text{weerstandsratio} = \text{weerstandscapaciteit} / (0,9 \times \text{risico's})$

Wetterskip Fryslân streeft daarbij een weerstandsratio na die als voldoende wordt bestempeld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende

F	< 0,6	Ruim onvoldoende
---	-------	------------------

Dit betekent dat het Wetterskip een weerstandsratio nastreeft van minimaal 1,0. Indien bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens valt, beziet het bestuur of dit aanleiding geeft tot het verhogen van de aangehouden algemene reserve. Het aanhouden van alleen een ondergrens voor het weerstandsratio betekent dat de omvang van de algemene reserve niet van jaar tot jaar fluctueert.

Weerstandsratio

De weerstandsratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's. Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandsratio van deze begroting uit op: (€ 16.223.000 / € 7.430.000) = 2,18.

Meerjarig blijven we, op basis van het huidige risicoprofiel, met onze reserves boven de minimale norm.

Financiering en EMU-saldo

Treasury

Wetterskip Fryslân heeft een groot deel van haar bezit gefinancierd met vreemd vermogen. Financiering is aangehouden door middel van leningen bij banken en één lening bij de provincie Limburg. Op basis van de begroting heeft Wetterskip Fryslân te maken met een structurele financieringsbehoefte. Dit wordt veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. Bij treasury draait het om het aantrekken van voldoende middelen om aan alle verplichtingen te voldoen. Hierbij moet worden voorkomen dat er overschotten ontstaan. Verder moet dit tegen zo laag mogelijke kosten (rente) gebeuren en moeten de risico's binnen de afgesproken normen (onder andere Wet FIDO en treasurystatuut) blijven. De treasurycommissie komt minimaal vier keer per jaar samen. Besluiten die passen binnen het treasurystatuut en het treasuryjaarplan worden vastgelegd door middel van schriftelijke transactievoorstellen. Hiermee is 'het beheer van middelen' adequaat ingericht. Volgens het treasurystatuut van Wetterskip Fryslân wordt jaarlijks, als onderdeel van de begrotingscyclus, een treasuryjaarplan opgesteld. Dit jaarplan plaatst het treasurybeleid in een meerjarig perspectief en beschrijft de treasurydoelstellingen voor het begrotingsjaar.

Rentemanagement

We houden ons actief bezig met rentemanagement. In de onderdelen hieronder is dit verder uitgesplitst.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet stelt een grens aan de omvang van financieringen met een rentetypische korte looptijd van één jaar. Achterliggende gedachte hierbij is het vermijden van te hoge renterisico's. Bij de berekening van de kasgeldlimiet wordt uitgegaan van de bruto lastenkant van de begroting. Voor de waterschappen is de norm vastgesteld op 23%. Voor 2024 bedraagt de kasgeldlimiet voor Wetterskip Fryslân € 50,4 miljoen (23% van € 219,1 miljoen).

De liquiditeitsbegroting voor 2024 laat het verloop van de geraamde kortlopende vorderingen en/of schulden zien.

Kortlopende vordering/schuld kasgeldlimiet
bedragen x € 1.000

Ultimo kwartaal	Gemiddelde kortlopende schuld (A)	Kasgeld limiet (B)	Ruimte onder kasgeldlimiet (B-A)
I	6.350	50.181	56.531
II	-5.724	50.181	44.457
III	-1.606	50.181	48.575
IV	-16.027	50.181	34.154

Renterisiconorm

Volgens de Wet FIDO mag in elk kalenderjaar het renterisico niet meer bedragen dan 30% van het begrotings-totaal. Hierbij bestaat het renterisico uit het saldo van de verplichte aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande leningenportefeuille.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het renterisico over de jaren 2024 tot en met 2028.

(bedragen x € 1.000)

Renterisiconorm	2024	2025	2026	2027	2028
1. Begrotingstotaal	218.178	224.634	231.424	238.273	245.292
2. Vastgesteld percentage	30%	30%	30%	30%	30%
3. Renterisiconorm (30% van 1.)	65.453	67.390	69.427	71.482	73.588
4. Renterisico op de vaste schuld	33.636	9.970	9.970	9.970	24.970
Ruimte (3-4)	31.817	57.420	59.457	61.512	48.618

Rentepercentages

Voor het doorrekenen van de begroting 2024 gaat Wetterskip Fryslân uit van de genoemde korte en lange rentepercentages zoals opgenomen in de paragraaf Uitgangspunten en normen. In onderstaande tabel staan de begrote rentelasten weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Rentelasten	Begroting 2024	Begroting 2023
Rente leningen lang	11.376	11.800
Rente leningen kort	450	400
Totaal	11.826	12.200

Financieringsbehoefte

bedragen x € 1.000

Voorzien in financieringsbehoefte	
Kasstroomoverzicht	
Totaal opbrengsten	212.599
Storting reeds afgesloten leningen	10.000
Cash in flow	222.599
Totaal kosten	-218.178
Afschrijvingen	43.634
Cash flow investeringen	-75.835
Aflossingen bestaande leningen	-13.636
Cash out flow	-264.015
Raming liquiditeitspositie	
Liquiditeit 1-1-2024	24.324
Cash in flow	222.599
Cash out flow	-264.015
Liquiditeiten 31-12-2024	-17.092
De financiering vindt als volgt plaats:	
Rekening courant (kasgeld-limiet)	-50.393
Nieuwe langlopende leningen (> 1 jaar)	-
Totale financiering	-50.393

EMU-saldo, renterisiconorm en schuldpositie

Op 3 maart 2015 heeft het algemeen bestuur besloten om zowel de EMU-referentiewaarde als de renterisiconorm als uitgangspunt te nemen bij het beoordelen van de investeringsplanning en de schuldenpositie en hiermee bij de begroting en het meerjarenperspectief rekening te houden. Deze paragraaf beschrijft de ontwikkeling van het EMU-saldo. Hiervoor is de renterisiconorm toegelicht. Ook wordt de ontwikkeling van de schuldenpositie weergegeven.

EMU-referentiewaarde

Het doel van de Wet HOF is ervoor te zorgen dat Nederland voldoet aan de binnen Europa afgesproken norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij doorvertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk hanteert een zogenaamde 'macronorm' voor de drie decentrale overheden gezamenlijk. Voor het kabinet is er geen aanleiding om in te zoomen op sectoren (en dus ook niet op individuele overheden) zolang de decentrale overheden als geheel de norm niet overschrijden. De individuele EMU-referentiewaarden zijn vooral bedoeld als richtsnoer voor het toegestane tekort op het niveau van individuele overheden.

In 2018 hebben de Unie van Waterschappen, IPO en VNG met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Inmiddels is deze ruimte ook onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. Op basis van de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geëerde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' leidt dit voor Wetterskip Fryslân tot een (indicatieve) EMU-referentiewaarde van € 32,8 miljoen voor 2024.

In onderstaand schema is deze waarde ook voor de latere jaren als referentiewaarde gehanteerd.

bedragen x € 1.000

EMU-exploitatiesaldo	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto exploitatiesaldo	-11.471	-5.579	-3.645	-1.891	48	24
Investeringsuitgaven	-63.687	-75.835	-91.468	-79.647	-93.269	-111.434
Investeringsbijdragen	-	-	-	-	-	-
Verkoop van vaste activa	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingslasten	41.589	43.634	44.681	47.633	49.874	51.754
	450	450	450	450	450	450
Toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien t.l.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit de voorzieningen	-700	-700	-600	-550	-500	-450
Deelnemingen en aandelen	-	-	-	-	-	-
EMU saldo	-33.820	-38.030	-50.581	-34.005	-43.397	-59.656
EMU-norm (referentiewaarde)	-25.400	-32.800	-33.200	-33.600	-33.900	-34.300
Overschrijding EMU referentiewaarde	8.420	5.230	17.381	405	9.497	25.356

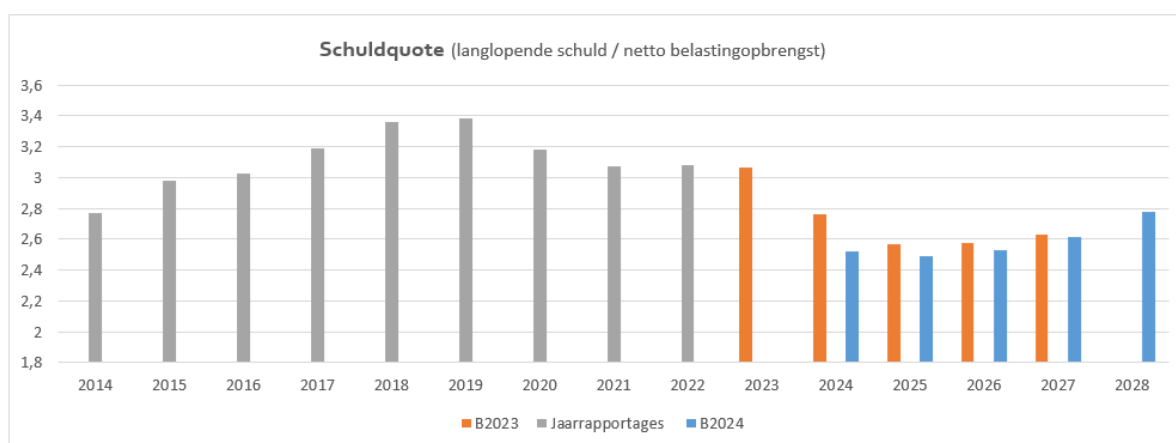
Het EMU-saldo komt in 2024 volgens de begroting hoger dan de (indicatieve) referentiewaarde uit.

Deze (geringe) overschrijding achten we verantwoord omdat:

- De overschrijding van het EMU-saldo is deels veroorzaakt door de voorfinanciering van gesubsidieerde projecten (POP3). Hierdoor is er een tijdsverschil tussen uitgaven en de subsidieontvangsten.
- De referentiewaarde voor het EMU-saldo een berekeningswaarde is waarover gerapporteerd wordt. De doelstellingen zijn opgehangen aan de gehele waterschapsector en niet alleen aan de individuele waterschappen.
- Aan het overschrijden van het EMU-saldo vooralsnog geen sancties zijn verbonden. Zolang daarvan geen sprake is, heeft het overschrijden van het saldo geen bedrijfseconomische consequenties.

Schuldquote (lange schuld)

De belastinginkomsten geven in belangrijke mate aan hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De indicator schuldquote (langlopende schuld gedeeld door de belastingopbrengsten) geeft aan hoe lang we nog belasting moet innen om de schuld te elimineren na opheffing van het waterschap. Een daling van de indicator is een verbetering van de schuldpositie, een stijging is een verslechtering. In 2024 is de schuldquote 2,5.

In bovenstaande grafiek is de schuldquote van begroting 2024 (blauw) afgezet tegen de schuldquote uit de begroting 2023 (oranje). Gezien de uitkomsten van de renterisiconorm en de langjarige ontwikkeling van de schuldquote, acht het dagelijks bestuur het verantwoord om met de huidige meerjarige investeringsplanning en bijbehorende ontwikkeling van de schuldpositie te werken.

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Wetterskip Fryslân werkt op vele manieren samen met andere organisaties. Dit doen we in de verwachting om op deze manier meer rendement voor Wetterskip Fryslân en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.

Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan, om op deze manier een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening en evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen door middel van:

- besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- vergadering van aandeelhouders
- raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel om de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap te versterken.

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op (onder andere) financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap (B.V.)
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)

Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt voor 50% deel in de voorzuivering afvalwater Workum V.O.F.; 50% in Grienskip B.V.; 33,3% in de Ballumerbocht Ameland B.V. en 50% in Nij Hiddum-Houw.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochter ondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Prestaties	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Ballumerbocht Ameland B.V. en Nij Hiddum-Houw.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Enkelvoudig eigen vermogen € 579.585 Enkelvoudig resultaat na belasting € 80.780 De jaarrekening 2022 is nog niet opgesteld
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie bestaat uit de secretaris-directeur en de adjunct-secretaris directeur. Zij leggen verantwoording af aan het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V.
Risico's	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V. , Ballumerbocht B.V. en Nij Hiddum-Houw
Exit strategie	n.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 heeft het algemeen bestuur het beleidskader verbonden partijen vastgesteld op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel of niet samen te werken via een verbonden partij. Hetzij via een privaatrechtelijke deelneming, een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van rwzi Workum
Prestaties	Het komende jaar gaan we een meerjaren investeringsbegroting opstellen. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum).
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 500.000 Vreemd vermogen € 350.000 (netto) begrotingstotaal € 850.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit ons waterschap en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.

Financieel belang Wetterskip Fryslân	<p><i>Wat is de omvang van het financiële belang van Wetterskip Fryslân? Wat is ons aandeel in begroting verbonden partij (relatief en absoluut). Hoe groot is ons aandelenbelang, wat betaalt of ontvangt Wetterskip Fryslân jaarlijks</i></p> <p>belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000 het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering.</p>
Risico's	<p>Indien de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van rwzi Workum en daarmee op de lozingen van de rwzi op het oppervlaktewater.</p> <p>Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen rwzi. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.</p>
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	De VZW gaat onderzoeken welke stappen het kan nemen om op termijn energie en klimaatneutraal te worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, Empatec NV, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 178.000 (kort) vreemd vermogen € 252.000 Begrotingstotaal € 2.025.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	<p>De secretaris-directeur en de adjunct-directeur zijn als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. betrokken.</p> <p>Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en heeft daarmee invloed op de BV</p>
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<p>Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V.</p> <p>Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.</p>
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodragend voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Amelander Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris-directeur en de adjunct-directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodragers van de B.V.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Nij Hiddum-Houw

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.
Prestaties	Opwekken van groene stroom
Financiële situatie verbonden partij	Het door WF ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Tevens heeft de BV een langlopende lening bij de NWB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris directeur en de adjunct directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 4.792.715 een belang van 50% in de onderneming.

Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 70.000 (Kort) vreemd vermogen € 6.083.302 Begrotingstotaal € 14.832.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 een bedrag van € 3.923.000. Dit is 26,4% van de totale exploitatiekosten van het Noordelijk Belastingkantoor.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2023 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 164 miljoen. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, Provincies.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen: € 0 Vreemd vermogen: € 262.669 (Netto) begrotingstotaal : € 32.813.634 (geactualiseerde begroting 2023)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Luzette Kroon is lid van het algemeen bestuur. Zij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Zij kan daarmee invloed uitoefenen op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Financiële belang van Wetterskip Fryslân (WF): € 1.556.000 begroot in begroting 2023. Relatief aandeel WF in begroting hWh: 4,74% Absoluut aandeel WF in begroting hWh: € 1.556.000
Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas lopen, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. Om invulling te geven aan deze nieuwe positie is gestart met het opstellen van een nieuwe strategienota welke wordt afgerond in 2023.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichting uit voor alle Friese gemeenten, de provincie en het waterschap.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Invloed uitoefenen op de indirecte lozingen waarvoor WF geen bevoegd gezag meer is na in werking treding van de Waterwet. WF heeft een groot belang om te voorkomen dat indirecte lozers het zuiveringsproces op een rwzi ontregelen.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van WF.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.235.420 Vreemd vermogen € 3.795.042 Exploitatieomvang € 17.329.022

Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	<i>Mw. M. Plantinga is DB lid bij de FUMO.</i>
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<i>Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.</i>
Risico's	<i>n.v.t.</i>
Exit strategie	<i>n.v.t.</i>
Ontwikkelingen/bijzonderheden	<i>n.v.t.</i>

De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.995.000.000 Vreemd vermogen € 70.964.000.000 Totale inkomsten € 272.000.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.989 Vreemd vermogen € 36.311 Het begrotingstotaal € 200.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk.
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Voor Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven anderzijds krijgt het MKB toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 wordt de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging mw. L. Kroon
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Stichting Waterschapserfgoed, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	n.v.t.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De stichting Waterschapserfgoed heeft ten doel: de instandhouding van onroerend waterschapserfgoed, voornamelijk – zonder daartoe beperkt te zijn – de monumenten die beschermd zijn op groen van de Monumentenwet 1988. Daarnaast heeft de stichting Waterschapserfgoed ten doel: het uitdragen van het waterschapsverhaal.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Instandhouding van cultuurhistorisch waardevolle waterschapsobjecten en het laten uitdragen van het waterschapsverhaal.
Prestaties	De Stichting Waterschapserfgoed draagt zorg voor de instandhouding van de overgedragen gekregen objecten en het uitdragen van het waterschapsverhaal. Deze verplichting vloeit voort uit de overeenkomst zoals deze tussen Wetterskip Fryslân en Stichting Waterschapserfgoed geldt. Ter invulling van deze verplichting en op basis van haar eigen statutaire doel werkt Stichting Waterschapserfgoed met zesjarige instandhoudingsplannen om het dertigtal overgedragen objecten in stand te houden. Er is geen sprake van concrete prestatieafspraken over het leveren van producten of diensten.

Financiële situatie verbonden partij	geen informatie bekend gemaakt.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Stichting Waterschapserfgoed is bestuurlijk volledig onafhankelijk van Wetterskip Fryslân en heeft een eigen rechtspositie en bestuur. Eén bestuurslid van de Stichting Waterschapserfgoed is op bindende voordracht van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân benoemd; deze voorgedragene dient voldoende band te hebben met Wetterskip Fryslân; maar deze persoon is 'algemeen lid' en neemt deel aan het stichtingsbestuur als eigen persoon zonder last en ruggespraak met het waterschap.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Indien Stichting Waterschapserfgoed – om wat voor reden dan ook – haar werkzaamheden beëindigt, dan komt het arsenaal aan objecten weer onder verantwoordelijkheid en beheer van Wetterskip Fryslân. Voor het jaarlijkse bedrag zal dan minder aan instandhouding van de objecten gedaan kunnen worden, aangezien Wetterskip Fryslân als overheidsinstantie recht heeft op beduidend minder subsidie. De kosten voor instandhouding van de objecten zullen daarmee hoger uitvallen dan het jaarlijkse bedrag dat Wetterskip Fryslân jaarlijks aan Stichting Waterschapserfgoed betaalt.
Exit strategie	nee
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door corona is, hoewel anders gewild, noodgedwongen te weinig aan onderhoud gedaan. De inzet van Stichting Waterschapserfgoed is om de opgelopen achterstand z.s.m. in te lopen. Per definitie is Stichting Waterschapserfgoed geen 'verbonden partij', aangezien het waterschap geen zeggenschap of stemrecht heeft in het bestuur van de stichting en ook niet aansprakelijk gesteld kan worden als de stichting failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.
Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld. De begroting voor het jaar 2022 is vastgesteld op 8 oktober 2021.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.697.666 Vreemd vermogen € 22.246.316 Exploitatie resultaat -/- € 437.044
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder Dagelijks Bestuur (DB)-lid van Wetterskip Fryslân is voor zijn/ haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 € 537.118 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen, onder andere in het kader van de verkiezingen (€ 27.349).
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.

Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangetoond kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur.
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Weterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda
Financiële situatie verbonden partij	Realisatie 2022 (geschat) bedraagt totaal € 17 miljoen. Hiervan is € 15 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Weterskip Fryslân	WF is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren. WF is bestuurlijk vertegenwoordigd in het bestuur.
Financieel belang Weterskip Fryslân	Jaarlijkse bijdrage van € 480.000
Risico's	geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/of ontwikkelingen.

Centrum Innovatief Vakmanschap-Water, Leeuwarden

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Met het Centrum voor Innovatief Vakmanschap - Water (CIV-Water) worden watergerelateerde opleidingen en cursussen aangeboden.
Doel dat Weterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Deelname aan het CIV-Water biedt ons waterschap de mogelijkheid goed opgeleid personeel te werven en zittend personeel om te scholen.
Prestaties	

Financiële situatie verbonden partij	Eigen vermogen: € 990.401 (peiljaar 2019) Vreemd vermogen: € 769.561 (peiljaar 2019) Begrotingsomvang 2022 € 1.040.661
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	
Exit strategie	
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Stichting Vrienden van het Woudagemaal, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	n.v.t.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal heeft ten doel: De publieke belangstelling te bevorderen voor en het (financieel) ondersteunen van het door Unesco als werelderfgoedmonument aangewezen Ir. D.F. Woudagemaal.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal zal het merendeel van haar inkomsten ten goede doen komen aan de publiekrechtelijke rechtspersoon Wetterskip Fryslân ter ondersteuning van de taak van deze rechtspersoon om een breed publiek in de gelegenheid te stellen om op een cultureel verantwoorde wijze kennis te maken met het Ir. D.F. Woudagemaal te Lemmer.
Prestaties	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal draagt zorgt voor de het (doen) organiseren van educatie- en publieksgerichte activiteiten; het werven van fondsen voor bovengenoemde werkzaamheden, door middel van het organiseren van fondsenwervende activiteiten; het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het vermogen van de stichting wordt gevormd door subsidies en donaties; schenkingen erfstellingen en legaten; alle andere verkrijgingen en baten.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal is een zelfstandige rechtspersoon en bestuurlijk volledig onafhankelijk van Wetterskip Fryslân. Eén bestuurslid wordt benoemd uit een voordracht opgesteld door het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân van de Stichting Waterschapserfgoed. Evenals de andere bestuursleden van de stichting dient het door het waterschap voorgedragen bestuurslid zich zonder last of ruggenspraak te richten op het belang van de stichting.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Geen. Indien Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal – om wat voor reden dan ook – haar werkzaamheden beëindigt, dan geldt wat is bepaald in de statuten over de vereffening van een eventueel batig liquidatiesaldo. Het eventueel batig liquidatiesaldo dient te worden besteed ten behoeve van een algemeen nut beogende instelling.
Risico's	
Exit strategie	nee
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Bedrijfsvoering

Voor de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verwezen naar de tekst die is opgenomen onder Opgave Bedrijfsvoering.

Openbaarheidsparagraaf

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Woo.

Wat gaan we doen in 2024?

We gaan aan de slag met het actief openbaar maken van de informatiecategorieën die landelijk aangewezen worden om als eerste op te pakken. Ook gaan we onderzoeken hoe wij de categorie beschikkingen (watervergunningen) geautomatiseerd kunnen publiceren. Tot slot zullen we werken aan bewustwording van het thema 'open overheid' in de organisatie, bijvoorbeeld door het aanbieden van cursussen.

Bijlagen

Begroting naar kostendragers

Watersysteembeheer	Begroting 2024	Oorspronkelijke begroting	Realisatie 2022
		2023	
Netto lasten	132.237	119.256	105.597
Onvoorzien	75	75	0
Kwijtschelding/oninbaar	2.581	1.405	941
Dividenden en overige algemene opbrengsten	5.670	1.284	-2.170
Subtotaal lasten	140.562	122.020	104.368
Belastingen	136.299	113.772	-108.948
Resultaat voor bestemming	-4.263	-8.248	4.580
Mutaties bestemmingsreserve	265	511	3.492
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	-3.999	-7.737	8.072

Zuiveringsbeheer	Begroting 2024	Oorspronkelijke begroting	Realisatie 2022
		2023	
Netto lasten	60.501	50.331	46.324
Onvoorzien	75	75	0
Kwijtschelding/oninbaar	2.264	3.999	2.679
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4.664	4.734	8.239
Subtotaal lasten	67.504	59.140	57.242
Belastingen	66.189	55.917	-58.089
Resultaat voor bestemming	-1.315	-3.223	847
Mutaties bestemmingsreserve			406
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	-1.315	-3.223	1.253

Totaal	Begroting 2024	Oorspronkelijke begroting	Jaarrekening
		2023	2022
Bruto resultaat	-5.579	-11.471	5.426
Mutaties bestemmingsreserves	265	511	3.898
Totaal nog te bestemmen resultaat	-5.314	-10.961	9.324

Overzicht kostensoorten

bedragen x € 1 miljoen		JR 2011	JR 2012	JR 2013	JR 2014	JR 2015	JR 2016	JR 2017	JR 2018	JR 2019	JR 2020	JR 2021	JR 2022	B 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
		1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	2)	3)	3)	3)	3)	3)
Belastingopbr.	Waterschapsbelastingen	115,7	116,7	122,7	124,4	131,8	137,4	138,9	137,4	143,4	156,1	164,1	167,0	171,5	202,5	210,9	220,2	229,1	236,2
	Kwijtscheldingen - oninbaar	-3,1	-3,0	-3,1	-3,7	-3,9	-3,4	-4,1	-3,8	-3,7	-5,0	-4,3	-3,6	-5,4	-4,8	-5,0	-5,1	-5,2	-5,4
	totaal belastingopbrengsten	112,641	113,720937	119,6	120,7	128,0	133,9	134,8	133,6	139,6	151,1	159,8	163,4	166,1	197,6	205,9	215,1	223,9	230,9
Lasten	rente	11,4	11,2	11,3	12,1	12,3	12,2	12,1	12,3	12,6	12,1	12,1	11,9	12,3	11,8	12,8	14,1	15,1	16,8
	afschrijvingen	22,4	23,0	24,4	25,9	27,9	29,8	33,5	36,1	38,4	39,1	39,9	40,9	41,6	43,6	44,7	47,6	49,9	51,8
	financiële baten					0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1		0,0							
	kapitaallasten	33,8	34,1	35,8	38,0	40,2	42,0	45,5	48,2	50,9	51,1	52,0	52,8	53,8	55,5	57,5	61,7	65,0	68,5
	<i>bruto personele lasten</i>	39,1	39,4	39,1	40,1	41,2	42,3	43,9	48,9	52,5	53,8	55,9	58,3	61,7	64,8	66,7	68,0	69,9	72,0
	<i>Organisatieontwikkeling</i>	0,5	0,8	0,8	1,0	0,6													
	<i>Overige pers kosten</i>	1,0	0,7	0,5	0,3	0,6													
	<i>-/- personele baten</i>	-0,2	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,7	-0,9	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	<i>-/- geactiveerde uren</i>	-6,8	-7,7	-7,0	-7,5	-7,8	-7,4	-7,4	-9,3	-10,5	-11,0	-8,9	-9,8	-11,9	-7,8	-7,7	-7,7	-7,7	-7,7
	personele lasten	33,6	32,6	33,0	33,5	34,1	34,5	35,8	38,6	41,4	42,3	46,4	47,9	49,6	56,8	58,8	60,1	61,9	64,0
	<i>goederen en diensten bruto</i>	38,8	38,7	39,9	37,6	33,0	31,0	31,3	28,5	29,2	31,4	32,8	32,7	38,2	50,7	52,5	52,7	54,0	55,1
	<i>Onderhoud door derden</i>	15,1	13,9	15,0	13,5	16,0	16,2	15,9	18,1	17,6	19,3	21,8	24,9	27,8	31,6	32,6	32,7	33,2	33,5
	<i>Bijdragen aan Derden</i>	3,1	3,4	2,7	6,0	11,8	18,2	11,8	12,2	12,6	12,2	13,5	13,3	13,6	15,2	14,8	15,9	15,7	15,7
	<i>-/- bijdragen van derden</i>	-1,5	-0,8	-1,2	-3,9	-4,7	-8,2	-1,7	-0,9	-1,7	-1,0	-5,1	-2,2	-1,6	-1,8	-2,0	-1,3	-1,3	-1,3
	<i>-/- G en D aan derden</i>	-3,0	-2,5	-3,8	-3,7	-3,5	-3,3	-4,6	-2,5	-3,2	-3,1	-4,2	-6,8	-2,4	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3
	<i>-/- geactiveerde bouwrente</i>	-0,8	-1,2	-1,5	-0,6	-1,1	-1,3	-1,1	-1,0	-0,7	-1,2	-1,2	-1,1	-0,7					
	goederen en diensten	51,8	51,5	51,0	48,8	51,5	52,6	51,6	54,5	53,8	57,6	57,6	60,8	74,8	93,4	95,7	97,6	99,3	100,7
	<i>Dotatie Voorzieningen</i>	0,8	1,6	0,7	0,6	2,2	1,4	1,1	0,8	1,9	1,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	<i>-/- vrijval vanuit voorz.</i>	-0,1	0,0	-1,0	-0,1	-0,3	-0,1	-0,3		-0,3	-0,7	-0,3	-0,9						
	Onvoorzien													0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Dividend	-1,5	-0,1		0,0					-1,2	-3,2	-2,6	-3,0	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
overige lasten	-0,7	1,5	-0,3	0,5	1,9	1,4	0,8	0,8	0,5	-2,6	-2,3	-3,5	-2,4	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	
totaal lasten	118,4	119,7	119,5	120,8	127,8	130,4	133,7	142,1	146,5	148,4	153,8	158,0	175,8	203,2	209,6	216,9	223,8	230,8	

Resultaat	Operationeel resultaat	-5,8	-6,0	0,1	-0,1	0,2	3,5	1,1	-8,5	-6,9	2,6	6,0	5,4	-9,6	-5,6	-3,6	-1,9	0,0	0,0
	Mutatie bestemmingsreserve														-0,5	-0,3	-0,3	-0,1	
	Resultaat ten gunste/laste algemene reserve														-9,1	-5,3	-3,3	-1,8	0,0

Reserves	Algemene reserves	21,8	21,4	21,8	19,9	24,1	31,4	32,9	26,3	18,5	21,6	23,9	29,4	18,0	16,2	12,9	11,1	11,2	11,2
	Bestemmingsreserves	20,6	15,0	14,8	16,6	12,6	8,8	8,3	6,5	7,4	7,3	11,0	10,9	7,5	8,8	8,5	8,4	8,4	8,4
	Totale reserves*	42,4	36,4	36,5	36,5	36,7	40,2	41,3	32,8	25,9	28,9	34,9	40,3	25,5	25,0	21,4	19,5	19,5	19,5

Ontwikkeling schuldpositie	bedragen x € 1 miljoen	JR 2011	JR 2012	JR	JR	JR	JR	JR	JR	JR	JR2020	JR2021	JR2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019									
	Langlopende schuld per 31 dec	274,0	303,2	324,4	334,0	381,6	405,2	429,9	449,3	472,4	480,5	491,6	493,7	503,7	500,0	515,2	547,2	588,6	646,3

- 1) Bijgewerkt op basis van jaarrealisatie jaarrapportages
- 2) Cijfers op basis van Begroting 2023-2027
- 3) Cijfers op basis van concept Begroting 2024-2028

Begroting naar kosten en opbrengstsoorten

bedragen x € 1.000

Kostensoorten	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
1.1 Externe rentelasten	11.826	12.253	11.904
1.2 Interne rentelasten	-	-	-
1.3 Afschrijvingen van activa	43.634	41.589	40.845
1.4 Afschrijvingen van boekverliezen	-	-	37
2.1 Salarissen huidig personeel en bestuurders	47.401	45.716	39.420
2.2 Sociale lasten	9.834	9.355	9.304
2.3 Rechtstreekse uitkeringen huidig personeel en bestuurders	2.538	2.294	2.239
2.4 Overige personeelslasten	2.155	2.021	1.384
2.5 Personeel van derden	2.859	2.279	5.973
2.6 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	-	-	-
3.1 Duurzame gebruiksgoederen	255	383	179
3.2 Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	5.232	3.644	3.590
3.3 Energie	13.348	7.988	8.738
3.4 Huren en rechten	2.605	2.501	2.231
3.5 Leasebetalingen operational lease	-	-	-
3.6 Pachten en erfpachten	-	-	-
3.7 Verzekeringen	459	424	326
3.8 Belastingen	220	219	104
3.9 Onderhoud door derden	31.637	27.770	24.917
3.10 Overige diensten door derden	28.539	23.016	17.512
4.1 Bijdragen aan bedrijven	-	-	-
4.2 Bijdragen aan het Rijk	993	990	1.189
4.3 Bijdragen aan openbare lichamen	12.508	11.741	10.689
4.4 Bijdragen aan overigen	1.683	853	1.388
5.1 Toevoegingen aan voorzieningen	300	300	364
5.2 Onvoorzien	150	150	-
Totaal	218.178	195.486	182.333

bedragen x € 1.000

Opbrengstsoorten	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
1.1 Externe rentebaten	-	-	145
1.2 Interne rentebaten	-	-	-
1.3 Dividenden en bonusuitkeringen	2.900	2.900	2.876
2.1 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	-	-	135
2.2 Uitlening van personeel	200	194	481
3.1 Verkoop van grond	60	60	2.843
3.2 Verkoop van duurzame goederen	0	0	91
3.3 Verkoop van overige goederen	40	40	4
3.4 Opbrengst uit grond en water	365	365	527
3.5 Huuropbrengst uit overige eigendommen	27	27	44
3.6 Diensten voor derden	1.773	1.948	3.244
4.1 Bijdragen van de Europese Unie	-	-	-
4.2 Bijdragen van het Rijk	1.191	1.204	629
4.3 Bijdragen van provincies	-	-	112
4.4 Bijdragen van overige openbare lichamen	-	-	630
4.5 Bijdragen van overigen	578	387	821
5.1 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	63.886	53.328	51.602
5.2 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	37.578	31.367	29.775
5.3 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	32.211	26.887	25.334
5.4 Opbrengst watersysteemheffing natuur	537	448	420
5.5 Opbrengst verontreinigingsheffing	2.087	1.742	1.816
5.6 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	21.308	18.001	18.198
5.7 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	44.881	37.916	39.891
5.8 Kwijtschelding/oninbaar	-4.845	-5.405	-3.621
6.1 Onttrekkingen aan voorzieningen	-	-	852
6.2 Geactiveerde lasten	7.822	12.604	10.909
Totaal	212.599	184.014	187.759

Jaarresultaat	-5.579	-11.471	5.426
----------------------	---------------	----------------	--------------

Kostenverdeelstaat

Kosten- en opbrengstsoorten	Totaal	Begroting 2024		
		te verdelen naar:		
		Hulpkosten- en kosten- plaatsen	Beleids-pro- ducten	Derden
Rente	11.826	11.826	0	0
Afschrijvingen	43.634	4.273	39.361	0
Personeelslasten	64.787	66.732	-1.945	0
Onderhoud door derden	31.637	6.286	25.351	0
Goederen en diensten van derden	50.659	14.241	36.418	0
Bijdragen aan derden	15.185	7.604	7.581	0
Kwijtschelding/oninbaar	4.845	0	4.845	0
Toevoeging voorzieningen	300	0	300	0
Onvoorzien	150	0	150	0
Financiële baten	-2.900	0	-2.900	0
Personeelsbaten	-200	-200	0	0
Goederen en diensten aan derden	-2.265	-489	-1.482	-293
Bijdragen van derden	-1.769	-1.122	-647	0
Geactiveerde lasten	-7.822	0	-7.822	0
Doorbelasting naar derden	0	-293	0	293
Saldo	208.067	108.857	99.210	0

Te verdelen kosten van de hulpkosten- en kostenplaatsen:

108.857

	Begroting 2024		
	1e kosten	Toerekening	Totaal
Eigen plannen	3.908	10.898	14.806
Plannen van derden	198	1.338	1.536
Beheersinstrumenten waterkeringen	328	3.064	3.392
Aanleg en onderhoud waterkeringen	22.852	5.511	28.363
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	14	73	87
Beheersinstrumenten watersystemen	227	2.954	3.182
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	16.247	9.973	26.220
Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	4.414	1.388	5.803
Beheer hoeveelheid water	18.738	10.563	29.301
Calamiteitenbestrijding watersystemen	0	0	0
Monitoring watersystemen	369	6.504	6.873
Getransporteerd afvalwater	4.824	1.849	6.673
Gezuiverd afvalwater	18.596	11.183	29.779
Verwerkt slib	11.624	1.590	13.215
Afvalwaterbehandeling door derden	170	0	170
Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	0	0	0
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	1.221	49	1.270
Keur	0	0	0
Vergunningen en keurontheffingen	0	0	0
Handhaving keur	0	0	0
WVO-vergunningen en meldingen	0	0	0
Handhaving WVO	0	0	0
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	0	0	0

Aanpak diffuse emissies derden	0	0	0
Grondwaterbeheer vergunningverlening	0	0	0
Grondwaterbeheer handhaving	0	0	0
Belastingheffing	0	3.802	3.802
Invordering	0	1.922	1.922
Bestuur	1.173	8.293	9.466
Externe communicatie	96	0	96
Onvoorzien	150	0	150
Kwijtschelding en oninbaar	4.845	0	4.845
Overige baten en lasten	-10.530	20.864	10.334
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	0	0	0
Vergunningen en meldingen	-426	3.817	3.390
Adviezen vergunningen	0	211	211
Toezicht	119	1.894	2.013
Handhaving	54	937	991
Stimulering derden aanpak en subsidies lozingen	0	178	178
totaal beleidsproducten:	99.210	108.857	
		te verdelen naar de 2 taken:	208.067

Taak	Belastingheffing	Toerekening	Reservebeleid
Watersysteembeheer	-136.299	140.562	-265
Zuiveringsbeheer	-66.189	67.504	0
Resultaat	-202.488	208.067	-265

Begroting naar kostendragers:

Watersysteembeheer	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
Netto kosten	132.237	119.256	105.597
Onvoorzien	75	75	0
Kwijtschelding/oninbaar	2.581	1.405	941
Dividend en andere algemene opbrengsten	5.670	1.284	-2.170
Netto lasten	140.562	122.020	104.368
Belastingheffing	136.299	113.767	108.948
Bruto resultaat	-4.263	-8.253	4.580
Mutaties bestemmingsreserves	265	511	3.492
Netto resultaat Watersysteembeheer	-3.999	-7.742	8.072

Zuiveringsbeheer	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
Netto kosten	60.501	50.331	46.324
Onvoorzien	75	75	0
Kwijtschelding/oninbaar	2.264	3.999	2.679
Dividend en andere algemene opbrengsten	4.664	4.734	8.239
Netto lasten	67.504	59.140	57.243
Belastingheffing	66.189	55.922	58.089
Bruto resultaat	-1.315	-3.218	846
Mutaties bestemmingsreserves	0	0	404
Netto resultaat Zuiveringsbeheer	-1.315	-3.218	1.251

Totaal	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
Bruto resultaat	-5.579	-11.471	5.426
Mutaties bestemmingsreserves	265	511	3.896
Netto resultaat	-5.314	-10.961	9.322

Financiële ontwikkelingen

In onderstaande tabel zijn alle ruimtevragers en ruimtebieders opgenomen voor de jaren waarin ze van toepassing zijn. Onder de tabel worden ze allemaal toegelicht en wordt aangegeven wat het risico is, als deze ruimtevrager niet mee wordt genomen in de begroting 2024. De incidentele ruimtevragers (die niet gedurende vijf jaar vermeld staan) worden beschouwd als incidentele last en zoveel mogelijk ten laste van de algemene reserve gebracht.

Overzicht Ruimtevragers/Ruimtebieders Begroting 2024						
Opgave	Onderwerp	Begroting 2024	2025	2026	2027	2028
AM	Infrastructuur - structureel	167.800	167.800	167.800	167.800	167.800
AM	Infrastructuur - incidenteel	-	445.000	30.000	-	-
BV	Integrale informatievoorziening - structureel	275.000	385.000	430.000	430.000	430.000
BV	Integrale informatievoorziening - incidenteel	1.184.000	1.074.000	636.000	446.000	-500.000
Totaal onvermijdelijk digitalisering / informatiemanagement		1.626.800	2.071.800	1.263.800	1.043.800	97.800
AM	Beheer onderhoudsprocessen	89.300	89.300	89.300	89.300	89.300
AM	Programmatische aanpak sifons	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000
WK	Sloop RG Westereen		100.000			
WK	Hulpstoffen rwzi's (metaalzouten/PE)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
WK	Grensoverschrijdend afvalwater	-350.000				
WK	Inspectie asbestcement persleidingen	150.000	150.000	100.000		
BV	Versterken werving & selectie	95.000	95.000	PM	PM	PM
WV	Intensiveren waterkwaliteitsmonitoring	575.000	475.000	225.000	225.000	225.000
Totaal onvermijdelijk / urgent overig		1.469.300	1.819.300	1.324.300	1.224.300	1.224.300
AM	Oeverconstructies	450.000	450.000			
SO	Uitvoeren kadernota Educatie en Innovatie	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
SO	Ontwikkelen klimaatbestendig en gebiedsgericht beleid	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
SO	Klimaatneutraal en circulair in 2030	145.000	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
SO	Versterken participatie	106.000	106.000	106.000	106.000	106.000
WS	Inflatie onderhoud stedelijk water	105.000	105.000	105.000	105.000	105.000
WS	Vijverregeling stedelijk water	837.500	670.000	670.000	670.000	670.000
WS	Funderingsaanpak Fryslân	830.000	830.000	830.000	830.000	830.000
WS	Meer in exploitatie vanwege verlagen invest.grens	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
SO	Invoering rekenkamer	90.000	90.000	90.000	90.000	90.000
BV	Extra DB-lid (van 3 fte naar 4 fte) + ondersteuning	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal voortvloeiend uit ab-besluit of exogene verplichting		3.753.500	3.376.000	2.926.000	2.926.000	2.926.000
SO	Digitaal regelbeheer Omgevingswet	95.000	95.000	95.000	95.000	95.000
BV	Lobby	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
WK	Project waterschoon 2 jaar verlengen	50.000	50.000			
WS	FPLG-gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken	PM	PM	PM	PM	PM
Totaal nieuwe ontwikkelingen & coalitieakkoord		245.000	245.000	195.000	195.000	195.000
Totaal		7.094.600	7.512.100	5.709.100	5.389.100	4.443.100

Jaarlijks worden bij het opstellen van de kaderbrief de financiële ontwikkelingen, de zogenaamde ruimtevragers (uitzetting van de begroting) en ruimtebieders (inkrimping van de begroting), geïnventariseerd. Dit jaar hebben we ze naar vier categorieën ingedeeld:

- Onvermijdelijk - digitalisering
- Onvermijdelijk - overig
- Aansluitend op een eerder genomen AB-besluit en van buitenaf opgelegd
- Nieuwe ontwikkelingen

Deze financiële ontwikkelingen zijn besproken bij de behandeling van de kaderbrief in de vergadering van het algemeen bestuur van 18 juli en verwerkt in deze begroting. Hierna wordt per ruimtevrager een toelichting gegeven. Ten opzichte van de Kaderbrief is de financiële ontwikkeling 'onvermijdelijk digitalisering/informatiemanagement' anders in de tijd opgenomen en is 'Lobby' is gehalveerd.

Onvermijdelijk – Digitalisering/Informatiemanagement

Infrastructuur

De operationele systemen (waaronder geautomatiseerde aansturing van stuwen, gemalen, zuiveringen en rioolgemalen) zorgen 24/7 voor besturing en inzicht en alarmering voor de verschillende beheerafdelingen en niet te vergeten de mienskip. Om de continuïteit van de werkzaamheden en de bedrijfszekerheid van de geautomatiseerde installaties te garanderen is een structurele oplossing noodzakelijk. Hierdoor worden de risico's op uitval van de besturing van onze primaire infrastructuur (gemalen, zuiveringen, stuwen e.d.) kleiner. Daarnaast zijn er een aantal veiligheidsmaatregelen in het kader van de Cyber Security Implementatie Richtlijn voor objecten (CSIR) noodzakelijk om de veiligheid van onze assets te verbeteren.

Risico bij niet honoreren: Door de toenemende werkdruk/werkzaamheden kunnen we niet meer garant staan voor de continuïteit van onze werkzaamheden. Daardoor kunnen we niet meer voldoen aan onze kerntaken "Veilig, Voldoende en Schoon". Ook zijn we meer kwetsbaar voor (digitale) inbraken op onze assets.

Integrale informatievoorziening

De lopende en de te starten initiatieven op het gebied van de informatievoorziening zijn sterk van elkaar afhankelijk en hebben een logische volgorde en samenhang nodig in de uitvoering. De regie op de trajecten en daarmee de afstemming op de schaarse capaciteit ontbreekt. Er wordt een programma ingesteld dat ervoor zorgt dat er regie komt op deze projecten en doelstellingen. De regie richt zich op het tijdig realiseren van de doelstelling vanuit IM 3.0 om te "sturen op continu inzicht". Onderdeel van dit programma is het vervangen van het onderhoudsmanagementsysteem (OMS) Maximo. De inmiddels verouderde inrichting hiervan dateert uit 2004 en de ondersteuning vanuit de leverancier verloopt per september 2025. Daarmee voldoet het niet meer aan de eisen van de organisatie. Deze noodzakelijke vernieuwing maakt het mogelijk voor WF om te sturen op kosten, prestaties en risico's en het vormgegeven van het voorspellend onderhoud.

Het Geografisch Informatiesysteem (GIS) wordt niet meer ondersteund vanaf 2026 waardoor dit systeem ook vervangen dient te worden. Daarnaast moeten gegevens steeds meer op een veilige manier worden gedeeld met externe partijen door veranderende wetgeving zoals de Wet Open Overheid (WOO) en maatschappelijke ontwikkelingen zoals het gebiedsgericht werken. Hiertoe is de huidige inrichting niet afdoende en zal het GIS landschap moeten worden gemoderniseerd.

Risico bij niet honoreren: inefficiëntie bij de uitvoering van projecten, het niet kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen, langere doorlooptijd implementaties onderhoudsmanagementsysteem en GIS met het risico op uitval van systemen.

Onvermijdelijk/Urgent - overig

Beheer onderhoudsprocessen

Processen moeten voortdurend inspelen op veranderingen op het gebied van o.a. wet- en regelgeving, organisatie, en technologie. Een goed proces kenmerkt zich door voortdurend kritisch naar zichzelf te kijken en zichzelf te verbeteren. Bij de meeste dienstverleners zijn deze werkzaamheden belegd in de rol van een procesbeheerder. Bij Onderhoud ontbreekt deze echter op dit moment en dat willen we veranderen. Deze rol zorgt voor focus en verantwoordelijkheid t.a.v. het onderhoudsproces wat leidt tot efficiëntere onderhoudsprocessen. Tevens draagt het er aan bij dat de samenhang met de andere processen beter geborgd wordt.

Risico bij niet honoreren: Onvoldoende aandacht voor het efficiënt functioneren en continu verbeteren van het onderhoudsproces. Onduidelijke verantwoordelijkheid en eigenaarschap. Onvoldoende integrale afstemming met de overige serviceproviders zodat eventuele ontwikkelingen teveel op een eiland plaatsvinden. Onvoldoende inzicht in de actuele staat van assets. Meer verspilling (uren/kosten) binnen de processen.

Programmatische aanpak sifons

Vanwege het feit dat relatief veel sifons in de jaren '70 en '80 zijn aangelegd en veelal een gemiddelde levensduur hebben van 50 jaar, wordt de kans op falen de komende jaren steeds groter. Bij een deel van de sifons (sifons onder grote waterlopen) heeft lekkage aanzienlijke gevolgen voor de omgeving en is herstellen lastig. Het areaal sifons is geactualiseerd. Verkenning voor uitvoering inspectie is gereed. De inschatting van nu is dat ca. 150 stuks uitgebreider geïnspecteerd moeten worden. In 2023 wordt eerst op kleine schaal ervaring opgedaan. Deze ruimtevrager dient voor de uitvoering van een programmatische aanpak van de inspecties en instandhouding/vervanging van sifons, waarbij inzicht wordt opgedaan om op termijn keuzes te kunnen maken op basis van de afweging tussen kosten-prestaties-risico's.

Risico bij niet honoreren: Het risico van niet akkoord gaan met deze ruimtevrager is een steeds grotere kans op gevolgschade door falen van sifons én onverwachte kosten voor vervanging.

Sloop rioolgemaal Westereen

Het bestuursvoorstel voorbereiding persleidingen Westereen, Kootstertille en Vlieland is in november 2022 behandeld in het DB. Onderdeel hiervan is het verplaatsen van het rioolgemaal de Westereen, in samenwerking met de gemeente. Daarover worden in 2023 nadere afspraken gemaakt. Naar verwachting moet het oude rioolgemaal in 2025 worden gesloopt en wordt op een nieuwe locatie bij de Westereen een nieuw rioolgemaal geplaatst. De sloopkosten moeten uit de exploitatie worden gefinancierd. Het rioolgemaal De Westereen ligt ingesloten in de bebouwing. Deze situatie geeft geur- en geluidhinder voor de direct aanwonenden. De situatie kan worden verbeterd door het rioolgemaal te verplaatsen en te vernieuwen, als onderdeel van het project voor vervanging van de persleiding De Westereen- Damwâld. Voor de sloopkosten van het oude gemaal wordt financiële dekking gevraagd in de exploitatiebegroting 2025.

Risico bij niet honoreren: De huidige locatie van het rioolgemaal geeft geur- en geluidshinder voor omwonenden en moet daarom gesloopt worden. Het niet honoreren van de ruimtevrager leidt tot een overschrijding van de exploitatie indien het rioolgemaal wel gesloopt wordt of het niet naleven van eigen beleid als de oude asset niet wordt opgeruimd.

Hulpstoffen rwzi's

In het AB van 6 juli 2021 is besloten om het slib vanaf de rwzi's in een nieuw te bouwen slibontwateringsinstallatie in Heerenveen te gaan ontwateren. In de nieuwe slibontwaterings-installatie wordt het slib middels slibcentrifuges ontwaterd. Vanaf 2024 gaat de nieuwe slibontwateringsinstallatie in Heerenveen in bedrijf. Ervaring met de tijdelijke centrifuge en opgedane ervaring bij andere waterschappen leert dat de dosering aan PE ten opzichte van de oude ontwateringsinstallatie met kamerfilterpersen verdubbelt. Het verbruik van PE t.b.v. deze slibcentrifuges neemt dan ook toe met een factor 2. Naast bovengenoemde verhoging worden we geconfronteerd met extreme prijsstijgingen voor FeCl₃ en PE t.g.v. de oorlog in Oekraïne.

Risico bij niet honoreren: De dosering van hulpstoffen is afgestemd op de vergunningseisen en de te realiseren parameters in het afvalwater. Niet honoreren van de ruimtevrager leidt tot een overschrijding van de budgetten.

Grensoverschrijdend afvalwater

De beheerovereenkomst met waterschap Noorderzijlvest behelst het transport en zuiveren van afvalwater en verwerken van slib door waterschap Noorderzijlvest, afkomstig van lozingen uit het beheergebied van Wetterskip Fryslân. De grootschalige aanpassing van de infrastructuur door Noorderzijlvest, brengt een verhoging van de kostprijs met zich mee. Over de ingangsdatum is (ambtelijk) afgesproken het nieuwe contract met verrekening tegen een % van het VE-tarief in te laten gaan op 1/1/2025. Dit is het moment dat het huidige contract, wat in de stilzwijgende verlenging zit van het eerder opgestelde contract, eindigt. Dit betekent een eenmalige ruimtebieder in 2024. Vanaf 2025 weer het oude budget van € 0,6 miljoen continueren, zodat het contract voor verrekening via de nieuwe RWZI Westerkwartier in 2025 in kan gaan.

Inspectie asbestcement leidingen

We beheren 814 kilometer persleidingen en 278 rioolgemalen in het afvalwater-transportstelsel. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud. Er ligt nog ongeveer 22 kilometer aan asbestcement persleidingen. Er wordt algemeen aangenomen dat bij AC-leidingen het einde van de levensduur bij 50 jaar wordt bereikt maar uit onze ervaringen in de praktijk blijkt dat dit heel wisselend is. De gedachte is om de staat van de asbestcementleidingen goed in beeld brengen door een inline inspectie om zodoende de vervangingstermijn en risico's te bepalen. In de begroting 2023 en verder zijn een aantal vervangingsinvesteringen opgenomen. Dit neemt een deel van de risico's op breuken weg, maar gelijktijdig neemt het overall risico toe door het verder verouderen van het stelsel. De rest van ons areaal bestaat uit kunststof leidingen die een levensduur hebben van 70 jaar (en wellicht langer). Hiervoor is geen inline inspectie nodig omdat aantasting niet van binnenuit plaatsvindt. D.m.v. nieuwe onderzoeksmethoden willen we de restlevensduur van de meest kritische en kwetsbare asbestcement persleidingen in kaart brengen. Op basis daarvan wordt een meerjarig vervangingsprogramma voor persleidingen opgesteld.

Risico bij niet honoreren: Het niet honoreren van de ruimtevragers leidt tot een gebrek aan inzicht in:

- acute verhoogde risico's op persleidingbreuken en lekkages;
- de huidige toestand en daarmee de basis voor de restlevensduurbepaling;
- de theoretische ondergrens voor de resterend en een gezonde wanddikte;

Met als gevolg dat vervanging van de persleiding voor het einde van de technische levensduur plaatsvindt of milieuschade ontstaat door langdurige uitval van een persleiding.

Versterken werving & selectie

We merken als Wetterskip Fryslân in toenemende mate dat de arbeidsmarkt in beweging is en krappere wordt. Voor diverse vacatures is het ingewikkelder om geschikte kandidaten te vinden. Een "standaard" aanpak voldoet vaak niet langer. Iedere vacature vergt meer maatwerk en daarmee tijd en inspanning om een vacature te vervullen.

Naast de krapte en het moeten leveren van extra inspanningen zijn er (nog) meer uitdagingen voor het team werving & selectie. Er is sprake van een aanzienlijke toename in het aantal vacatures, maar ook toename in de (verwachte) uitstroom van medewerkers (pensioering en arbeidsmarkt in beweging). Aandachtsgebieden zoals arbeidsmarktcommunicatie, met als doel het positioneren van WF als werkgever, zijn in het gedrang. Evenals mobiliteit -betere doorstroming personeel- en het verbeteren van (recruitment) processen. Dit maakt dat er noodzaak is om intensiever aan de slag te gaan met werving en selectie om de continuïteit in de bedrijfsvoering, opgaves en projecten te realiseren. Met de huidige capaciteit en bezetting is dat niet mogelijk.

Risico bij niet honoreren: doorlooptijden kunnen oplopen, er is onvoldoende focus/tijd voor de marktbenadering/ bereiken van potentiële doelgroepen, onvoldoende kwaliteit voor vacatureteksten, onvoldoende (persoonlijke) aandacht richting zowel kandidaat als interne klant. Dit alles heeft uiteindelijk weer gevolgen voor de continuïteit in bemensing voor de complete organisatie.

Intensivering waterkwaliteitsmonitoring

Door meerdere oorzaken neemt de komende jaren monitoring flink toe:

- Vanuit de nieuwe prioritaire stoffen richtlijn komen er nieuwe verplichtingen op ons af
- De nieuwe Europese richtlijn voor Communaal afvalwater kent een aantal belangrijke wijzigingen die invloed hebben op de monitoring
- De modernisering van de zuiveringsheffing betekent dat we afstappen van de analyse van CZV (zuurstofverbruik als parameter) en overstappen op de analyse van TOC (koolstof als parameter) als basis voor het vaststellen van de vuillast.
- We gaan steeds meer kwaliteitsbaggeren
- Het onderzoek naar Covid19 in afvalwater, geheel betaald door de Rijksoverheid, is inmiddels uitgebreid met diverse andere parameters zoals apenpokken virus, influenzavirus, opsporen drugs laboratoria, in kaart brengen van drugs gebruik etc.

De ontwikkelingen bij elkaar maken van ons laboratorium een echt expertisecentrum op (afval)watergebied. Daar kunnen ook extra inkomsten uit voortkomen als we intensiever gaan samenwerken met bijvoorbeeld WLN op laboratorium gebied. Een mooie samenwerking met voor beiden (WF en WLN) een voordeel. De opbrengsten hiervan worden geschat op € 100.000 per jaar vanaf 2025. Dit is meegenomen in het saldo van de ruimtevrager.

Risico bij niet honoreren: Als gekozen wordt om de monitoring niet te intensiveren, kunnen we niet voldoen aan de richtlijnen.

Voortvloeiend uit AB-besluit of exogene verplichting

Oeverconstructies

In april 2023 is het eerder door het dagelijks bestuur van WF en door Provinciale Staten goedgekeurde plan voor de toedeling van de beheertaak van de Oeverconstructies langs Vaarwegen (TOV) ter inzage gelegd. De planning is om na verwerking van de zienswijzen dit plan definitief vast te laten stellen door Gedeputeerde Staten in het vierde kwartaal van 2023. De beheertaken van WF zullen vervolgens per 1-1-2024 toenemen. Vanuit de TOV wordt Wetterskip Fryslân verantwoordelijk voor de instandhouding van ca 900 km van de oeverconstructies van het totale areaal van ca 1700 km Oevers Vaarwegen (kanalen met een vaarwegfunctie). Om het toekomstig onderhoud van deze assets goed te kunnen programmeren is het noodzakelijk om van het areaal basisgegevens vast te leggen zoals type constructie, materiaalsoort en eigenschappen en verwachte (rest-)levensduur. De noodzakelijke nulmeting maakt deel uit van Real Time Data. Deze data zijn voorwaardelijk om het onderhoud systematisch te programmeren. In een voorspelbare en betrouwbare manier van werken en dekking van de kosten kan dan worden voorzien.

Risico bij niet honoreren: Het niet of niet tijdig na kunnen komen van deze toegewezen onderhoudsplicht vanuit het TOV verstoort de basis van de onderlinge samenwerking "als ware wij één overheid". Als de benodigde gegevens niet voor handen zijn, dan zal telkens op incidentele wijze de benodigde gegevens ingewonnen moeten worden. Op die basis kan er niet planmatig worden gewerkt en wordt onderlinge afstemming van werken, zowel in- als extern, ernstig bemoeilijkt. Tot slot duurt het langer om de (beheer-)gegevens op orde te krijgen.

Uitvoeren kadernota Educatie en Innovatie

In december 2020 heeft het AB de Kadernota Educatie en Innovatie vastgesteld. Daarin is aangegeven dat innovatieprojecten goed lopen en dat we meer aandacht besteden willen besteden aan kennis delen en innovaties implementeren. De kadernota geeft aan welke ambitie we hebben voor innovatie. Om de ambities waar te kunnen maken en de noodzakelijke samenwerking met onderwijs en ondernemingen te bestendigen is uitbreiding van het budget noodzakelijk. Deelname aan innovatieprojecten zijn vaak gerelateerd aan subsidiebijdragen. De inzet van WF zal zich daarom ook richten op subsidie-coördinatie.

Risico bij niet honoreren: Zonder programmamanager kunnen de samenwerkingen die uit dit programma zijn aangegaan met onderwijs- en onderzoeksinstituten onvoldoende ten uitvoer komen. Daarnaast zal het lastig worden om de innovatieprojecten te gebruiken bij het doelmatig inzetten in onze dagelijkse werkzaamheden.

Ontwikkelen klimaatbestendig en gebiedsgericht beleid

In maart 2023 is onze ontwerpvisie “Fryslân klimaatbestendig 2050+” door het AB voor inspraak vrijgegeven. Deze visie bevat de analyse van ons grond- en oppervlaktewatersysteem. Vanuit die analyse én vanuit het rijksbeleid voor “water en bodem sturend” geven we richting wat dit voor de verschillende deelgebieden (zand, klei, veen, wadden, bebouwd gebied) betekent. Ook het Frysk Programma Landelijk Gebied hanteert deze deelgebieden. Hiervoor is het nodig om ons beleid integraal en gebiedsgericht te maken. We willen tempo maken met dit beleid, zodat onze relatiebeheerders, planvormers en vergunningverleners klimaatbestendig en gebiedsgericht adviezen kunnen geven en vergunningaanvragen kunnen beoordelen. Hiervoor is tijdelijk voor 4 jaar extra inzet beleidsadvies (1 FTE) nodig.

Risico bij niet honoreren: Gemeenten en het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) hebben gebiedsgericht beleid en het uitwerken en doorvertalen van de toekomstvisie “Fryslân klimaatbestendig 2050+” nodig. Als hier tijdelijk geen extra inspanning op geleverd kan worden, dan kunnen we onvoldoende voldoen aan de behoefte van gemeenten en FPLG.

Klimaatneutraal en circulair in 2030

Het dagelijks bestuur heeft de uitgangspunten in klimaatprogramma ‘Klimaatneutraal en circulair in 2030’ vastgesteld. Het klimaatprogramma dient tevens als bouwsteen voor de kaderbrief 2024-2028.

Hieronder staan de aanpassingen voor het klimaatprogramma:

- Aanpassing 1: blauwe diesel
 - Het huidige budget in te zetten voor de jaarlijkse kosten voor het vervangen van stookolie door HVO100 voor het Woudagemaal en voor het vervangen van GTL door HVO100 van de schepen voor het slibtransport;
 - Het budget vanaf 2025 te verlagen van € 450.000 tot € 200.000.
- Aanpassing 2: metingen lachgas
 - Budget in te stellen voor het onderhoud van de meetapparatuur van lachgas van € 85.000 per jaar.
- Aanpassing 3: Opzetten CO2-monitoring, maken diverse plannen
 - Het budget te verhogen met € 100.000.

Risico bij niet honoreren: Als we hier niet op in gaan, komt de haalbaarheid van het klimaatprogramma onder druk. Deze mutatie is in 2024 een ruimtevrager van € 185.000 en met ingang van 2025 per saldo een ruimtebieder van € 65.000.

Versterken participatie

Per 1-1-2024 gaat de Wet versterking participatie op decentraal niveau en de Omgevingswet van naar verwachting van kracht. Vooruitlopend heeft het algemeen bestuur participatiebeleid vastgesteld op 21 februari 2023. Dit past bij de bestuurlijke ambitie om de omgeving meer bij ons werk te betrekken. We willen het contact met ons omgeving verder verbeteren. Daartoe is het nodig stappen te zetten in de verbetering van het omgevingsmanagement en het gebiedsgericht werken. Door het creëren van inzicht in de participatie van WF met de omgeving kan de inzet gecoördineerd worden en kan het bestuur geïnformeerd worden over de opvolging van het participatiebeleid.

Risico bij niet honoreren: Als we niet kiezen voor een participatieambassadeur is het onzeker of we kunnen voldoen aan de wetgeving en wordt het contact met de buitenwereld niet geoptimaliseerd. Maar ook of we voldoende uitvoering kunnen geven aan het vastgestelde beleid. Reacties vanuit de participatie- en inspraakronde waren: maak het participatiebeleid ook waar.

Inflatie onderhoud stedelijk water

In 2016 zijn met de gemeenten in het beheergebied van WF een overeenkomst met betrekking tot onderhoud van wateren en overname van kunstwerken in bebouwd gebied (OSW 2016). In deze overeenkomsten is vastgelegd dat ook de inflatie mag worden doorgerekend aan WF voor het uitvoeren van onderhoud. In de AB vergadering van 20 februari 2023 (agendapunt 6a stedelijk water) is dit opnieuw vastgelegd.

Omdat in het MP2023-2027 geen inflatie wordt toegerekend aan bijdragen aan overheden is dit tot nu toe niet opgenomen in de berekeningen. In 2023 is WF begonnen met het compenseren van inflatie.

Risico bij niet honoreren: Overschrijding van de begroting omdat nu geen budget geraamd is voor de inflatie die vanaf 2022 wordt uitbetaald.

Vijverregeling stedelijk water

In het AB van 20 februari 2023 is akkoord gegaan met de uitbreiding van de vijverregeling in het kader van stedelijk water. Het betreft de uitwerking van de bestuurlijke overeenkomst waarbij de effecten van het onderhandelingsakkoord nu in de begroting van WF worden opgenomen.

Risico bij niet honoreren: Overschrijding van de begroting omdat nu geen budget geraamd is voor de uitbreiding van de vijverregeling.

Funderingsaanpak Fryslân

Op 20 december 2022 heeft het Algemeen Bestuur de Funderingsaanpak Fryslân vastgesteld. De aanpak richt zich met name op het informatie- en adviesverstrekking aan woningeigenaren door uitbreiding van het funderingsloket. Daarnaast wordt een subsidieregeling voor funderingsonderzoek in het leven geroepen om inzicht te krijgen in de staat van hun fundering.

Daarbij zijn tevens drie moties aangenomen (Motie Commissie bijzondere situaties, Motie Funderingsaanpak veenweidegebied Fryslân, Motie Fundering). Al deze moties zijn unaniem aanvaard. Motie 1 roept op tot een subsidieregeling voor funderingsherstel, motie 2 roept op om een commissie voor 'bijzondere situaties' in het leven te roepen en motie 3 roept op om financiële verbreding te zoeken bij Rijk en gemeenten voor dekking van de funderingsaanpak. De tekst van de moties is weergegeven in bijlage 1. Bij de behandeling in provinciale staten zijn moties met vergelijkbare strekking aangenomen.

Vanaf begin 2023 is het team funderingen namens de provincie, Wetterskip Fryslân en de gemeenten gestart met de uitwerking van het besluit. Bij deze uitwerking, is een eerste inschatting van de te verwachten financiële gevolgen van bovengenoemde besluitvorming.

Risico bij niet honoreren: Bij de vaststelling van de Funderingsaanpak zijn diverse moties aangenomen. Deze hebben de Funderingsaanpak aanzienlijk uitgebreid. Als er vanuit de kadernota geen middelen worden toegekend aan de Funderingsaanpak, is het niet mogelijk om de moties uit te voeren. Er is bestuurlijk en in de pers een grote focus op de Funderingsaanpak. Door het AB en PS zijn hoge verwachtingen gewekt t.a.v. hulp aan woningeigenaren met funderingsschade.

Meer in exploitatie wegens verlagen investeringsgrens

Op 22 november 2022 heeft het algemeen bestuur opnieuw besloten investeringen met een activeringsgrens lager dan € 250.000 niet meer te activeren maar uit doelmatigheidsoverwegingen direct in de exploitatie te nemen om zo de schuldenpositie positief te beïnvloeden. Omdat dit meerder keren per jaar zal voorkomen wordt nu structureel een jaarlijks budget opgevoerd. Nieuwbouw of revisies lager dan deze € 250.000 moeten komen uit het exploitatie budget. Dit budget is indertijd echter niet verhoogt. Vandaar deze "reparatie". Door het toekennen van deze structurele aanpassing wordt een begin gemaakt met het positief beïnvloeden van de schuldenpositie.

Risico bij niet honoreren: Overschrijding van de begroting omdat nu geen budget geraamd is voor investeringen onder de grens van € 250.000.

Invoering Rekenkamer

De Wet versterking decentrale rekenkamers uit 2022 schrijft voor dat alle waterschappen op 1 januari 2024 een decentrale rekenkamer hebben ingesteld. De rekenkamer doet onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde beleid. Afgaande op ervaringen van gemeenten die al jaren met een rekenkamer werken, gaan we uit van een kostenpost van € 90.000 per jaar. Deze post is opgebouwd uit kosten voor een ambtelijk secretaris (€ 20.000), presentiegelden (€ 20.000) en twee onderzoeken per jaar (€ 50.000).

Risico bij niet honoreren: We voldoen niet aan de wettelijke eisen.

Extra DB-lid + ondersteuning

Bij wet was geregeld dat waterschappen naast de Dijkgraaf maximaal 3,0 fte dagelijks bestuursleden mochten inzetten. Op 8 juni is bekend geworden dat waterschappen met ingang van medio 2023 maximaal 4,0 fte DB-lid in mogen zetten. Het AB is op 23 mei jl. akkoord gegaan met een uitbreiding naar 4,0 fte DB-lid zodra dat wettelijk is toegestaan, in verband met het grote aantal taken dat op de waterschappen af komt. Dit betekent een uitbreiding van 1,0 fte DB-lid. Daarbij hoort ook een uitbreiding van de ondersteuning binnen bestuursadvies en bestuurssecretariaat.

Risico bij niet honoreren: Overschrijding van de begroting.

Nieuwe ontwikkelingen & coalitieakkoord

Digitaal regelbeheer Omgevingswet

Wetterskip Fryslân staat midden in de transitie richting de Omgevingswet. Die wet vereist dat waterschappen een waterschapsverordening opstellen. De waterschapsverordening is meer dan ooit een digitale verordening en waterschappen zijn met de komst van de Omgevingswet verplicht om de waterschapsverordening digitaal te ontsluiten naar het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). In het Omgevingsloket kan een burger dan controleren of er voor werkzaamheden een vergunning nodig is (vergunningcheck), direct een aanvraag voor een vergunning indienen of een melding doen, maar ook op de kaart zien welke regels gelden op een locatie. Nu digitaal regelbeheer onder de Omgevingswet een randvoorwaarde is geworden, moeten we voor het opstellen, beheren en ontsluiten van juridische- en toepasbare regels structureel maatregelen treffen om hieraan te kunnen voldoen.

Risico bij niet honoreren: Wanneer deze ruimtevrager niet wordt gehonoreerd, kan WF haar eigen regelgeving straks niet langer beheren en aanpassen en ook de aanvraagformulieren in het Omgevingsloket niet beheren en aanpassen. Daarmee voldoet WF niet aan de eisen die de Omgevingswet aan overheden stelt als transparante overheid.

Lobby

Onze lobby richting Den Haag en Brussel is een belangrijk onderdeel van het financieel beleid. We zetten in op cofinanciering van onze projecten en zoeken daarin samenwerking met de provincie en de Unie van Waterschappen. We hebben de komende jaren te maken met grote en complexe opgaven, alleen al vanuit de Rijksbrief Water en bodem sturend. Die opgaven gaan over méér dan water alleen, en overstijgen vaak ook de financieringskracht van afzonderlijke waterschappen. Via de lobby koppelen we bestaande Europese en landelijke budgetten aan deze grote opgaven, en zullen we ook inzetten op het beschikbaar komen van nieuwe middelen. We gaan er van uit dat onze inzet zichzelf terugbetaalt. Binnen de Unie van Waterschappen nemen we ook onze verantwoordelijkheid in het trekken van een aantal onderzoeks- en lobbydossiers. Dit vraagt vooralsnog een structureel budget van € 100.000. Deze inzet betaalt zich op termijn terug door verlaging uitgaven in projecten.

Risico bij niet honoreren: Alle kosten van nieuwe activiteiten moeten uit de reguliere belastingopbrengst worden opgebracht, wat hogere stijgingspercentages tot gevolg heeft.

Project waterschoon met 2 jaar verlengen

In november 2023 eindigt de samenwerkingsovereenkomst met Stowa, gemeente Súdwest-Fryslân, Elkien en Desah bv. De huidige infrastructuur met de vacuüm toiletten, groenvermalers en het inzamelen van het grijs en zwart afvalwater zal ook na 2023 ook in gebruik blijven. De wens van het Waterschoon consortium is om ook de zuiveringsinstallatie na 2023 in bedrijf te houden. Momenteel wordt een LIFE subsidie aanvraag voorbereid om het onderzoek bij Waterschoon voort te zetten voor 6 à 10 jaar. Wetterskip Fryslân is eigenaar van de installatie en zal hier formeel over moeten besluiten. De planning is om in juli 2023 hier separaat krediet voor aan te vragen bij het AB. Omdat een toekenning van LIFE subsidie mogelijk nog 1 tot 2 jaar kan duren, is het mogelijk dat we pas kunnen starten in 2025 met het vervolgonderzoek. Bovendien lopen er op dit moment ook nog onderzoeken bij Waterschoon (o.a. project BAK met biologische actief kool filtratie van effluent en project KNAP met toepassing van nutriënten en slib in de landbouw). Met deze ruimtevrager willen we in ieder geval de eerste twee jaar overbruggen tot november 2025. Voor het in bedrijf houden zijn de jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten begroot op € 50.000 per jaar.

Risico bij niet honoreren: Afhaken van WF als eigenaar van de installatie kan leiden tot problemen bij het aanvragen van projectsubsidie door het Waterschoon consortium. Daarnaast kan het leiden tot imagoschade en wordt het onderzoek naar verdere verbetermogelijkheden van het innovatieve zuiveringsconcept beëindigd.

FPLG-gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wil het Rijk de ruimte bieden voor herstel en versterking van de natuur, verbetering van de kwaliteit van water en bodem en meer doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. De opgaven in het landelijk gebied zijn niet nieuw, maar wel urgent, omdat er internationale afspraken zijn gemaakt over de termijnen waarop doelen moeten zijn gehaald. Elke provincie heeft van het Rijk de opdracht gekregen om samen met gebiedspartners, waaronder de waterschappen, een provinciale uitwerking van het NPLG te maken, het FPLG.

Voor het waterschap biedt het FPLG een kans om wateropgaven in het landelijk gebied (KRW, klimaatadaptatie) op integrale wijze in gebiedsprocessen, in samenwerking met provincie, gemeenten en gebiedspartners, te realiseren. Landelijk is voor het NPLG € 24,5 miljard Rijksgeld beschikbaar voor de uitvoering.

Met het vormgeven van de FPLG-gebiedsprocessen willen wij de kans benutten om tegelijkertijd de eigen methodiek van gebiedsgericht werken en participatie te ontwikkelen. Zodat de waterschapsopgaven kunnen worden geïntegreerd, afgestemd en afgewogen met alle opgaven van medeoverheden en maatschappelijke initiatieven.

Wij schatten in dat er vanaf 2024 extra capaciteit voor planvorming nodig is. Wij gaan er vanuit dat de kosten hiervoor gedekt worden uit de externe financiering vanuit het NPLG. Vandaar dat deze post als PM is opgenomen.

Tarieven 2024

Watersysteembeheer				
Watersysteemheffing	Tarief 2024	Tarief 2023	Heffingsmaatstaf	Begroot aantal heffingseenheden
Ingezetenen	€ 91,07	€ 107,43	Woonruimte	294.820
Gebouwd:				
- Binnendijks	0,08050%	0,05702%	WOZ-waarde	100.607.000.000
- Buitendijks	0,02013%	0,01425%	WOZ-waarde	1.782.000.000
Ongebouwd:				
- buitendijks onbemalen	€ 17,36	€ 18,14	Hectare	155
- buitendijks onbemalen wegen	€ 86,80	€ 90,71	Hectare	65
- buitendijks bemalen	€ 52,08	€ 54,43	Hectare	665
- buitendijks bemalen wegen	€ 121,52	€ 127,00	Hectare	5
- binnendijks onbemalen	€ 69,44	€ 72,57	Hectare	1.960
- binnendijks onbemalen wegen	€ 138,89	€ 145,14	Hectare	65
- binnendijks bemalen	€ 104,16	€ 108,86	Hectare	233.760
- binnendijks bemalen wegen	€ 173,61	€ 181,43	Hectare	6.350
Natuur	€ 7,61	€ 8,67	Hectare	52.925

Verontreinigingsheffing				
	Tarief 2024	Tarief 2023	Heffingsmaatstaf	Begroot aantal heffingseenheden
Woningen en bedrijven die rechtstreeks op het oppervlaktewater lozen	€ 68,96	€ 58,64	Vervuilingseenheden	29.810

Zuiveringsbeheer				
Zuiveringsheffing	Tarief 2024	Tarief 2023	Heffingsmaatstaf	Begroot aantal heffingseenheden
Woningen, forfaitaire bedrijven, tabelbedrijven, meetplichtige bedrijven	€ 68,96	€ 58,64	Vervuilingseenheden	959.880

Bruto belastingopbrengsten		
	Tarief 2024	Tarief 2023
Watersysteembeheer	€ 136.299.143	€ 113.767.499
Zuiveringsbeheer	€ 66.193.325	€ 55.921.743

Kwijtschelding en oninbaarheid		
	Tarief 2024	Tarief 2023
Kwijtschelding	€ 3.965.500	€ 4.435.000
Oninbaarheid	€ 879.316	€ 969.620

De tarieven (m.n. die van Gebouwd) kunnen nog gering worden aangepast op basis van de meest actuele heffingseenheden. De definitieve tarieven worden door het algemeen bestuur vastgesteld bij het behandelen van de belastingverordeningen.

Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
FBWK	Fries bestuursakkoord Water en Klimaat
PBOW	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water
FPLG	Fries Programma Landelijk Gebied
BOvi	Blauwe Omgevingsvisie
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
V&K	Vitale en kwetsbare functies
WBP	Waterbeheerprogramma
IWR	Integrale Waterrapportage
RWP	Regionaal Waterprogramma
DSO	digitaal stelsel omgevingswet
SDG	Sustainable Development Goals
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
KLM	Koehool - Lauwersmeer
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
HWBP	HoogWaterBescherminingsProgramma
Commissie DSF	Commissie Dyken, Stêd en Finânsjes
WABOS	water- en bodemsturend
VKA	Voorkeursalternatief
KRW	Kaderrichtlijn water
RWK	Regionale waterkering
SGBP	stroomgebiedbeheerplannen
km	Kilometer
ha	Hectare
OSW	Overdracht Stedelijk Water
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
OAS-studies	Optimalisatiestudies van het afvalwatersysteem
BAW	Bestuursakkoord water
NBK	Noordelijk Belastingkantoor
WON	Vereniging voor Waterketenonderzoek Noord Nederland
DOP	Opgelost organisch gebonden fosfor
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
UvW	Unie van Waterschappen
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
VVzB	Vereniging van zuiveringsbeheerders
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen
SOI	Slibontwateringsinstallatie
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
Fumo	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
WAC	Waterapplicatiecentrum
CIV Water	Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
SOC	Security Operations Center
CSIR	Cyber Security Implementatie Richtlijn
Woo	Wet open overheid
LIMS	Laboratorium Informatie Management Systeem

Begroting naar beleidsproducten

De beleidsproducten vormen onderdeel van de landelijke Beleids- en BeheerProces bij waterschappen (BBP) zoals die binnen alle waterschappen worden gebruikt.

bedragen x € 1.000

Beleidsproducten	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2022
Eigen plannen	14.806	11.221	7.471
Plannen van derden	1.536	1.266	1.132
Beheersinstrumenten waterkeringen	3.392	1.660	1.377
Aanleg en onderhoud waterkeringen	28.363	26.690	23.830
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	87	100	47
Beheersinstrumenten watersystemen	3.182	2.838	3.306
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	26.220	23.859	20.216
Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	5.803	5.373	4.688
Beheer hoeveelheid water	29.301	25.339	25.129
Calamiteitenbestrijding watersystemen	0	0	156
Monitoring watersystemen	6.873	6.213	5.589
Getransporteerd afvalwater	6.673	5.456	5.434
Gezuiverd afvalwater	29.779	26.150	25.221
Verwerkt slib	13.215	11.337	9.998
Afvalwaterbehandeling door derden	170	610	240
Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	0	0	0
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	1.270	772	845
Belastingheffing	3.802	3.569	3.099
Invordering	1.922	1.798	1.592
Bestuur	9.466	8.989	7.487
Externe communicatie	96	94	77
Onvoorzien	150	150	0
Belastingopbrengst	-202.488	-169.689	-167.037
Verleende kwijtschelding en oninbaarverklaring	4.845	5.405	3.621
Overige baten en lasten	10.334	6.019	6.069
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	0	0	49
Vergunningen en meldingen	3.390	3.487	2.491
Adviezen vergunningen	211	221	149
Toezicht	2.013	1.523	1.484
Handhaving	991	942	728
Stimulering derden aanpak en subsidies lozingen	178	80	89
Resultaat	-5.579	-11.471	5.426
Totaal	0	0	0